

TEM toimialaraportit 2023:5

Toimialaraportit

Uudistuva elintarvikeala

www.temtoimialapalvelu.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2023:5

Uudistuva elintarvikeala -toimialaraportti

Leena Hyrylä
Kaakkois-Suomen ELY-keskus

Työ- ja elinkeinoministeriö Helsinki 2023

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use. Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-327-629-1

ISSN pdf: 2736-9382

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Uudistuva elintarvikeala Toimialaraportti

TEM toimialaraportit 2023:5

Julkaisija Työ- ja elinkeinoministeriö

Tekijä/t Leena Hyrylä, Kaakkois-Suomen ELY-keskus
Kieli suomi

Sivumäärä 111

Tiivistelmä

Elintarviketeollisuus työllistää kokoaikaisesti 34 600 henkilöä noin 2 600 yrityksessä. Elintarvikeyrityksiä on kaikissa Suomen maakunnissa. Ala on mikroyritysvaltainen ja merkittävä kausityöllistäjä. Alan välillinen työllistävyys on suuri.

Elintarviketeollisuuden liikevaihto vuonna 2022 oli noin 13 miljardia euroa (kasvua 13 %). Liikevaihdon kasvu johtui pitkälti hintojen noususta, sillä tuotannon volyymi on laskenut viime vuosina. Koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan nostivat ruokajärjestelmän keskinäisriippuvuuden näkyväksi. Epävarma taloustilanne on näkynyt mm. poikkeuksellisen suurena ruoan hinnan kallistumisena ja kuluttajien hintatietoisuutena.

Asiakaslähtöisyys, uudistuminen ja resilienssi korostuvat muuttuvassa toimintaympäristössä. Kasvumahdollisuuksia löytyy viennin ja lisäarvon kehittämisen ohella kilpailukyvyyn virittämisestä. Vienti tukee ruoka-alan kannattavuutta, sillä se tarjoaa uusia markkinoita. Suomen elintarvikevienti vuonna 2022 oli noin 2,3 miljardia euroa.

Elintarvikeyritykset ovat kasvuhakuisia. Uudistumista on haettu erityisesti tuotetarjonnan kehittämisestä ja investoinneista. Elintarviketeollisuus onkin vakaa investoija. Vastuullisuus ohjaa kehittämistä. Kehittämistarpeina korostuvat edelleen markkinointi ja myynti. Elintarviketeollisuus on jatkossakin merkittävä, työllistävä ja ruokanautintoja tarjoava toimiala Suomessa.

Asiasanat elintarviketeollisuus, elintarvikkeet, juomat, yritykset, panimot, ruokajärjestelmät, vienti, lähiruoka, TEM toimialaraportit

ISBN PDF 978-952-327-629-1

ISSN PDF 2736-9382

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-629-1>

Branschrapport för livsmedelsbranschen

ANM Branschrapporter 2023:5

Utgivare Arbets- och näringsministeriet

Författare Leena Hyrylä, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Sydöstra Finland

Språk finska

Sidantal

111

Referat

Livsmedelsindustrin sysselsätter 34 600 personer på heltid i cirka 2 600 företag. Livsmedelsföretag finns i alla landskap. Livsmedelsbranschen domineras av mikroföretag och erbjuder säsongarbete för en betydlig skara människor. Branschen har en stor indirekt sysselsättande effekt.

År 2022 uppgick omsättningen inom livsmedelsindustrin till cirka 13 miljarder (en ökning på 13 %). Omsättningen ökade främst på grund av att priserna steg, eftersom produktionsvolymen har sjunkit under de senaste åren. Covid-19-pandemin och Rysslands invasion av Ukraina har synliggjort ömsesidiga beroenden inom livsmedelssystemet. Det osäkra ekonomiska läget syns bland annat genom att priset på mat har blivit exceptionellt högt och att konsumenterna blivit prisedvetna.

Kundorientering, förnyelse och resiliens accentueras i en föränderlig omvärld. Det finns möjligheter till tillväxt inte bara när det gäller export och utveckling av mervärde utan också när det gäller stöd till konkurrenskraften. Exporten stöder livsmedelsbranschens lönsamhet i och med att den öppnar nya marknader. Värdet av Finlands livsmedellexport uppgick till cirka 2,3 miljarder euro 2022.

Livsmedelsföretagen är tillväxtorienterade. Man har sökt förnyelse i synnerhet i utvecklingen av produktutbudet och i investeringar. Livsmedelsindustrin är en stabil investerare. Utvecklingen styrs av ansvarstagande. Det finns behov av att ytterligare utveckla marknadsföringen och försäljningen. Den finländska livsmedelsindustrin kommer även i fortsättningen att vara en betydande och sysselsättande bransch som erbjuder njutning i form av mat.

Nyckelord livsmedelsindustri, livsmedel, drycker, företag, bryggerier, livsmedelssystem, export, närproducerad mat

ISBN PDF 978-952-327-629-1

ISSN PDF

2736-9382

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-629-1>

Sector Report on the Food Sector

MEAE Sector Reports 2023:5

Publisher Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland

Author(s) Leena Hyrylä, Centre for Economic Development, Transport and the Environment for Southeast Finland

Language Finnish **Pages** 111

Abstract

The food sector employs 34,600 persons full time in nearly 2,600 enterprises. There are food companies in all regions of Finland. Micro enterprises dominate the sector, which is a significant provider of seasonal work. The sector has a great indirect employment effect.

In 2022, the food industry's turnover amounted to EUR about 13 billion, showing an increase of 13 per cent on the previous year. The growth in turnover was largely due to rising prices, as the volume of output has fallen in recent years. The coronavirus pandemic and Russia's invasion of Ukraine have highlighted the interdependence of the food system. The uncertain economic situation has been reflected in exceptionally high increases in food prices and consumer price awareness.

The sector's customer orientation, renewal and resilience have become more visible in the changing operating environment. Growth opportunities can be found not only in exports and the development of value added but also in increased competitiveness. Exports support the profitability of the food sector thanks to new markets. In 2022, the Finnish food exports amounted to about EUR 2.3 billion.

Food companies are growth-oriented. Renewal has been sought especially in the development of product supply and investments. The food industry is a constant investor. Responsibility guides development. Marketing and sales still need to be developed further. The food industry will continue to be an important sector and employer offering food pleasures in Finland.

Keywords food industry, food, beverages, enterprises, breweries, food systems, exports, local food

ISBN PDF 978-952-327-629-1

ISSN PDF 2736-9382

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-629-1>

Sisältö

Saatteeksi	8
1 Katsaus elintarviketeollisuuteen	10
1.1 Elintarviketeollisuuden kuvausta ja määrittelyä	10
1.2 Yritysten määrän ja liikevaihdon kehitystä	12
1.3 Elintarviketeollisuuden kytkeytyminen muihin aloihin	19
2 Toimialan rakenne	24
2.1 Yritysten, toimipaikkojen ja henkilöstömäärien kehitystä	24
2.2 Toimialan alueellinen jakauma	29
2.3 Aloittaneet ja lopettaneet yritykset	34
2.4 Työvoiman saatavuus	35
2.5 Alan suurimpia yrityksiä	38
3 Markkinoiden kehitystä ja näkymiä	39
3.1 Alan liikevaihdon kehitystä	41
3.2 Ravintomenot	46
3.3 Asiakkuudet toimialalla	49
3.4 Elintarvikkeiden ja juomien vienti	57
3.5 Vieraskynä: Ruokavirasto toimii vientiyritysten tukena matkalla maailman markkinoille. Jaostopäällikkö Tanja Nurmi, Ruokavirasto – vientijaosto	61
3.6 Ruokatuonti lisää kilpailua	63
4 Alan yritysten taloudellinen tilanne	65
4.1 Kannattavuus	65
4.2 Vakavaraisuus ja maksuvalmius	71
4.3 Pääoman käytön tehokkuus	73
5 Investoinnit, uudistuminen ja digitalisoinnin hyödyntäminen	75
5.1 Toimialan investoinnit	75
5.2 Uudistuminen ja digitalisaatio	76
6 Näkymiä toimialan tulevaisuuteen	83
6.1 Muuttuva ruoka-alan toimintaympäristö	83
6.2 PESTEL-analyysi	86
6.3 SWOT-analyysi	87
6.4 Pk-yritysbarometrin havaintoja	88
6.5 Yhteenvedoa ja näkymiä	92

Lähteet	97
Liitteet	100
Liite 1. Vieraskynäkirjoitus: Mihin uudistuvat ravitsemussuositukset meitä suuntaavat? Maijaliisa Erkkola, ravitsemustieteen professori, Helsingin yliopisto..	100
Liite 2. Vieraskynäkirjoitus: Luonnontuoteala on kehittyvä ja monipuolinen kasvuala. Juha Rutanen, projektipäällikkö, Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti ja Birgitta Partanen, toiminnanjohtaja, Arktiset Aromit ry.....	105
Liite 3. Elintarviketeollisuuden toimipaikat eri maakunnissa vuonna 2021.....	109

SAATTEEKSI

Toimialapalvelu on työ- ja elinkeinoministeriön johdolla toimiva asiantuntijaverkosto. Se kokoaa, analysoi ja välittää tietoa yritysten toimintaympäristöstä päätöksenteon pohjaksi. Toimialapalvelun verkosto toteuttaa julkaisutoimintaa ja viestintää sekä järjestää asiantuntijaseminaareja. Julkaisut sekä uutiskirje ovat saatavissa Toimialapalvelun verkkosivuilta osoitteesta www.tem.fi/toimialapalvelu.

Toimialaraportit-julkaisusarjassa on koottu tietoaineistoja eri lähteistä toimialakohtaisiksi perustietopaketeiksi. Näissä raporteissa käsitellään toimialan rakennetta, markkinoiden kehitystä, alan yritysten taloudellista tilaa, investointeja ja tulevaisuuden näkymiä. Lähteinä on käytetty viimeisintä saatavilla olevaa tilastoaineistoa ja toimialan yrittäjien, yritysten ja alan muiden keskeisten toimijoiden näkemyksiä.

Toimialapalvelu on julkaissut vuosittain eri aloja käsitteleviä toimiala- ja teemaraportteja. Pääsääntöisesti ne käsittelevät elintarvikealaa, kaivosteollisuutta, sosiaali- ja terveystaloutta ja matkailua. Toimialapalvelun verkkosivustolta löytyy aiemmin julkaistuja raportteja muun muassa luonnontuotealalta ja uusiutuvasta energiasta. Toimialaraporttien lisäksi julkaistaan ajankohtaiskatsauksia toimialojen näkymistä. Tuoreimmat elintarvikealan näkymät julkaistiin kesäkuussa 2023.

Toimialaraporttien kanssa julkaistaan usein myös alakohtaiset pk-toimialabarometrit, jotka käsittelevät pk-yritysten nykytilaa ja tulevaisuuden odotuksia. Pk-toimialabarometrit perustuvat työ- ja elinkeinoministeriön, Suomen Yrittäjien sekä Finnvera Oyj:n teettämään yrityskyselyyn, josta viimeisin tehtiin kesällä 2023. Syksyllä 2023 julkaistu barometri perustuu 4 573 pk-yrityksen edustajan vastauksiin. Yrityksistä 116 oli elintarvikealan pk-yrityksiä. Vastauksia saatiin lähes kaikilta elintarviketeollisuuden alatoimialoilta paitsi TOL-toimialaluokasta 104 kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus, jossa myös yritysten määrä on vähäinen.

Elintarviketeollisuus koostuu elintarvikkeiden (TOL 10) ja juomien valmistuksesta (TOL 11). Elintarvikkeiden ja juomien valmistajia löytyy myös muilta toimialoilta. Tässä raportissa toimialaa tarkastellaan tilastollisen toimialaluokituksen pohjalta. Raportin tiedot perustuvat yritysten antamiin tietoihin omasta toimialaluokastaan. Tilastokeskuksen toimialaluokituksen nimet eivät kuvaa monialaistunutta ruokateollisuuttamme.

Uudet pohjoismaiset ravitsemussuositukset julkaistiin kesällä 2023 ja päivitetty kansalliset ravitsemussuositukset julkaistaan loppuvuodesta 2024. Raporttiin sisältyy vieraskynä (liite 1), joka käsittelee uudistuvia ravitsemussuosituksia. Sen on kirjoittanut Helsingin yliopiston ravitsemustieteen professori Maijaliisa Erkkola.

Raportin toinen vieraskynä käsittelee luonnontuotealan kehittymismahdollisuuksia (liite 2). Sen ovat kirjoittaneet Helsingin yliopisto Ruralia-instituutin projektipäällikkö Juha Rutanen ja Arktisten Aromit ry:n toiminnanjohtaja Birgitta Partanen.

Kansainvälisyys on elintarviketeollisuutemme kasvun mahdollistaja. Kolmas vieraskynä kertoo, kuinka Ruokavirasto toimii vientiyritysten tukena matkalla maailman markkinoille. Sen on kirjoittanut Ruokaviraston vientijaoston jaostopäällikkö Tanja Nurmi.

Ruokajärjestelmämme vaatii muutoksia, jotta voimme turvata sen toimivuuden niin Suomessa kuin globaalisti ja samalla vähentää ruoantuotannon ympäristövaikutuksia. On myös tärkeää ennakoida tulevaisuuteen vaikuttavia muutoksia. Orpon hallitusohjelmaan (2023) onkin kirjattu tarve ruoantuotannon pitkän aikavälin strategialle.

Parhaat kiitokset kaikille niille, jotka ovat auttaneet ja olleet myötävaikuttamassa tämän sekä aiempien raporttien julkaisemiseen.

Lappeenrannassa marraskuussa 2023

Leena Hyrylä, elintarvikealan toimialapäällikkö

1 Katsaus elintarviketeollisuuteen

1.1 Elintarviketeollisuuden kuvausta ja määrittelyä

Elintarviketeollisuus on yksi Euroopan suurimmista valmistusteollisuuden aloista¹. EU:n elintarvike- ja juomateollisuuteen kuuluu 290 000 pk-yritystä, jotka työllistävät noin 4,5 miljoonaa ihmistä. Alan liikevaihto on yhteensä 1,1 biljoonaa euroa. Noin 75 % EU:ssa tuotetuista ruokatuotteista kohdentuu sisämarkkinoille.

Alan yritykset ovat hyvin erilaisia valmistamiensa tuotteiden, valmistuspaikkojensa ja myyntitapojensa suhteen. Ne ovat moninaisia myös innovoinnissa tai kestävyuden kehittämisessä. Teknologia ja digitalisaatio ovat yritysten kasvun ja kilpailukyvyyn keskeisiä osatekijöitä. Euroopan elintarvike- ja juomateollisuus investoi tutkimukseen ja innovointiin noin 3 miljardia euroa vuosittain.

Elintarviketeollisuuden osuus Suomen bruttokansantuotteesta oli 1,2 % vuonna 2022². Elintarviketeollisuus on tuotannon arvolla mitattuna neljänneksi suurin teollisuusala metalli-, metsä- ja kemianteollisuuden jälkeen. Elintarviketeollisuuden osuus koko teollisuustuotannon liikevaihdosta vuonna 2022 oli 7,4 %, yrityksistä 9,1 % ja henkilöstöstä 11,3 % (Taulukko 1). Siirtyminen yritysten rakennetilastoinnissa uusien tilastoyksiköiden käyttöön on lisännyt elintarvikealalla yritysten lukumäärää.

Tilastokeskuksen yritysten rakennetilastojen tilastoyksiköiden joukko laajeni myös muilla toimialoilla, sillä uudistuksen myötä yritysten lukumäärä kasvoi kokonaisuudessaan lähes 50 % ja liikevaihto alle 0,5 %. Aiemmin tilastoissa on ollut mukana vain vähintään puoli vuotta toimineet yritykset, joiden liikevaihto, henkilöstömäärä, investoinnit tai tase ylittivät tilastorajan. Tilastoon uutena tulleet yritykset ovat suurimmaksi osaksi todella pieniä yrityksiä.³

1 [Tietoa teollisuudesta – FoodDrinkEurope : FoodDrinkEurope.](#)

2 Tietohaarukka 2023 – Tilastotietoa ruokaketjusta, www.ruokatieto.fi.

3 Tilastokeskus, yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston tilastoyksiköiden joukko muuttuu, www.stat.fi

Taulukko 1. Elintarviketeollisuuden osuus muusta teollisuudesta Suomessa vuonna 2022. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Yritysyksikkö, htv = henkilötyövuosi.

	Yritysten lukumäärä	Liikevaihto, 1 000 €	Henkilöstö, htv	Palkkasumma, 1 000 €
C Teollisuus (10-33)	28 366	175 707 700	306 417	16 464 890
10 Elintarvikkeiden valmistus	2 299	11 486 660	31 613	1 477 688
11 Juomien valmistus	269	1 522 590	2 990	173 381
Yhteensä 10 + 11	2 568	13 009 250	34 603	1 651 069
Osuus teollisuudesta %	9,1	7,4	11,3	10,0

Elintarviketeollisuuden tilastollinen toimialaluokitus

Elintarviketeollisuus koostuu kahdesta päätoimialasta, jotka ovat elintarvikkeiden valmistus (TOL 10) ja juomien valmistus (TOL 11). Elintarvikkeiden valmistus puolestaan koostuu yhdeksästä ja juomien valmistus seitsemästä alatoimialasta.

Tässä raportissa toimialaa tarkastellaan tilastollisen toimialaluokituksen (TOL 2008) pohjalta. Huomioitavaa on, että TOL-luokat perustuvat yritysten antamiin tietoihin omasta toimialaluokastaan. Toimialojen nimitykset eivät kuvaa monialaistunutta ruokateollisuuttamme.

Elintarviketeollisuuden toimialat, niiden alatoimialat ja toimialaluokat ovat seuraavat:

10 Elintarvikkeiden valmistus

- 101 Teurastus, lihan säilyvyyskäsittely ja lihatuotteiden valmistus
- 102 Kalan, äyriäisten ja nilviäisten jalostus ja säilöntä
- 103 Hedelmien ja kasvien jalostus ja säilöntä
- 104 Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus
- 105 Maitotuotteiden valmistus
- 106 Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistus
- 107 Leipomotuotteiden makaronien yms. valmistus
- 108 Muiden elintarvikkeiden valmistus
- 109 Eläinten ruokien valmistus

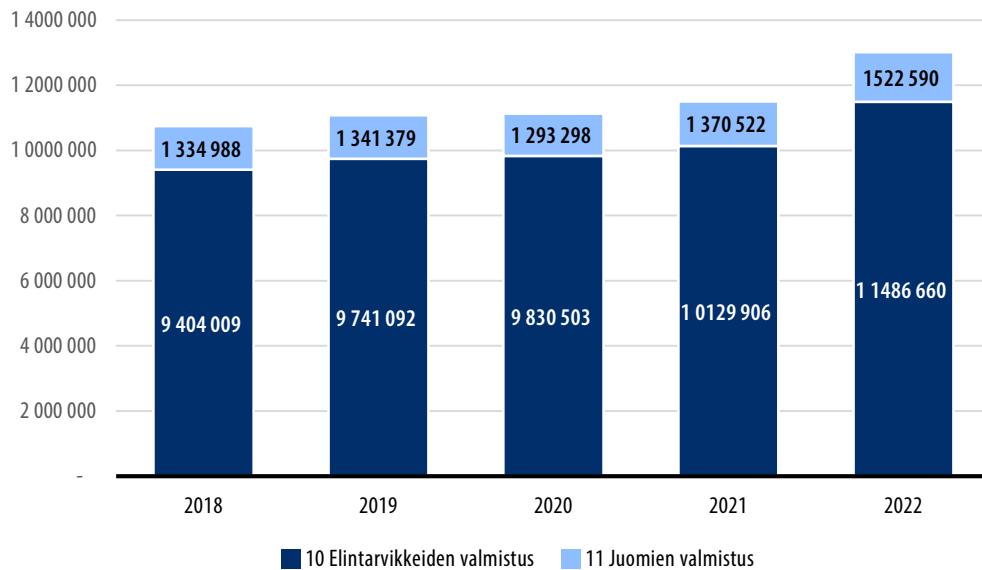
11 Juomien valmistus

- 1101 Alkoholijuomien tislauk ja sekoittaminen
- 1102 Viinin valmistus rypäleistä (Huom. Suomessa ei voida tuottaa, aloite selvittelyssä)
- 1103 Siiderin, hedelmä- ja marjaviinien valmistus
- 1104 Muiden tislattomien juomien valmistus käymisteitse
- 1105 Oluen valmistus
- 1106 Maltaiden valmistus
- 1107 Virvoitusjuomien valmistus; kivennäisvesien ja muiden pullotettujen vesien tuotanto.

1.2 Yritysten määrän ja liikevaihdon kehitystä

Elintarviketeollisuuden liikevaihto oli vuoden 2022 ennakkotietojen mukaan noin 13 miljardia euroa. Alan liikevaihto kasvoi noin 13 % vuonna 2022, mikä johtui pitkälti ruoan hinnan kallistumisesta. Juomien valmistuksen (TOL 11) osuus koko elintarviketeollisuuden liikevaihdosta oli 11,7 % vuonna 2022, ja alan liikevaihto kasvoi hintojen kallistumisen lisäksi kuumen kesäkauden vauhdittamana 11,1 % edellisestä vuodesta (Kuvio 1).

Kuvio 1. Liikevaihdon kehitystä elintarvikkeiden (TOL 10) ja juomien (TOL 11) valmistuksessa vuosina 2018–2022, 1 000 €. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Yritysyksikkö.

Liikevaihto kasvoi kaikilla elintarvikealan alatoimialoilla vuonna 2022 (Taulukko 2). Suurimmat alatoimialat liikevaihdolla mitattuna ovat lihateollisuus, meijeriteollisuus ja muiden elintarvikkeiden valmistus. Liha- ja meijeriteollisuus muodostavat 44 % koko elintarvike-teollisuuden liikevaihdosta.

Juomien valmistuksessa (TOL 11) oluiden valmistus muodostaa 70 % toimialan liikevaihdosta. Elintarviketeollisuuden liikevaihto on kasvanut ja kasvaa vielä tänä vuonna hintojen nousun takia. Siidereiden valmistuksen liikevaihdon pieneminen vuonna 2022 saattaa johdattaa yritysten toimialaluokkatiedon vaihdoksista.

Taulukko 2. Elintarviketeollisuuden liikevaihto (1 000 €) vuosina 2020–2022 sekä muutos 2021–2022 (%). Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Oikeudelliset yksiköt.

	2020	2021	2022	Muutos 2021–2022
10 Elintarvikkeiden valmistus	10 144 949	10 426 707	11 795 510	13,1
101 Teurastus ja lihatuotteiden valmistus	2 646 920	2 710 468	3 053 183	12,6
102 Kalan, äyriäisten ja nilviäisten jalostus ja säilöntä	430 835	445 273	454 876	2,2
103 Hedelmien ja kasvien jalostus ja säilöntä	464 274	487 359	525 194	7,8
104 Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus	58 358	64 679	92 421	42,9
105 Maitotaloustuotteiden valmistus	2 310 372	2 316 593	2 821 972	21,8
106 Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistus	460 504	572 696	672 181	17,4
107 Leipomotuotteiden, makaronien yms. valmistus	1 146 829	1 163 825	1 265 340	8,7
108 Muiden elintarvikkeiden valmistus	2 068 563	2 121 671	2 249 425	6,0
109 Eläinten ruokien valmistus	558 294	544 144	660 918	21,5
11 Juomien valmistus	1 293 298	1 370 522	1 522 590	11,1
1101 Alkoholijuomien tislauksen ja sekoittaminen	262 611	274 855	312 254	13,6
1103 Siiderin, hedelmä- ja marjaviinien valmistus	27 065	30 935	6 180	-80,0
1104 Muiden tislaamattomien juomien valmistus käymisteitse	190	143	179	25,2
1105 Oluen valmistus	889 420	945 665	1 065 899	12,7
1106 Maltaiden valmistus	70 109	72 607	86 254	18,8
1107 Virvoitusjuomien valmistus; kivennäisvesien ja muiden pulloitetujen vesien tuotanto	43 901	46 317	51 824	11,9
Yhteensä 10 + 11	11 438 247	11 797 229	13 318 100	12,9

Elintarviketeollisuuden tuotanto on suhteellisen vakaata toimintaa, vaikka elintarvikkeiden ja juomien valmistuksen tuotannon volyyymi on laskussa. Tuotantovolyyymiin heijastuvat hidastunut talouskasvu ja kulutuskysynnän muutokset sekä Venäjän viennin hiipuminen. Kuvio 2 ilmentää hyvin sesonkien vaikutusta elintarvikkeiden ja erityisesti juomien valmistuksessa (TOL 11). Etlan syksyn 2023 suhdanne-ennusteessa⁴ arvioidaan kotimaan tuotannon vähenevän tänä vuonna kolme prosenttia ja ensi vuonna kasvavan prosentin.

Elintarviketeollisuuden pk-yritysbarometriin⁵ vastanneista pk-elintarvikeyrityksistä 47 % ennakoii tilausten määrän kasvavan tulevana vuonna ja 19 % määrän laskevan. Tilausten määrän saldoluku⁶ on pudonnut aiemmista vuosista. Kysynnän ennustaminen on tuotteiden säilyvyydenkin takia ruoka-alalla tärkeää.

PTT:n ennusteen⁷ mukaan teollisuuden tuottajahintojen nousun hidastuminen, kulutuskysynnän laskusta johtuva tuotantovolyyminen pieneneminen sekä vientihintojen kääntyminen laskuun voivat näkyä kuitenkin liikevaihdon kasvun taittumisena loppuvuonna 2023. Ennusteen mukaan vuonna 2024 elintarviketeollisuuden liikevaihto laskee vuositasolla, vaikka kysyntä piristyi hieman kotitalouksien ostovoiman kohentuessa hidastuvan inflaation ja palkankorotusten myötä.

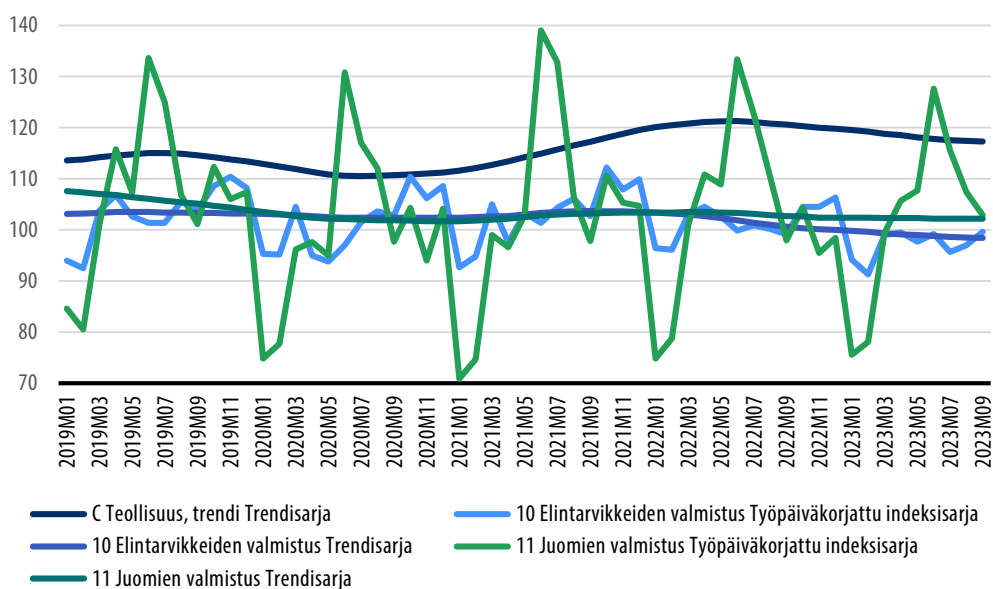
4 [Suhdanne Syksy 2023 \(etla.fi\)](#).

5 Työ- ja elinkeinoministeriö, Suomen Yrittäjät sekä Finnvera Oyj:n teettävät pk-yritysbarometrin, johon toimialakohtaiset pk-barometrit perustuvat. Syksyn 2023 pk-yritysbarometri perustuu noin 4 600 pk-yrityksen edustajan vastauksiin. Kysely tehtiin kesällä 2023, ja siihen vastasi 116 elintarvikealan pk-yritystä. [sy_pk_barometri_syksy2023_web.pdf \(yrittajat.fi\)](#).

6 **Saldoluku** kuvaa kyseisten kysymysten kohdalla positiivisista ja negatiivisista vastauksista laskettua prosenttilukujen erotusta.

7 [Maa- ja elintarviketalous – syksy 2023 – PTT](#)

Kuvio 2. Elintarviketeollisuuden volyymi-indeksi⁸ kehitystä vuosina 2019–syyskuu 2023, vuosi 2015 = 100. Lähde: Tilastokeskus, Teollisuustuotannon volyymi-indeksi.

Monialainen ja -muotoinen elintarvikeala

Tilastokeskuksen mukaan maassamme toimi 2 568 elintarvikeyritystä vuonna 2022 (Taulukko 3). Toimivien yritysten määrä on kuitenkin tätä määrää vähäisempi, sillä uusi tilastoyksikkö ei huomioi toiminnan laajuutta. Vuonna 2021 elintarvikeyrityksiä oli 1 846.

Yritysten määrä on loivassa kasvussa. Varsinkin uusia yrityksiä on perustettu muiden elintarvikkeiden valmistukseen (TOL 108). Noin joka kolmas elintarviketeollisuuden yritys on leipomotuotteiden valmistaja (37 %). Leipomoyritysten määrä vaikuttaa olevan kasvussa.

⁸ **Teollisuustuotannon volyymi-indeksi** kuvaa teollisuuden kiinteähintaisen tuotoksen muutosta tarkalla toimialatasolla. Tiedot kerätään myyntitiedustelulla sekä teollisuustuotannon volyymi-indeksitiedustelulla ja julkaistaan kuukausittain.

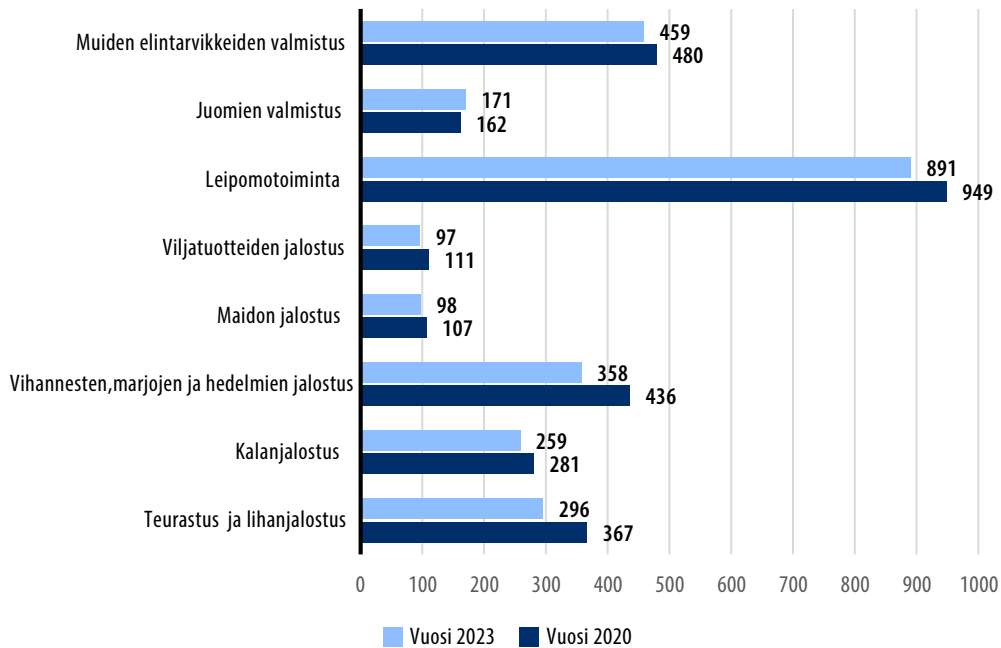
Taulukko 3. Elintarviketeollisuuden yritysten määrien kehitystä alatoimialoittain vuosina 2020–2022. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Yritysyksikkö.

	2020	2021	2022	Muutos 2021– 2022, %
10 Elintarvikkeiden valmistus	2 172	2 242	2 299	2,5
101 Teurastus, lihan säilyvyyskäsittely ja lihatuotteiden valmistus	214	212	217	2,4
102 Kalan, äyriäisten ja nilviäisten jalostus ja säilöntä	162	163	162	-0,6
103 Hedelmien ja kasvien jalostus ja säilöntä	215	228	225	-1,3
104 Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus	20	19	19	0,0
105 Maitotaloustuotteiden valmistus	83	82	84	2,4
106 Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistus	83	83	80	-3,6
107 Leipomotuotteiden, makaronien yms. valmistus	903	925	945	2,2
1071 Leivän valmistus; tuoreiden leivonnaisten ja kakkujen valmistus	870	889	911	2,5
108 Muiden elintarvikkeiden valmistus	407	443	475	7,2
1083 Teen ja kahvin valmistus	41	48	49	2,1
1085 Einesten ja valmisruokien valmistus	77	82	93	13,4
109 Eläinten ruokien valmistus	85	87	92	5,7
11 Juomien valmistus	253	271	269	-0,7
1105 Oluen valmistus	115	122	115	-5,7
Yhteensä elintarviketeollisuus 10+11	2 425	2 513	2 568	2

Aitojamakuja.fi -tilastoinnin⁹ mukaan maassamme oli 2 689 elintarvikeyritystä vuonna 2023 (Kuvio 3). Näistä luomutuotteiden jalostajia oli 315. Yritysten määrä on vähentynyt. Tilastoinnissa on huomioitu lähiruokayrittäjyys ja toiminimellä toimivat yritykset, joiden vuosittainen liikevaihto on vähintään 15 000 euroa.

9 Yritystilastot – (aitojamakuja.fi).

Kuvio 3. Elintarvikkeita jalostavat yritykset vuosina 2023 ja 2020. Lähde: Aitoja makuja, yritystilastot.

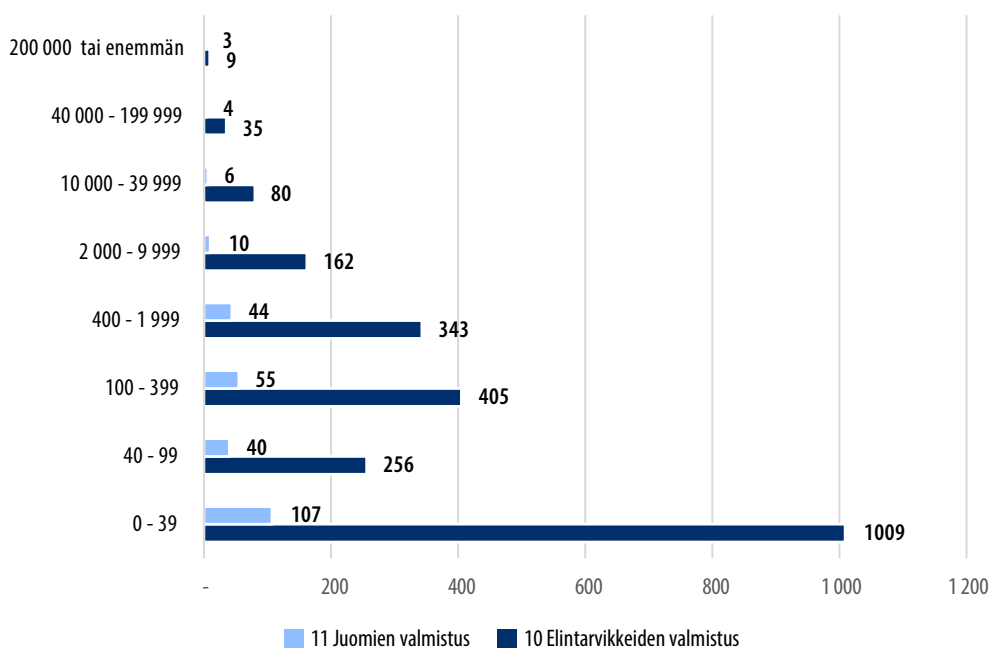

Maataloustuotteiden suoramyyntiä¹⁰ harjoitti noin 1 427 maatilaa vuonna 2020. Määrä on kasvussa, mutta maataloustuotteita jalostustavien tilojen määrä puolestaan on laskeva. Maataloustuotteiden jalostusta harjoitti 652 maatilaa vuonna 2020, kun määrä oli yli tuhat vuonna 2016.

Kuviossa 4 on esitetty elintarvikkeiden ja juomien valmistuksen yritysten määrät liikevaihtoluokittain. Kuvio todentaa, että yritysyksiköiden valossa 43 prosentilla yrityksistä liikevaihto on alle 40 000 euroa. Aiemmin joka viidennellä yrityksellä liikevaihto oli alle 40 000 euroa. Lähes 300 yrityksellä liikevaihto on yli kaksi miljoonaa euroa.

10 Monialaisten maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä muuttujina ELY-keskus, Toimiala, Rajaus, Muuttuja ja Vuosi. PxWeb (luke.fi).

Kuvio 4. Elintarvikkeiden ja juomien valmistuksen yritysten määrät liikevaihtoluokittain vuonna 2022, 1 000 €. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Yritysyksikkö.

1.3 Elintarviketeollisuuden kytkeytyminen muihin aloihin

Elintarviketeollisuus valmistaa laajaa valikoimaa erilaisia tuotteita raaka-aineista ruoanlaittoa helpottaviin ja valmiisiin tuotteisiin. Ala on Suomen suurin kulutustavaroiden valmistaja. Vähittäiskauppojen lisäksi elintarvikeyritykset myyvät tuotteitaan tukkuihin, ruokapalveluyrityksiin ja toisille yrityksille sekä suoraan kuluttajille.

Ruoka-ala on pääosin kotitalouksien kulutuskysynnän aikaansaama. Kuluttajien heikentynyt ostovoima ja talouskasvun hidastuminen vaikuttavat myös yritysten väliseen kysyntään. Ruokajärjestelmä on vahvasti keskinäisriippuvainen. Ruokajärjestelmämme koostuu taloudellisista, sosiaalisista, ympäristöllisistä, poliittisista ja kulttuurisista ulottuvuuksista, joissa toimijat ja prosessit ovat jatkuvassa keskinäisessä vuorovaikutuksessa.

Elintarviketeollisuuden toiminta liittyy moniin erilaisiin tuotantopanoksiin ja hyödykevirtoihin. Ruokajärjestelmän arvoketju¹¹ alkaa ruoan alkutuotannossa ja päättyy kulutetusta elintarvikkeesta syntyvän bio- ja pakkausjätteen uudelleenkäyttöön, kierrätykseen tai muuhun käsittelyyn, kuten kuvio 5 todentaa.

Elintarviketeollisuuden tuotanto on hyvin raaka-ainevaltaista ja ala nojaa vahvasti kotimaiseen alkutuotantoon. Vaikka ruoan omavaraisuusaste markkina-arvon perusteella laskettuna on Suomessa korkea (81 % vuonna 2022), ruokatuotanto on riippuvainen monista tuontipanoksista¹². Elintarvikeala turvaa myös Suomen huoltovarmuuden, ja se on luokiteltu huoltovarmuuskriittiseksi alaksi.

Kuvio 5. Kuvio 5. Elintarviketeollisuuden arvoketjun vaiheet. Lähde: Selvitys luonnon monimuotoisuuden merkityksestä elintarviketeollisuudelle, 2023. Elintarviketeollisuusliitto & Gaia Consulting.

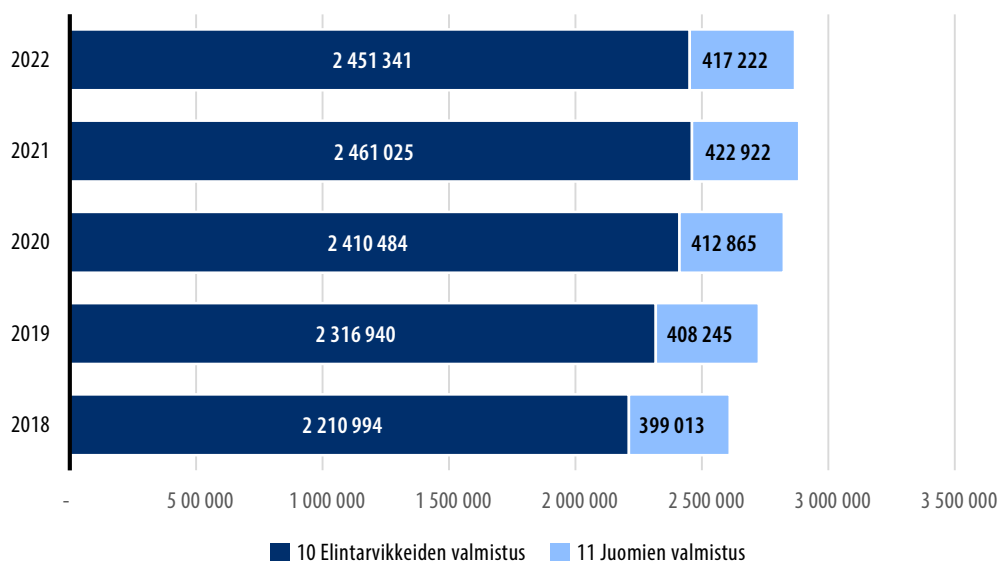
11 Selvitys luonnon monimuotoisuuden merkityksestä elintarviketeollisuudelle, kirjemallipohja kannella (etl.fi).

12 Tietokortti: Resilientti ruokajärjestelmä (luke.fi).

Elintarviketeollisuuden merkitys kansantaloudelle on huomattava. Elintarviketeollisuudessa työskentelee noin 40 000 henkilöä lähes 2 600 yrityksessä. Elintarviketeollisuuden välillinen työllistävä vaikutus on teollisuuden aloista suurin, sillä yksi työpaikka elintarviketeollisuudessa luo yli kolme työpaikkaa muualle ruokatuotannon ekosysteemiin.

Koko ruoka-ala työllistää noin 340 000 henkeä, eli joka kahdeksannen työkäisen¹³, kun välilliset vaikutukset huomioidaan. Myös joka kymmenes veroeuro tulee Suomessa ruoka-alalta. Elintarviketeollisuuden osuus arvonlisäyksestä on lähes 2,9 miljardia euroa, kuten kuvio 6 osoittaa. Kulutuskäyttämisen muutokset heijastuvat arvonlisäyksen kehittymiseen.

Kuvio 6. Elintarviketeollisuuden jalostusarvon¹⁴ kehitystä vuosina 2018–2022, 1 000 €. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Yritysyksikkö.

13 [Elintarviketeollisuus toimialana – ETL.](#)

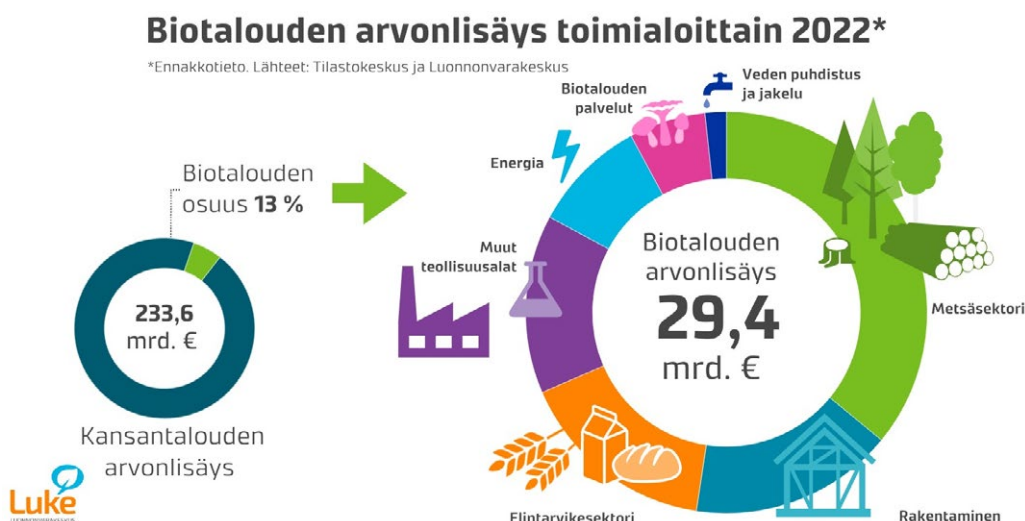
14 **Tuotannon jalostusarvo** mittaa toimipaikan varsinaisessa tuotantotoiminnassa eri tuotannontekijöiden tuottamaa yhteenlaskettua arvonlisäystä. Jalostusarvo lasketaan tuotantotoiminnasta saatujen tuottojen ja toiminnasta aiheutuneiden kustannusten erotuksena.

Elintarvikesektori – keskeinen biotalouden kivijalka

Biotaloudella tarkoitetaan taloutta, joka käyttää uusiutuvia luonnonvaroja resurssiviisaasti ravinnon, energian, tuotteiden ja palvelujen tuottamiseen. Biotalouden¹⁵ osuus Suomen kansantalouden arvonlisäyksestä vuonna 2022 oli 29,4 miljardia euroa (13 %, Kuvio 7).

Biotalouden toimialat työllistivät viime vuonna 299 300 henkilöä (11 % Suomen työllisistä), josta elintarvikesektorin osuus oli 107 000 henkilöä. Maataloudesta ja elintarviketeollisuudesta koostuvan elintarvikesektorin osuus biotalouden arvonlisäyksestä oli 4,7 miljardia euroa (16 %). Noin kolmannes biotalouden arvonlisästä tulee metsäsektorilta.

Kuvio 7. Biotalouden toimialoittainen arvonlisäys vuonna 2022, miljardia euroa. Lähde: Luonnonvarakeskus, Tilastokeskus.

Vahvasti keskinäisriippuvainen elintarvikeala

Elintarviketeollisuuden tuotanto on raaka-ainevaltaista. Ruoan hinta on kallistunut viime vuosina johtuen monien tuotantopanosten ja palkkakustannusten nousun takia. Aine- ja tarvikkeiden osuus kasvoi 57 prosenttiin, kun se vuotta aiemmin oli 54 %. Elintarviketeollisuus hankki erilaisia aineita ja tarvikkeita vuonna 2022 yli 7,7 miljardilla eurolla ja maksoi palkkoja yli 1,9 miljardilla eurolla. Lisäksi ulkopuolisia palveluja ostettiin lähes 650 miljoonalla, ja liiketoiminnan muihin kuluihin meni lähes 2,5 miljardia euroa (Taulukko 4).

15 Kolmannes biotalouden arvonlisästä tulee metsäsektorilta | Luonnonvarakeskus (luke.fi).

Taulukko 4. Elintarviketeollisuuden hankintoja ja kuluja vuonna 2022 ja vertailua vuoteen 2021, 1 000 € ja %. Lähde: Tilastokeskus. Toimialoittainen yritystietopalvelu.

	10 Elintarvikkeiden valmistus	11 Juomien valmistus	Yhteensä	Osuus tuotoista	Muutos vuodesta 2021, €
LIIKETOIMINNAN TUOTOT YHT.	12 055 247	1 564 744	13 619 991	-	1 553 574
Aine- ja tarvikekäyttö	-6 943 142	-800 830	-7 743 972	57 %	1 370 666
Ulkopuoliset palvelut	-573 538	-74 207	-647 745	5 %	72 121
Palkat ja henkilösivukulut	-1 728 303	-199 158	-1 927 461	14 %	69 346
Laskennallinen palkkakorjaus	-17 865	-1 704	-19 569	0 %	-1 803
Liiketoiminnan muut kulut	-2 205 597	-285 255	-2 490 852	18 %	223 431
Valmisteverastojen muutos	100 707	12 769	113 476	-	96 900
KÄYTTÖKATE	687 509	216 360	903 869	7 %	-83 285
Poistot ja arvonalentumiset	-373 966	-67 776	-441 742	3 %	7 099
LIIKETULOS	313 543	148 584	462 127	3 %	-90 384

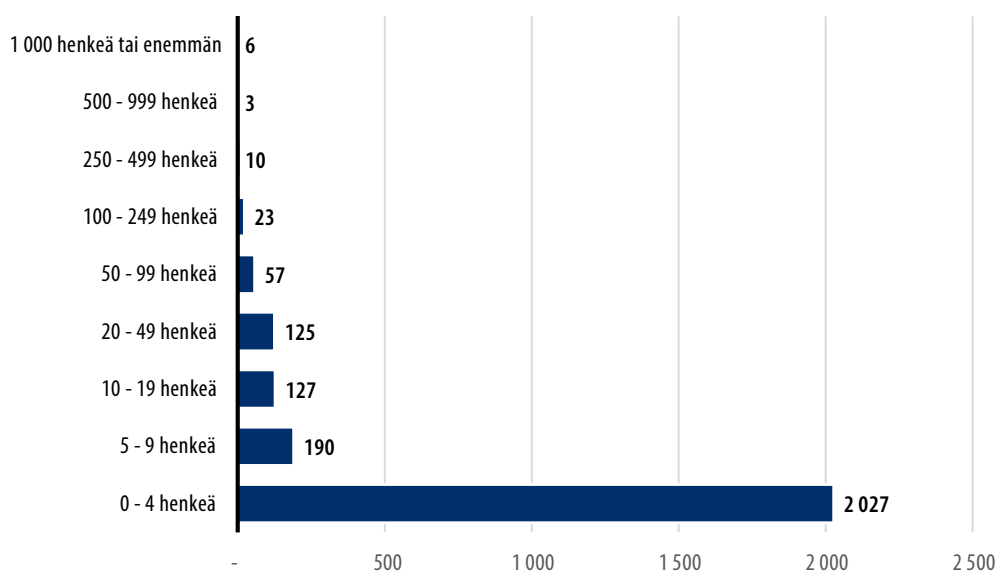
2 Toimialan rakenne

2.1 Yritysten, toimipaikkojen ja henkilöstömäärien kehitystä

Tilastokeskuksen¹⁶ uudistuneiden tilastoyksiköihin perustuvien yritystilastojen mukaan maassamme vuonna 2022 oli 2 568 elintarvikkeita ja juomia valmistavaa yritystä. Tilastoyksikössä on poistettu toiminta-aikaa ja yritysten kokoa koskeneet rajoitukset. Uudistuksen myötä tilastointiin otetaan mukaan kaikki markkinaehtoiset yritykset, joilla on tilastovuonna ollut liikevaihtoa, henkilöstöä, liiketoiminnan muita tuottoja, investointeja tai tasetta. Uudistunut tilastointi lisäsi elintarvikeyritysten määrää yli 500 yrityksellä.

Elintarvikeyrityskenttä on mikroyritysvaltainen, mikä ilmenee kuviosta 8. Yrityksistä 79 % työllistää alle neljä henkilöä, ja alle kymmenen henkilöä työllistäviä yrityksiä on 87 %. Yli 250 henkilöä työllistäviä yrityksiä on 0,7 % (19 yritystä).

Kuvio 8. Elintarviketeollisuuden yritysten määrät henkilöstöluokittain vuonna 2022. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Yritysyksikkö.

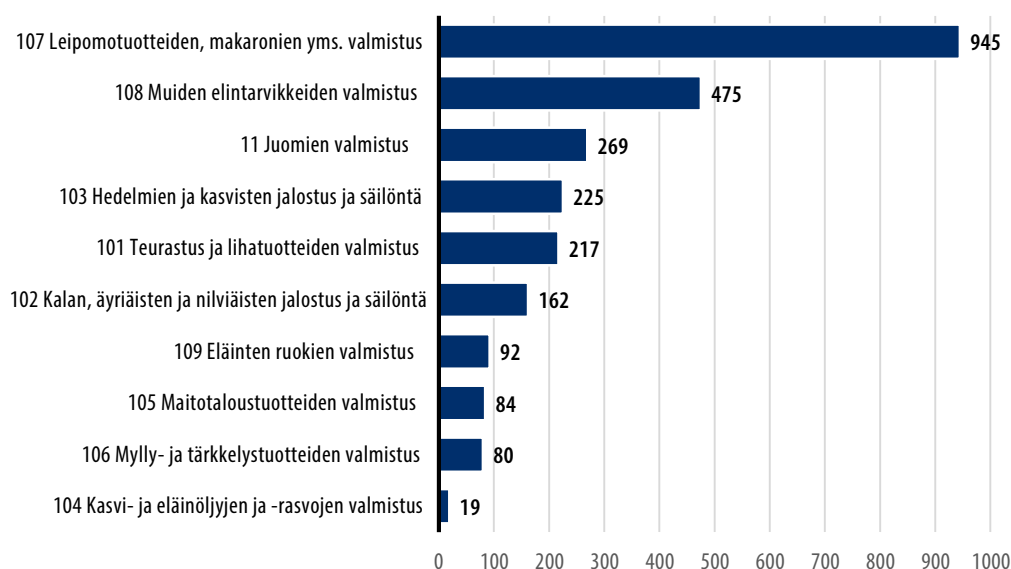

16 Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston tilastoyksiköiden joukko muuttuu – Tilastokeskus (stat.fi).

Reilu kolmannes elintarviketeollisuuden yrityksistä on leipomoalan toimijoita (37 %), mutta alan osuus liikevaihdosta on alle 10 %. Juomia valmistavia yrityksiä (TOL 11) on yritysmäärästä 10 %, ja niiden osuus liikevaihdosta on lähes 12 %.

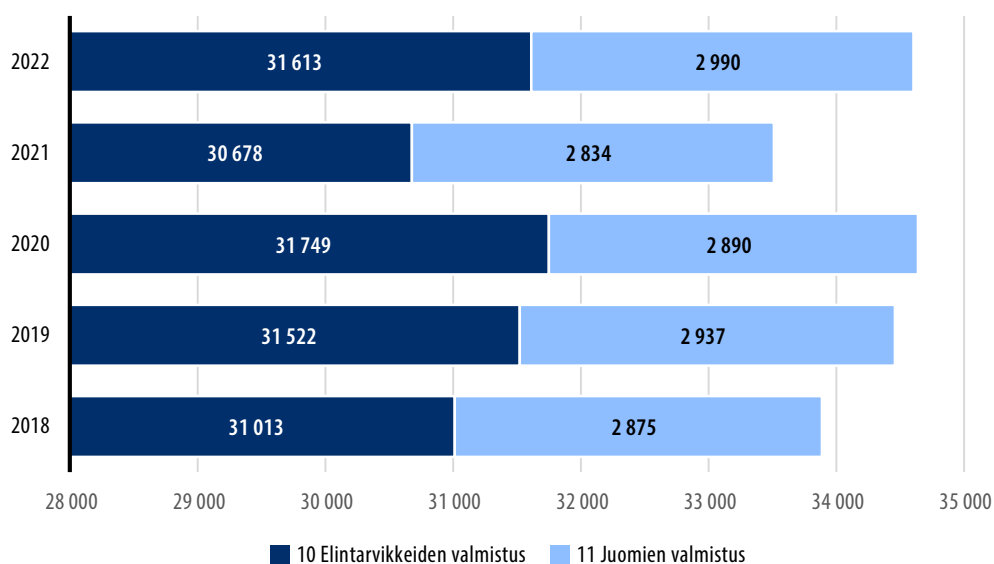
Kuviossa 9 on esitetty yritysten määrät alatoimialoittain. Uudistunut tilastointi näkyy erityisesti leipomoiden määrän lisäyksenä.

Kuvio 9. Elintarvikeyritysten lukumäärä alatoimialoittain vuonna 2022. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Yritysyksikkö.

Elintarviketeollisuus on vakaa työllistäjä talouden eri tilanteissa, kuten kuvio 10 osoittaa. Alan työllisyyttä ylläpitää ruuan päivittäinen kysyntä. Elintarvikkeiden valmistus (TOL 10) on työllistänyt viime vuosina vajaat 32 000 ja juomien valmistus (TOL 11) alle 3 000 henkilöä henkilötyövuosina laskettuna. Taulukossa 5 on esitetty henkilöstömäärän kehitystä alatoimialoittain. Henkilöstömäärissä on vuosittaista vaihtelua.

Kuvio 10. Henkilöstömäärän kehitystä elintarvikkeiden ja juomien valmistuksessa vuosina 2018–2022, henkilötyövuotta. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Yritysyksikkö.

Taulukko 5. Elintarviketeollisuuden alatoimialojen henkilöstömäärien kehitystä vuosina 2020–2022 henkilötyövuosina ja muutos 2021–2022, %. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Yritysyksikkö.*

	2020	2021	2022	Muutos-% 2021-2022
10 Elintarvikkeiden valmistus	31 749	30 678	31 613	3,0
101 Teurastus ja lihatuotteiden valmistus	8 955	8 526	8 640	1,3
102 Kalan, äyriäisten ja nilviäisten jalostus ja säilöntä	994	874	898	2,7
103 Hedelmien ja kasvien jalostus ja säilöntä	1 739	1 651	1 755	6,3
104 Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus	157	151	191	26,5
105 Maitotaloustuotteiden valmistus	4 943	4 912	5 118	4,2
106 Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistus	969	1 200	1 287	7,3

	2020	2021	2022	Muutos-% 2021-2022
107 Leipomotuotteiden, makaronien yms. valmistus	7 030	6 627	6 771	2,2
108 Muiden elintarvikkeiden valmistus	6 244	6 174	6 396	3,6
109 Eläinten ruokien valmistus	718	564	557	-1,2
11 Juomien valmistus	2 890	2 834	2 990	5,5
1101 Alkoholijuomien tislauk ja sekoittaminen	583	530	604	14,0
1103 Siiderin, hedelmä- ja marjaviinien valmistus	122	104	40	-61,5
1105 Oluen valmistus	1 894	1 914	2 045	6,8
1106 Maltojen valmistus	152	149	155	4,0
1107 Virvoitusjuomien valmistus; kivennäisvesien ja muiden pulloitetujen vesien tuotanto	138	137	146	6,6
Elintarviketeollisuus yhteensä	34 639	33 512	34 603	3,3

*Tilastovuodesta 2021 alkaen henkilöstömäärätiedot on laskettu uudella menetelmällä tulorekisterin aineistoa käyttäen. Henkilöstömäärät eivät uudistuksen vuoksi ole täysin vertailukelpoisia aiempiin vuosiin verrattuna.

Elintarvikeala työllistää monia kausityöntekijöitä ja tarjoaa työmahdollisuuksia vuokra-työvoimalle. Elintarviketeollisuusliitto ja Suomen Elintarviketyöläisten Liitto ovat sopineet vuosille 2023–2025 Tutustu työelämään ja tienaa -kesäharjoitteluoohjelmasta¹⁷, jolla tuetaan nuorten mahdollisuuksia tutustua monipuoliseen elintarvikealaan.

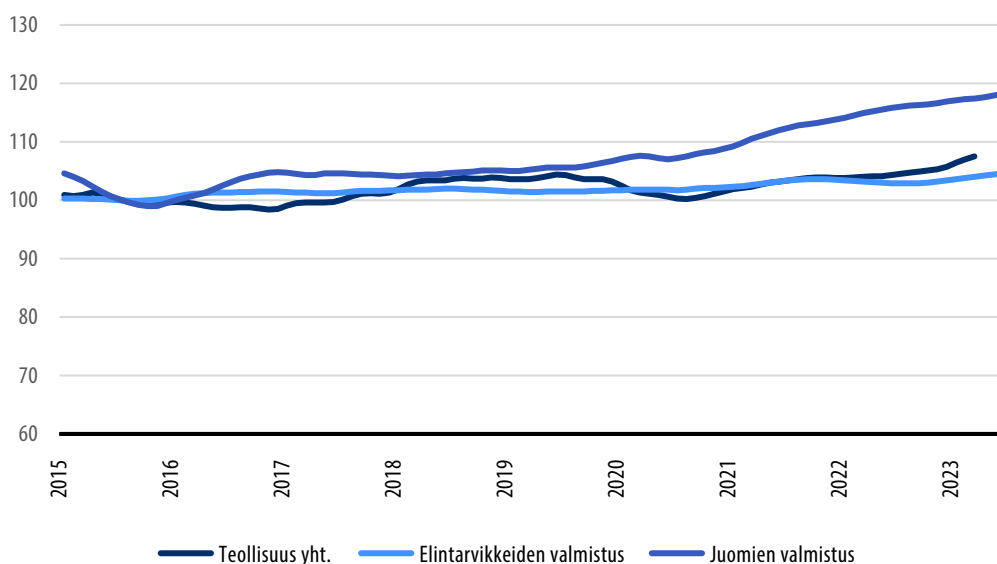
Kausityöstä riippuvaiselle luonnontuotealalle sekä maa- ja puutarhataloudelle tulisi saada toimivat ja pysyvät ratkaisut työvoiman saatavuuteen. Meneillään olevat ihmiskauppaepäilyt heikentävät luonnontuotealan imagoa. Kesällä 2021 voimaan tulleella ns. marjalaila¹⁸ (Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten asemasta 487/2021) on pyritty parantamaan luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellista asemaa ja tasapuolistamaan luonnontuotealalla toimivien yritysten kilpailumahdollisuuksia.

17 [Elintarvikeala tarjoaa jälleen nuorille Tutustu työelämään ja tienaa -kesäharjoittelupaikkoja – ETL.](#)

18 [Luonnontuotteiden keruu – Työsuojelu.fi – Työsuojeluhallinto.](#)

Kuviosta 11 näkyy, että elintarvikeala on vakaa työllistäjä. Automatisoinnin lisääminen ja toimintojen tehostaminen pitävät kuitenkin kasvun maltillisena. Ala tarjoaa hyvin monenlaisia työtehtäviä nyt ja tulevaisuudessa, sillä ruoan kysyntä on globaalisti kasvamassa. Elintarviketeollisuuden työntekijöistä¹⁹ 48 % on naisia.

Kuvio 11. Henkilöstömäärän suhdannekehitystä elintarvikkeiden ja juomien valmistuksessa vuosina 2015–2023. Trendi. Lähde: Tilastokeskus. Toimialoittainen yritystietopalvelu.

Kesällä 2023 pk-yritysbarometriin vastanneet pk-elintarvikeyritykset ennakoivat henkilökunnan määrän kasvavan (saldoluku 19). Työllistämisedotukset toimialalla olivat saldoluvun perusteella paremmat kuin koko maassa tai vertailutoimialoilla.

Lokakuussa 2023 julkaistun EK-barometrin²⁰ mukaan henkilöstön määrän kuitenkin ennakoidaan vähenevän talvea kohti mentäessä, vaikka tuotannossa odotetaankin kasvua. Lähikuukausien suhdanneodotukset ovat synkistyneet (saldoluku -20).

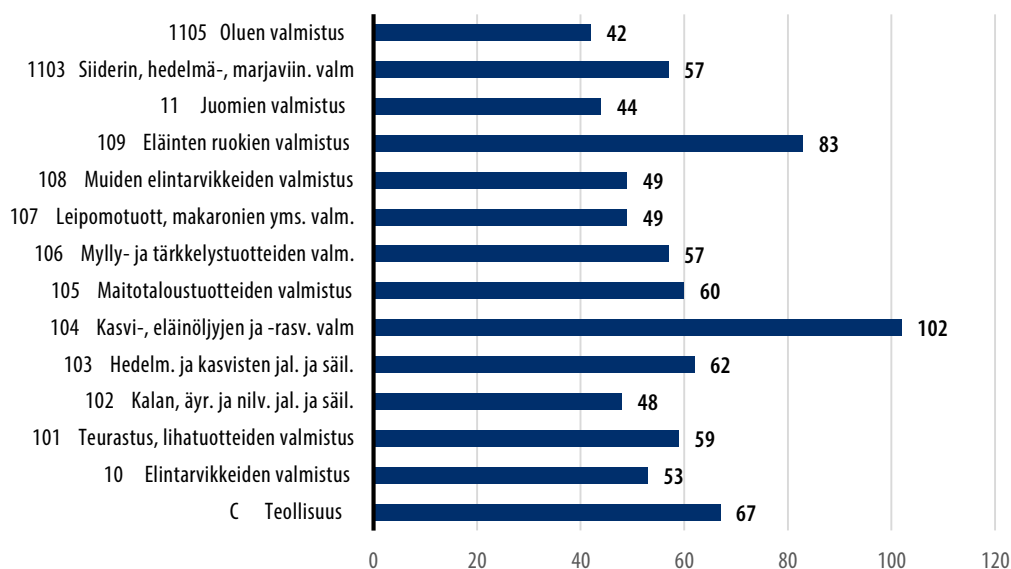
19 Monipuolisia uramahdollisuuksia – ETL.

20 Toimialakatsaukset (ek.fi).

Jalostusarvo per henkilö on yleisesti käytetty henkilötyön tehokkuuden mittari, joka kuvaa tuotetun lisäarvon määrää yhtä työntekijää kohden. Luku ei huomioi ulkoisena palveluna ostettavaa työpanosta. Teollisuudessa vuonna 2022 jalostusarvo henkilöä kohden oli 67 099 euroa, elintarvikkeiden valmistuksessa 54 322 euroa ja juomien valmistuksessa 50 371 euroa. Elintarvikkeiden valmistuksessa liikevaihto henkilöä kohden oli 139 614 euroa ja juomien valmistuksessa 157 926 euroa.

Henkilöstötehokkuus on kehittynyt suotuisasti viime vuosina monilla alatoimialoilla, mutta toimialojen välillä on selkeitä eroja, kuten kuviosta 12 ilmenee. Yrityskoko ja automaatioaste vaikuttavat olennaisesti tuottavuuteen.

Kuvio 12. Elintarviketeollisuuden henkilöstötehokkuus verrattuna muuhun teollisuuteen vuonna 2022, 1 000 €, mediaani. Lähde: Tilastokeskus. Toimialoittainen yritystietopalvelu.

2.2 Toimialan alueellinen jakauma

Elintarviketeollisuudessa oli tilastoituja toimipaikkoja 2 991 vuonna 2021. Toimipaikkojen määrässä on kasvua.

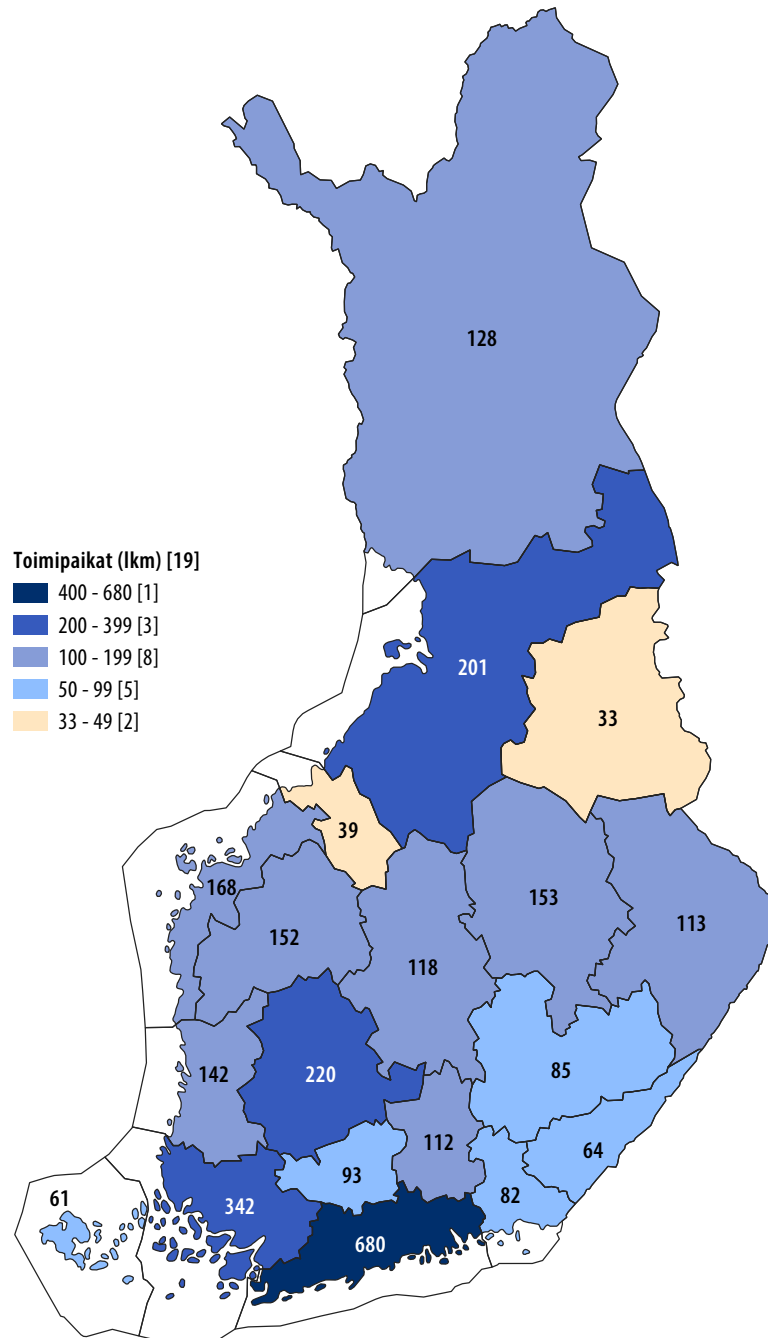
Elintarviketeollisuuden toimipaikat (Kuvio 13) ovat lukumääräisesti keskittyneet Uudellemaalle, Varsinais-Suomeen ja Pirkanmaalle. Alan toimipaikkoja on kuitenkin kaikkialla Suomessa, ja ne ovat merkittäviä työnantajia seutukunnillaan. Ruokajärjestelmän riskien

hallinnan takia on kuitenkin hyvä huomioida, että osa ruokatuotannostamme tulee melko keskitetysti tietyltä alueelta (esim. TOL 104 Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus). Hajautettu ruokatuotanto, lähiruoka ja suorat ketjut parantavat huoltovarmuutta ja vähentävät riskejä myös logistiikkahäiriötilanteissa.

Henkilöstömäärän jakautuminen noudattelee toimipaikkojen mukaista jakaumaa (Kuvio 14). Poikkeuksen muodostaa Etelä-Pohjanmaa, jonne on keskittynyt suurempaa ruokateollisuutta. Liitteessä 3 on esitetty elintarvikkeiden ja juomien valmistuksen maakuntakohtaiset toimipaikkatiedot tilastoyksiköihin perustuen. Tilastoyksiköiden käyttö lisää myös toimialapaikkojen määriä.

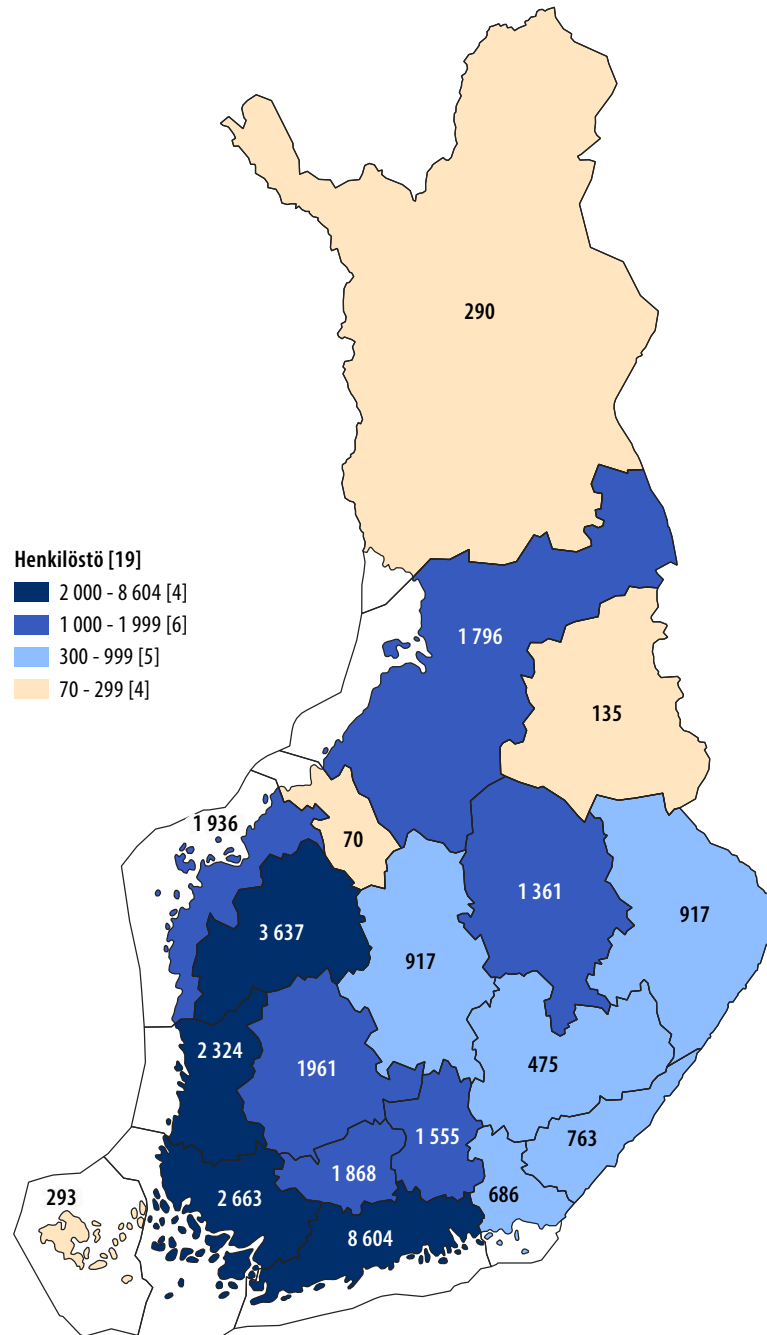
Liikevaihto elintarvikeyrityksissä noudattelee samaa suuntausta kuin toimipaikkojen ja henkilöstön määrä (Kuvio 15). Alueelliseen tietoon liikevaihdosta on suhtauduttava varauksella, sillä toimipaikkojen liikevaihtotiedot voivat kohdistua päätoimipaikkaan. Luvut antavat kuitenkin karkean kuvan maakunnissa syntyvästä tuotoksesta. Kuvioista ilmenee, että elintarviketeollisuus on merkittävä, työllistävä toimiala eri puolella maamme, vaikka alan yrittäjyys onkin keskittynyt Etelä- ja Länsi-Suomeen.

Kuvio 13. Elintarvikkeiden ja juomien valmistuksen (TOL 10–11) toimipaikat maakunnittain vuonna 2021. Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto ja Maanmittauslaitos.

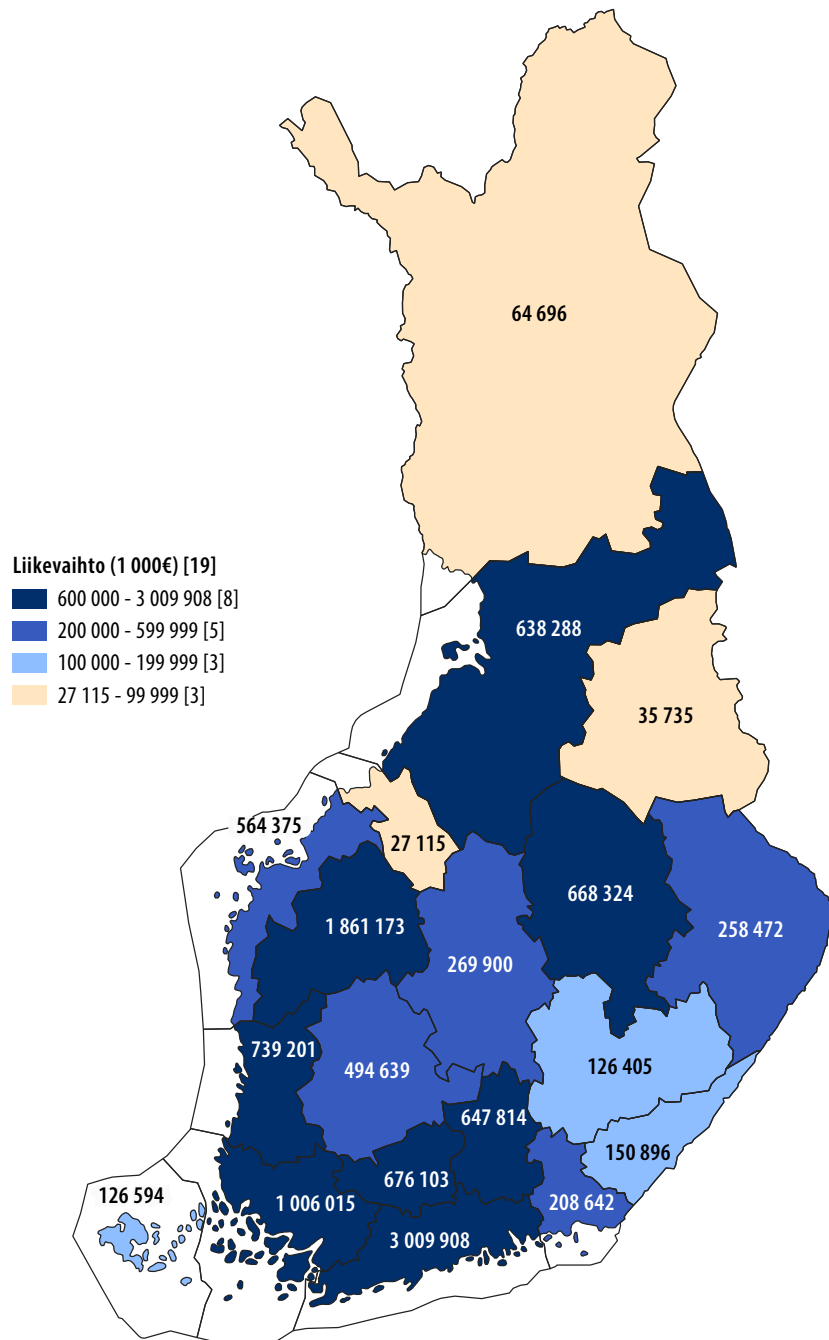
Lähteet: Tilastokeskus, Alueellinen yritystoimintatilasto 2021 ja Maanmittauslaitos, hallinnolliset aluejaot, 03/2023

Kuvio 14. Elintarvikkeiden ja juomien valmistuksen (TOL 10–11) henkilöstön määrät henkilötyövuosina maakunnittain vuonna 2021. Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto ja Maanmittauslaitos.

Lähteet: Tilastokeskus, kunnittainen toimipaikkatilasto ja Maanmittauslaitos, hallinnolliset aluejaot, 03/2023

Kuvio 15. Elintarvikkeiden ja juomien valmistuksen (TOL 10–11) liikevaihto maakunnittain vuonna 2021. Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto ja Maanmittauslaitos.

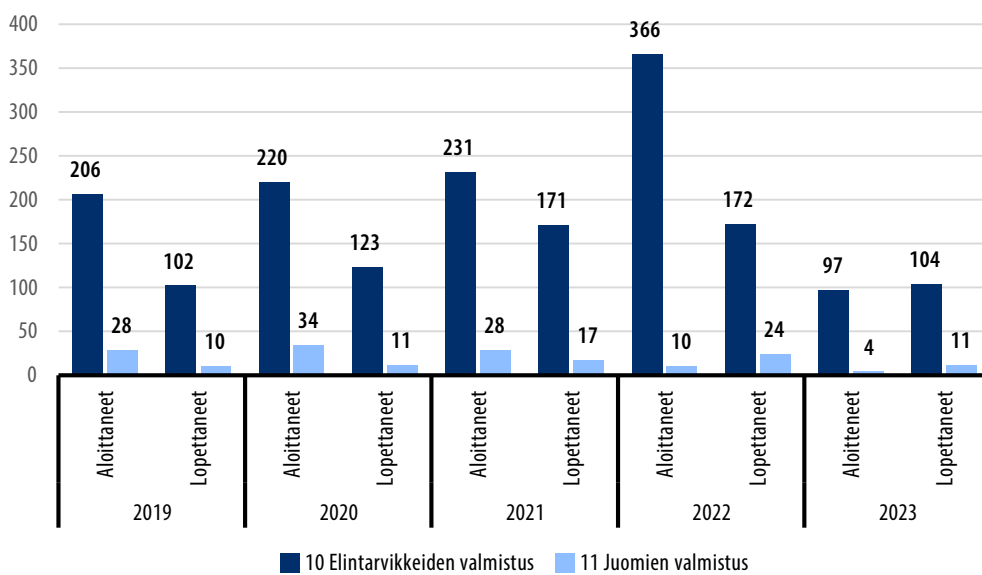
Lähteet: Tilastokeskus, kunnittainen toimipaikkatilasto ja Maanmittauslaitos, hallinnolliset aluejaot, 03/2023

2.3 Aloittaneet ja lopettaneet yritykset

Elintarviketeollisuus on melko vakaa toimiala, koska ruoan päivittäinen kysyntä ylläpitää toimialan rakennetta. Uusia yrityksiä on perustettu entistä aktiivisemmin, ja aloittaneiden yritysten määrä onkin ollut lopettaneita suurempi viime vuosina, kuten kuviosta 16 näkyy.

Kokonaisuutena yrityskanta uusiutuu ilman mittavia kasvu- tai supistumispyrähdyksiä. Tammi-kesäkuussa 2023 on perustettu 101 uutta elintarvikeyritystä ja toimintansa lopettaneita yrityksiä on ollut 115.

Kuvio 16. Aloittaneet ja lopettaneet elintarvikealan yritykset vuosina 2020–kesäkuu 2023 Lähde: Tilastokeskus, Aloittaneet ja lopettaneet yritykset.

Viime vuodet ruoka-alalla ovat vaatineet muutosjoustavuutta. Koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ovat olleet vaikuttavia markkinahäiriöitä.

Elintarviketeollisuudessa konkurssien määrä on kasvussa, sillä tammi-syyskuussa konkurssiin on hakeutunut 35 yritystä. Viime vuonna konkurssiin hakeutui 38 yritystä. Vuonna 2021 konkurssiin ajautui 23 ja vuonna 2020 23 yritystä.

2.4 Työvoiman saatavuus

Osaavan työvoiman saatavuus on ollut yksi keskeisimmistä suomalaisyritysten kasvun esteistä. Osaamisen ennakointifoorumi (OEF)²¹ on opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen yhteinen ennakoinnin asiantuntijaelin, jonka tehtävänä on edistää koulutuksen ja työelämän välistä vuoropuhelua.

Elintarvikealan tilannetta tarkasteltiin Osaamisen ennakointifoorumissa vuonna 2017, jolloin uuden työvoiman tarpeeksi arvioitiin noin 16 000 henkilöä vuoteen 2035 mennessä (noin 900 vuodessa). Alan työvoimatarve on kuitenkin kasvanut, sillä nykyisin alalla työskentelee noin 40 000 henkilöä. Tilannetta pahentavat kohtaanto-ongelma sekä koveneva kilpailu osaajista muiden toimialojen kanssa.

Elintarvikealan, kuten muiden toimialojen, osaamistarpeet muuttuvat. Osaamisen ennakointifoorumi ennakoi toimikautena 2021–2024 eri alojen osaamistarpeita vuoteen 2030 asti. Osaamistarpeisiin²² eniten vaikuttaviksi muutostekijöiksi on tunnistettu ilmastonmuutos, taloudellisen tilanteen heikkeneminen, väestön ikääntyminen, kansainvälisyyden lisääntyminen, sääntelyn kiristyminen ja teknologinen kehitys. Eri ammattirajoja ylittävänä laaja-alaisina osaamistarpeina puolestaan nousivat digitaali- ja kestävyysosaamiset.

Ennakointifoorumin mukaan elintarvikealan uuden työvoiman koulutustarve vuoteen 2035 mennessä jakautuu seuraavasti: ammatillisen koulutuksen saaneet 69 %, ammattikorkeakoulutuksen saaneet 18 %, yliopistokoulutuksen saaneet 10 % ja muun koulutuksen saaneet 3 %. Nykyisin alan tehtäviin²³ valmistuu elintarvikealan tutkinnoista vuosittain noin 1 300 henkilöä, joista ammatillisia tutkintoja suorittaa noin tuhat, ammattikorkeakoulututkintoja 200 ja yliopistotutkintoja hieman yli sata henkilöä.

Osaamisen ennakointifoorumin osaamistarpeiden ennakoinnissa tunnistettiin myös eri ammattialojen kasvavia tai vähenemiä osaamisvaateita vuoteen 2030 mentäessä. Elintarviketyöntekijöiden osaamistarpeiden muutosta on kuvattu kuviossa 17. Osaamisen kehittämistarvetta nähtiin erityisesti asiakaslähtöisessä tuote- ja palvelukehittämisessä sekä tuotekehitysosaamisessa.

21 [Osaamisen ennakointifoorumi \(OEF\) | Opetushallitus \(oph.fi\)](#).

22 [Laaja-alainen osaaminen 2030-luvulla \(oph.fi\)](#).

23 [Yritysten ja koulutuksen järjestäjien vuoropuhelua parannettava elintarvikealalla – ETL](#).

Kuvio 17. Elintarviketyöntekijöiden osaamistarpeiden muutos vuoteen 2030, 1 = osaamisen tarve vähenee huomattavasti – 5 = osaamisen tarve kasvaa huomattavasti. Lähde: [Ammattialakohtaiset osaamistarpeet 2030 | Opetushallitus \(oph.fi\)](#).

Ammattialakohtaisten osaamistarpeiden muutos vuoteen 2030 — Elintarviketyöntekijät

1 = Osaamisen tarve vähenee huomattavasti - 5 = Osaamisen tarve kasvaa huomattavasti

Vuonna 2022 työ- ja elinkeinoministeriön johdolla laadittiin yhdeksälle alalle työvoimatietokartat²⁴, joista yksi käsitteli luonnonvarojen, elintarviketuotannon ja ympäristön. Työvoimatietokartat-hankkeessa etsittiin ratkaisuja työvoiman saatavuuden parantamiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisee loppuvuodesta 2023 ammattibarometrin korvaavan Työvoimabarometrin, joka kokoa sekä ammatti- että toimialakohtaista tietoa työvoima- ja osaamistarpeista.

24 [Työvoimatietokartat_hankkeen_loppuraportti_tarkistettu.pdf \(valtioneuvosto.fi\)](#).

Elintarviketeollisuuden tilaaman Osaamista ja tekijöitä elintarviketeollisuuteen -selvityksen²⁵ mukaan osaamisen jatkuvan päivittämisen merkitys kasvaa elintarvikealan työtehtävissä. Tulosten mukaan ammatillisten oppilaitoksien ja korkeakoulujen palvelukyky on kohtuullisen hyvä. Niiden tuottama koulutus vastaa hyvin tai ainakin melko hyvin elintarvikealan yritysten tarpeisiin. Kehittämiskohteena yritykset toivovat työelämän yhteistyön tiivistämistä sekä aiempaa strategisempaa ja joustavampaa otetta koulutusyhteistyössä. Kehittämistarpeita nähtiin myös yritysten liiketoimintaympäristön tuntemuksessa sekä kehittämis- ja muutostarpeiden tunnistamisessa.

Teknologian ja automatisaation etenemisestä huolimatta tarvitaan edelleen elintarvikkeiden valmistusprosessien osaajia. Selvityksen mukaan tutkinnot ovat relevantti tapa vastata elintarvikealan osaamistarpeisiin, mutta niiden ohelle toivotaan myös yritysten tarpeista lähteviä räätälöityjä palveluja ja täsmäkoulutuksia.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus (Jotpa)²⁶ on kilpailutushankinnan kautta käynnistämässä koulutusta elintarviketeollisuudessa työskenteleville henkilöille. Alkuvuodesta 2024 käynnistyvät koulutukset edistävät elintarviketeollisuuden innovaatioita, ekologista kestävyyttä ja digitalisaatiota. Toiminta tukee myös elintarvikevientiä ja yritysten kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla.

Osaavan työvoiman saatavuutta tulee tarkastella aluetasolla. Työperäistä maahanmuuttoa tarvitaan muun muassa Suomen väestökehityksen takia. Petteri Orpon hallitusohjelma (2023) sisältää kirjauksen, jonka mukaan maaseutuyrittäjyyden houkuttelevuutta parannetaan ja luonnonvara-alan sekä elintarvikesektorin koulutusta ja tutkimusta kehitetään vastaamaan muuttuneisiin toimintaympäristön vaatimuksiin.

Hallitusohjelmaan on myös kirjattu, että ammatillisen koulutuksen sekä korkeakoulujen rahoitusjärjestelmän on tuettava myös tutkintoja pienempien osaamiskokonaisuuksien suorittamista. Osaavan työvoiman saatavuus ja uudistuva osaaminen luovat edellytyksiä yritysten kilpailukyvyille.

25 Osaamista ja tekijöitä elintarviketeollisuuteen – elintarvikealan koulutuksen palvelukyselyselvitys – Theseus.

26 Elintarviketeollisuuden vientiä, digitaalisuutta ja kestäväää tulevaisuutta tukevat koulutukset käynnistyvät | Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus (jotpa.fi).

2.5 Alan suurimpia yrityksiä

Suomalaisen elintarvikealan rikkaus on sen moninaisuus – isoista isoista kansainvälisesti toimivista teollisuusyrityksistä pieniin artesaanityyppiin yhden henkilön yrityksiin. Toimialalle on toisaalta ominaista perinteisyys ja toisaalta uudistuminen. Toimialan kehitystä tukevat yritysten kansainvälistyminen ja vienti. Erilaisten yrityskauppojen kautta vahvistetaan kilpailukykyä ja tuotetarjontaa.

Elintarvikkeiden ja juomien valmistuksen suurimpien yritysten listaaminen on haasteellista erilaisten rakenteiden ja toimialaluokitusten takia. Suurimmat elintarviketeollisuuden yritykset vuonna 2022 olivat seuraavat:

	Liikevaihto milj. euroa	Liikevaihdon kasvu %	Henkilöstö
Valio-konserni	2 236	17	4 457
HKScan-konserni	1 834	11	5 390
Atria-konserni	1 697	10	3 698
Karl Fazer-konserni	1 122	13	4 990
Paulig-konserni	1 106	14	2 278
Yhteensä	7 995	-	20 813

Lähde: Talouselämä Nro 22/2023.

Viiden isoimman konsernin rooli työllistäjänä ja liikevaihdon muodostajina on keskeinen. Talouselämä-lehden listauksessa nämä yritykset sijoittuivat Suomessa liikevaihdoltaan 70 suurinta yritystä listalle.

3 Markkinoiden kehitystä ja näkymiä

Ruoka on globaalia liiketoimintaa. Ruokajärjestelmä on jatkuvassa muutoksessa ja murrosvaiheessa. Kuluttajien ostokäyttäytymisen muutoksiin tulee vastata ja samalla varmistua ruokahuollosta niin kotimaassa kuin globaalisti sekä vähentää ruoantuotannon ympäristövaikutuksia koko ruokajärjestelmässä. Suomessa on kuitenkin suhteellisen vakaa liiketoimintaympäristö.

Kuluttajien luottamus sekä omaan että Suomen talouteen on ollut poikkeuksellisen heikkoa vuosina 2022 ja 2023²⁷. Viime vuosien kriisit ovat synkittäneet kuluttajien luottamusta. Kuluttajien luottamuksen hiipuminen jatkuu, sillä luottamusindikaattorin²⁸ saldoluku oli –12,6 lokakuussa 2023, kun se syyskuussa oli –11,5. Viime vuoden lokakuussa luottamusindikaattori oli –17,6. Indikaattorin pitkän ajan keskiarvo on –2,3.

Viime vuosien kriisit ovat vaikuttaneet kuluttajien ruoan osto- ja kulutuskäyttäytymiseen. Inflaatio²⁹ nakersi kuluttajien ostovoimaa vuonna 2022 nopeimpaan tahtiin 40 vuoteen. Vaikutukset ovat ilmenneet kysyntärakenteen muutoksina.

Ruoan hinnan nousu on saanut kuluttajat vertailemaan hintoja ja etsimään tarjoustuotteita. Taloustutkimuksen Suomi syö -kyselyssä³⁰ lähes puolet kuluttajista tekee ruokaostoksensa harkiten tai tinkien. Kotimaisuuden merkitys ostovalinnoissa on hiipunut hintojen nousun takia. Kotimaisuus on kuitenkin edelleen tärkeää ostovalintoja tehdessä noin 74 prosentille kuluttajista. Toisaalta kauppojen merkkien markkinoinnissa kotimaisuutta on nostettu esille.

Valmisruokien myynnin kasvu jatkuu. Suomalaisten ruokatottumuksiin vaikuttavat aiempaa enemmän vastuullisuus ja ympäristöstä huolehtiminen.

27 Kuluttajien luottamus pysyi synkissä lukemissa lokakuussa – Tilastokeskus (stat.fi).

28 Kuluttajien luottamuksen hiipuminen jatkui lokakuussa 2023 – työttömyyden uhan koettiin kasvaneen – Tilastokeskus (stat.fi).

29 Inflaatio ja korkojen nousu kurittaneet kotitalouksia – miltä tilanne näyttää esimerkki-perheiden näkökulmasta? | Tieto&trendit (stat.fi).

30 Kallis ruoka sai nuoret naiset säästeliäiksi – uusi kysely kertoo harvinaisen suurista muutoksista | Yle Uutiset.

Viimeaikainen ruoan hintoja nostanut kehitys on lisännyt tiedon tarvetta ruokaketjun toiminnasta ja hintamarginaaleista. Päivittäistavarakaupan valikoimajaksot vaikuttavat hinnanmuodostukseen, ja elintarvikeketjun sopimuskäytäntöjen takia kustannusten välityksessä on viiveitä. Menossa on selvityshankkeita, joissa selvitetään ruokaketjun hinta- ja kustannusrakenteita.

Elintarvikemarkkinoita säännellään monin tavoin niin kansallisesti kuin Euroopan unionin tasolla. Elintarvikemarkkinalakia³¹ on uudistettu. Keväällä 2023 voimaan tulleessa uudistuksessa keskeisimmät muutokset koskivat maksuaikojen lyhentymistä ja maksuttomien palautusten kieltämistä. Lisäksi elintarvikemarkkinavaltuutetun määritelmää tarkennettiin ja toimivaltaa lisättiin.

Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimisto³² on julkaissut maksuaikojen koskevan ohjeistuksen³³. Lisäksi toimisto julkaisi elintarvikemarkkinoiden sääntelystä ja valvonnasta oppaan³⁴, jonka avulla pyritään selkeyttämään eri toimijoiden rooleja elintarvikemarkkinoiden sääntelyssä ja valvonnassa.

Elintarviketeollisuus on Suomessa pääosin kotimarkkinateollisuutta. Kansainvälistyneiden elintarvikeyritysten joukko on melko suppea, ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on johdannut monien yritysten vetäytymiseen Venäjän markkinoilta. Elintarviketeollisuudella on Elintarviketeollisuusliiton selvityksen mukaan 47 tytäryhtiötä ulkomailla³⁵. Tilastokeskuksen³⁶ vuoden 2021 tietojen mukaan suomalaisella elintarviketeollisuuden (TOL 10–11) yrityksillä oli 56 tytäryhtiötä ulkomailla.

Kypsien kotimarkkinoiden takia vienti voi avata uusia liiketoiminta- ja kasvumahdollisuuksia sekä tukea kotimarkkinoiden toimivuutta. Paikalliset ja alueelliset markkinat ovat keskeisiä monille alan pienyrityksistä, kuten leipomo- ja konditoria-alan yrityksille sekä pienpanimoille. Toimintaympäristön toimivuuden, kotimarkkinoiden ostovoiman ja kuluttajien luottamuksen ylläpito on tärkeää.

31 [Elintarvikemarkkinalaki – Elintarvikemarkkinavaltuutettu \(ruokavirasto.fi\)](#).

32 [Elintarvikemarkkinavaltuutettu – Elintarvikemarkkinavaltuutettu \(ruokavirasto.fi\)](#).

33 [2 a § Maksuajat – Elintarvikemarkkinavaltuutettu \(ruokavirasto.fi\)](#).

34 [elintarvikemarkkinavaltuutettu_opas2023.pdf \(ruokavirasto.fi\)](#).

35 [Elintarviketeollisuusliiton tilaisuus 25.8.2023](#).

36 [Suomalaiset tytäryhtiöt ulkomailla toimialoittain muuttujina Vuosi, Toimiala ja Tiedot. PxWeb \(stat.fi\)](#).

Kilpailutilanne jatkuu kireänä alan sisällä ja päivittäistavara-kaupassa. Ruokakeskustelua on hallinnut viime vuosina hinta. Tuotantokustannusten nousu on koskettanut koko ruokajärjestelmää. Tuottajahintojen nousu on tasaantunut, sillä elintarvikkeiden valmistuksen tuottajahinnat³⁷ ovat nousseet keskimäärin 1,8 % vuoden 2022 syyskuusta vuoden 2023 syyskuuhun.

Juomien valmistuksessa vuosimuutos oli 7,2 %. Tuottajahintojen vuosimuutos viennissä elintarvikkeiden valmistuksessa oli –9,1 % ja juomien valmistuksessa 11,1 %. Myös tuonnissa tuottajahinnat ovat nousseet, sillä muutos elintarvikkeiden valmistuksessa oli 4,4 % ja juomien valmistuksessa 6,6 %.

3.1 Alan liikevaihdon kehitystä

Liikevaihdon kasvu kuvaa liiketoiminnan kasvukehitystä ja myynnissä menestymistä. Kuviossa 18 on esitetty elintarviketeollisuuden kotimaan sekä viennin liikevaihdon kehitystä.

Elintarviketeollisuuden kotimaan liikevaihto on kasvanut viime vuosina ja alkuvuodesta kohonneiden myyntihintojen takia. Viennin liikevaihto romahti vuonna 2014 Venäjän vastapakotteiden takia ja toipuminen tapahtui maltillisesti.

Vientiliikevaihto on kääntynyt laskuun vuoden 2022 lopussa. Viennin arvoa laskevat muun muassa Kiinan viennin väheneminen sekä vientihintojen lasku. ETLA on arvioinut syksyn 2023 ennusteessaan³⁸ viennin määrän supistuvan noin neljällä prosentilla tänä vuonna ja kasvavan ensi vuonna pari prosenttia.

Elintarviketeollisuusliiton talouskatsauksen³⁹ mukaan elintarviketeollisuuden liikevaihto on kasvanut neljässä vuodessa 22 %, mutta alan yritysten tuotantopanosten hinnat ovat nousseet vastaavalla ajanjaksolla noin 30 %. Elintarviketeollisuusliitto arvioi elintarviketeollisuuden liikevaihdon olevan noin 13,9 miljardia euroa tänä vuonna. Liikevaihtoa kasvattaa tuotteiden kustannustason noususta johtuva myyntihintojen kallistuminen.

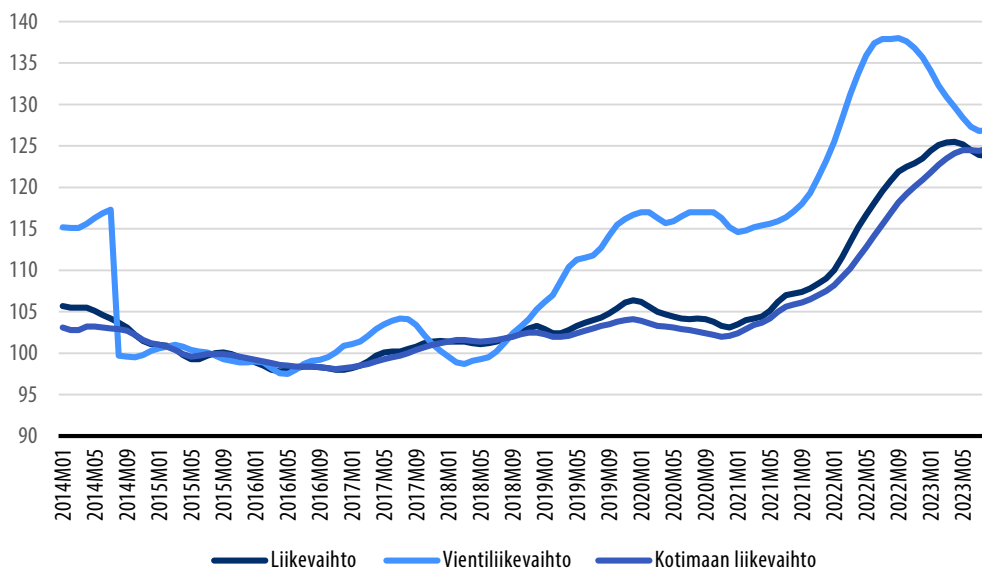
37 Teollisuuden tuottajahinnat laskivat vuoden 2023 syyskuussa 8,2 % vuoden takaisesta – Tilastokeskus (stat.fi).

38 Suhdanne Syksy 2023 (etla.fi).

39 Elintarviketeollisuuden talouskatsaus, syyskuu 2023 Teemana kestävä kasvu – ETLA.

Vaikka kustannuspaineet ovat tasoittumassa, kannattavuushaasteet jatkuvat elintarvike-yrityksissä. Heikko kysyntä näkyy tuotannon volyymin laskuna. Lisäksi hinnaltaan edullisen tuontiruoan tarjonta on kasvanut.

Kuvio 18. Liikevaihdon indeksikehitystä elintarviketeollisuudessa 2014–elokuu 2023, 2015 = 100, trendi. Lähde: Tilastokeskus, Teollisuuden liikevaihtokuvaaja.

Pellervon taloustutkimuksen julkaiseman maa- ja elintarviketalouden ennusteen⁴⁰ mukaan viime vuoden jatkunut ruoan voimakas hinnannousu on taittumassa. Elintarvikkeiden hintojen nousu alkaa ennusteen mukaan hiipua sekä Suomessa että muualla Euroopassa. Ruoan hinnan vuosimuutos on jo alkuvuodesta tasaantunut ja hidastuu myös loppuvuonna.

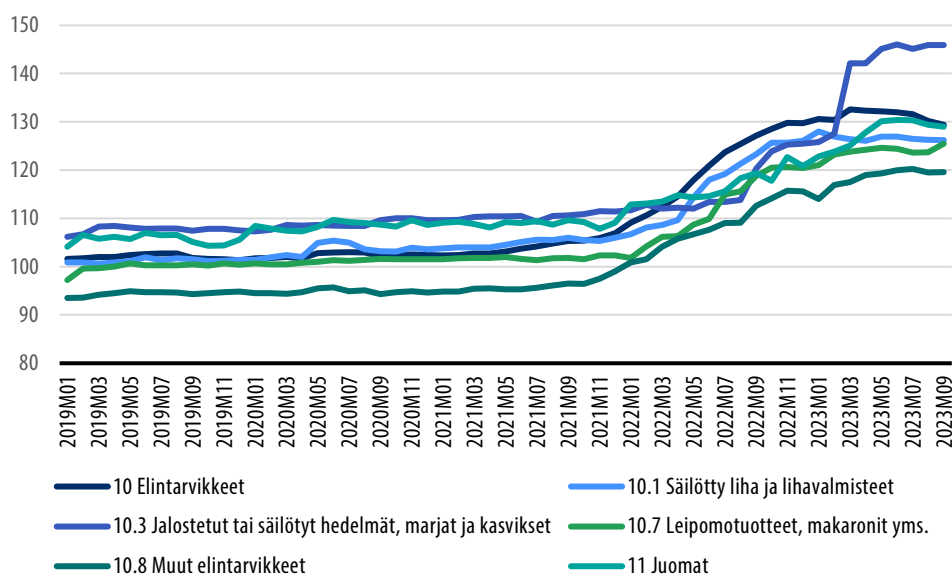
Ennusteen mukaan ruoan hinta nousee tänä vuonna keskimäärin 8,5 % viime vuoteen verrattuna ja ensi vuonna laskee - 2 %. Ruoan hinnan ei arvioida palautuvan aiemmalle tasolle, sillä osassa tuotantokustannuksissa, kuten palkoissa, nousu jatkuu. Talouden epävarmuus ja epävakaa geopoliittinen tilanne heijastuvat ennusteisiin. Ruoan hintojen kuukausi-inflaatio on syksyllä 2023 kääntynyt euroalueella laskuun, mikä parantaa EU:n kilpailukykyä vientimarkkinoilla.

40 Maa- ja elintarviketalous – syksy 2023 – PTT.

Pellervon taloustutkimuksen ennusteet⁴¹ seuraavat erityisesti lihan, maitotuotteiden sekä viljan ja leipätuotteiden hintakehitystä, sillä niillä on suurin painoarvo ruoan hintamuutosta mittaavassa Tilastokeskuksen kuluttajahintaindeksissä. Lihan kuluttajahintojen arvioidaan nousevan loppuvuonna 9 % ja ensi vuonna laskevan -2 %. Maitotuotteiden ennakoidaan kallistuvan 10,5 % ja ensi vuonna laskevan -2,5 %.

Vilja ja leipätuotteet -ryhmässä loppuvuoden hintojen nousuksi on arvioitu 8,5 %. Kuviosta 19 ilmenee hyvin elintarviketeollisuuden tuottajahintojen kallistuminen viimeisen parin vuoden aikana. Suomessa oli ennen koronapandemian puhkeamista totuttu vakaaseen hintatasoon ja tuotteiden varmaan saatavuuteen.

Kuvio 19. Elintarviketeollisuuden tuottajahintaindeksin kehitystä vuosina 2019–syyskuu 2023, pisteluku 2015 = 100. Lähde: Tilastokeskus, Tuottajahintaindeksit.

Syksyn 2023 pk-yritysbarometrin mukaan 60 % elintarvikealan pk-yrityksistä arvioi liikevaihdon kasvavan tulevan vuoden aikana, ja pienenemistä ennakoi 12 % vastanneista. Kesällä tehdyn barometrikyselyn mukaan elintarvikealan pk-yritykset arvioivat yleiset

41 Maa- ja elintarviketalous – syksy 2023 – PTT.

suhdannenäkymät koko maata ja vertailualoja positiivisemmiksi, mutta odotukset jäivät kuitenkin vuodentakaista selkeästi heikommiksi. Saldoluku oli 5, kun se oli 45 syksyllä 2022 ja 58 vuonna 2021.

EK:n lokakuun suhdannebarometrin⁴² mukaan elintarviketeollisuuden suhdannenäkymät lähitulevaisuuteen ovat synkkenevät (saldoluku -20) tulevasta joulusesongista huolimatta. Suhdannetilanne alkusyksystä on ollut lähes normaali (saldoluku -1). Kysyntä koetaan vaimeana ja tilausten määrässä on laskua. Myynnin kasvun esteenä korostuu riittämätön kysyntä. Kaupan alalla sekä matkailu- ja ravitsemisaloilla suhdanneodotukset olivat negatiiviset.

Taulukossa 6 on esitetty elintarviketeollisuuden liikevaihdon muutosprosentteja vuosineljänneksittäin. Pääosin loppuvuodesta 2021 alkanut hintojen kallistuminen on kasvattanut liikevaihtoa viime vuosina. Vaikka hinnat ovat nousseet laajasti, tuoteryhmittäisissä sekä tuotekohtaisissa hintamuutoksissa on isoja eroja.

42 [Toimialakatsaukset \(ek.fi\)](#).

Taulukko 6. Elintarvikkeiden valmistuksen ja sen muutamien alatoimialojen sekä juomien valmistuksen liikevaihdon muutosprosentteja vuosineljänneksittäin vuosina 2019–kesäkuu 2023
Lähde: Tilastokeskus, Asiakaskohtainen suhdannepalvelu, Kasvukatsaus.

	10 Elintarvikkeiden valmistus	101 Teurastus ja lihatuotteiden valmistus	103 Hedelmien ja kasvien jalostus ja säilöntä	107 Leipomo- tuotteet	108 Muiden elintarvikkeiden valmistus	11 Juomien valmistus
2019Q1	-0,5	-1,0	3,7	0,0	-5,3	-1,3
2019Q2	5,1	6,4	5,9	2,8	3,5	4,7
2019Q3	4,6	7,4	0,9	4,0	2,6	-2,3
2019Q4	2,8	5,0	8,5	1,9	1,9	-0,1
2020Q1	4,7	6,2	3,7	1,5	7,3	-2,9
2020Q2	-5,2	-1,1	-9,6	-12,0	-7,5	-7,5
2020Q3	0,3	1,7	2,9	-1,6	4,0	0,3
2020Q4	-1,1	1,9	-4,0	-3,8	-0,6	-4,0
2021Q1	-1,8	-0,3	-2,7	-3,7	-1,9	-1,5
2021Q2	6,1	3,1	14,6	12,6	8,1	5,9
2021Q3	2,5	1,7	8,0	2,3	2,4	4,2
2021Q4	4,4	1,5	9,0	4,9	7,2	7,6
2022Q1	6,5	3,7	9,9	7,4	8,0	10,4
2022Q2	13,0	12,1	12,2	7,5	13,7	11,9
2022Q3	13,9	16,6	10,5	7,5	11,3	7,7
2022Q4	13,2	18,3	4,6	9,3	7,6	2,0
2023Q1	15,2	17,8	12,0	12,4	14,2	9,3
2023Q2	6,4	8,8	9,0	7,3	9,0	6,3

3.2 Ravintomenot

Kotitalouksien ravintomenot asukasta kohti vuodessa olivat noin 2 832 euroa vuoden 2022 ennakkotietojen mukaan, kun ne olivat 2 697 euroa vuonna 2021. Elintarvikkeiden ja alkoholittomien juomien osuus kulutusmenoista on keskimäärin 12 %, mutta vaihtelua on tuloluokittain.⁴³

Ruoan hinnan nousu ei ole kasvattanut ruokamenojen osuutta kotitalouksien kulutusmenoissa, vaikka ruoan hinta kallistui 10,5 % vuoteen 2021 verrattuna. Vuonna 2021 ruoan osuus oli 12,2 % kotitalouksien kulutusmenoista.

Eniten rahaa käytettiin maitotuotteisiin, juustoon ja kananmuniin, lihaan ja lihatuotteisiin sekä viljatuotteisiin ja leipään (Taulukko 7). Kun verrataan kotitalouksien elintarvikkeisiin ja alkoholittomiin juomiin käyttämää rahaa muihin EU-maihin, Suomi sijoittui kuudenneksi vähiten rahaa käyttävien maiden joukkoon vuonna 2021. Kotitaloudet käyttivät elintarvikkeisiin ja alkoholittomiin juomiin 12,7 % Ruotsissa, 11,8 % Tanskassa ja 19,9 % Virossa.

Taulukko 7. Kotitalouksien ravintomenot asukasta kohti vuodessa vuoden 2022 ennakkotietojen mukaan. Lähde: Tietohaarukka 2023. Ruokatieto Yhdistys ry.

	€/vuosi	%
Kahvi, tee ja kaakao	97	3
Hedelmät ja marjat	211	7
Vihannekset	248	9
Perunat	33	1
Rasvat ja öljyt	62	2
Maitotuotteet, juusto & munat	447	16
Kalat ja äyriäiset	122	4
Liha ja lihatuotteet	428	15
Leipä ja viljatuotteet	401	14
Sokeri, hillot, hunaja, suklaa ja makeiset	215	8
Muut	568	21
Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat yht.	2 832	100

43 <https://ruokatieto.fi/ruokatieto/tietohaarukka/>

Alkoholituotteiden hintataso on Suomessa korkea. Eurostatin koordinoimassa hintavertailussa⁴⁴ oli mukana EU:n 27 jäsenvaltiota, kuusi ehdokasmaata sekä EFTA-maat Islanti, Norja ja Sveitsi. Vuonna 2022 alkoholijuomien hinnat olivat Suomessa Euroopan kolmanneksi korkeimmat Islannin ja Norjan jälkeen.

Hintaerot johtuvat erityisesti verotuksesta. Tässä ruoan hintavertailussa Suomi sijoittuu vertailun kärkipäähän, ja ruoka on Euroopan kahdeksanneksi kalleinta. Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainaan johtuneet pakotteet ovat nostaneet ruoan hintaa sekä Suomessa että globaalisti.

Taloutemme kehitys on vaikuttanut kuluttajien ostotottumuksiin ja lisännyt hintatietoisuutta. Kuluttajat ovat sopeuttaneet ostokäyttäytymistään suosimalla hinnaltaan edulliseksi kokemiaan tuotteita, ostamalla kaupan omia merkkejä ja välttämällä heräteostoksia. Ruokakuluja on helpompi karsia kuin esimerkiksi asumisen kuluja.

Elintarvikeyritysten on pyrittävä tarjoamaan houkuttelevia tuotteita kilpailukykyisillä hinnoilla ja kuluttajia puhuttavalla markkinoinnilla. Päivittäistavarakaupat houkuttelevat asiakkaita tarjouksilla ja kampanjoilla. Merkittävää onkin, kuinka pysyvä muutos hintatietoisuus on. Vaikka ruoan edullisuus kiinnostaa monia kuluttajia, terveellisyys, vastuullisuus, alkuperätieto ja pakkausten kierrätettävyyden ovat kulutukseen vaikuttavia megatrendejä.

Luonnonvarakeskuksen ravintotaseen⁴⁵ ennakkotietojen mukaan suomalaiset kuluttivat vuonna 2022 keskimäärin 135 kiloa nestemäisiä maitotuotteita, 77,4 kiloa lihaa (ruho-lihana), 11,1 kiloa kananmunia, 85,4 kiloa viljaa ja 14,7 kiloa kalaa per henkilö. Tuoreita hedelmiä syötiin noin 47,8 kiloa, kuivattuja hedelmiä ja hedelmäsäilykkeitä 7 kiloa ja tuoreita vihanneksia noin 63,7 kiloa henkeä kohden.

Lihan kokonaiskulutus on laskenut noin 2 %. Maidon kulutus jatkaa laskuaan, sillä maitoa juotiin henkeä kohti noin 90 litraa (laskua 6,6 % vuodesta 2021). Juuston kulutus säilyi lähes ennallaan, noin 25,5 kilossa. Vuonna 2022 viljan kokonaiskulutus kasvoi vuotta aiemmasta noin kolmella kilolla.

Ruokailutottumukset muuttuvat melko hitaasti. Kasvispohjaiset ruokaratkaisut eivät ole käyneet kaupaksi odotetulla tavalla. Siirtymää kasvispohjaiseen ruokailuun tukevat kuitenkin hyvinvointia ja terveyttä korostava megatrendi, uutuudet sekä kuluttajien kokeilunhalu. Oleellista on pystyä viestimään kuluttajia kiinnostavalla tavalla tuotteiden terveellisyydestä ja hyvästä mausta. Ruoka-alaan liittyvät vahvasti tunteet ja tarinat.

44 [Suomi Euroopan seitsemänneksi kallein maa | Tilastokeskus.](#)

45 [Ravintotase 2021 lopullinen ja ennako 2022 | Luonnonvarakeskus \(luke.fi\).](#)

Ammattikeittiöt ja ravintolat mahdollistavat kuluttajille hyvän tilaisuuden kokeilla uusia asioita. Solumaatalouteen ja ruokateknologiaan liittyvät startup-yritykset rikastuttavat tarjontaa ja osaltaan edistävät ruokamurrosta. Lihaa korvaavien tuotteiden globaali kulu- tus on voimakkaassa kasvussa. Uudentyyppiset kasvisproteiinituotteet voivat luoda uusia kulutustarpeita ja menestyä myös viennissä.

Hintojen nousu nakertaa luomun kulutusta

Vuonna 2022 luomua myytiin päivittäistavarakaupassa 375 miljoonalla eurolla (laskua 8 %)⁴⁶. Luomutuotteiden markkinaosuus päivittäistavarakaupassa on noin 2,2 %. Luomun myynti laski sekä arvossa että volyymissa mitattuna eniten tuoreessa lihassa, lihavalmis- teissa, vihanneksissa, kasviuomissa ja panimotuotteissa. Korkein markkinaosuus luomulla on lastenruokien tuoteryhmässä, joka oli ainoa tuoteryhmä, jossa sekä arvo että volyymi kasvoivat.

Pro Luomun syksyllä 2023 julkaiseman kuluttajabarometrin⁴⁷ mukaan noin 30 % suoma- laisista kertoo ostavansa luomutuotteita vähintään kerran viikossa. Määrä on pysynyt vuo- den 2021 mittauksen tasossa, vaikka luomun myynti kaupassa onkin vähentynyt inflaation seurauksena. Noin kerran kuukaudessa luomua ostavien määrä on kuitenkin lisääntynyt.

Kiinnostus luomuruokaa kohtaan on entisellään. Luomutuotteita suosivat naiset, alle kol- mikymppiset miehet ja lapsiperheet. Luomun aktiivistajien määrä korostuu pääkaupun- kiseudulla, Pirkanmaalla ja Keski-Suomessa. Yli puolet kyselyyn vastanneista piti tärkeänä luomuruoan tarjoamista ammattikeittiöissä. Mielikuva luomun vastuullisuudesta on vah- vistunut viime vuosina.

Koronapandemia lisäsi luomun kulutusta Euroopassa vuosina 2020–2021. Venäjän Ukrai- nan hyökkäyssodan aiheuttama inflaatio ja ruoan hinnan nousu ovat vähentäneet luomu- tuotteiden kysyntää useassa Euroopan maassa. 2022 Pro Luomun tekemän yritys- kyselyn perustuen⁴⁸ Suomen luomuelintarvikeviennin arvo oli 59 miljoonan euroa vuonna 2022.

Luomuviennin kärjessä ovat myllytuotteet, joiden osuus koko luomuviennistä on noin 40 %. Muita merkittäviä luomuviennin tuoteryhmiä ovat maitotuotteet, maitoa korvaavat kasvipohjaiset tuotteet, leipomotuotteet sekä luonnontuotteet. Luonnontuotteiden vien- nissä marjojen ja mahlan ohelle ovat nousussa erilaiset sienituotteet ja korkean jalostus- teen erikoistuotteet. Maailmanlaajuisesti luomutuotteiden kysyntä jatkaa kasvuaan.

46 [Luomun markkina – Pro Luomu.](#)

47 [Luomun kuluttajabarometri 2023 \(proluomu.fi\).](#)

48 [Luomun vienti – Pro Luomu.](#)

Maa- ja metsätalousministeriö on julkaissut Luomu 2.0 -luomuohjelman kesällä 2021⁴⁹ ja sitä koskevan toimeenpanosuunnitelman⁵⁰ keväällä 2023. Toimeenpanosuunnitelman tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä luomutuotantoala olisi 25 % koko peltoalasta, luomukeruuala olisi kaksinkertaistunut noin 14 miljoonaan hehtaariin ja luomuvesiviljely olisi käynnistynyt.

Suomen peltoalasta luomuviljelyksessä on noin 13,7 % vuonna 2023⁵¹. Luomuviljelyala laski vuodesta 2022, samoin kuin luomussa olevien alkutuotannon toimijoiden määrä. EU:n politiikka ja tukimekanismit vaikuttavat luomualan kehitykseen.

3.3 Asiakkuudet toimialalla

Kaupan rooli tarjontaketjun järjestäjänä on keskeinen. Vuoden 2023 alussa maassamme toimi 4 427 päivittäistavarakauppaa⁵².

Vuonna 2022 päivittäistavaroiden kokonaismyynnin arvo oli 21,6 miljardia euroa. Myynnin arvo kasvoi 3,7 % ja volyymi laski -5,2 % vuoteen 2021 verrattuna. Elintarvikkeiden ja juomien osuus päivittäistavarakaupan myynnistä on noin 80 %.

Suurin osa myynnistä tehtiin isoissa super- ja hypermarketeissa. Myynti asukasta kohden oli 3 900 euroa vuodessa, jossa nousua on noin 100 euroa vuoteen 2021 verrattuna. Kauppojen valikoimien koko vaihtelee noin 2 000 tuotteesta jopa 30 000 tuotteeseen. Jokainen talous asioi kaupassa yli neljä kertaa viikossa, ja ostoskorin arvo on viime vuodet ollut noin 25 euroa ostoskäyntiä kohden.

Päivittäistavarakaupan tuoteryhmäkohtaiset myyntitilastot ovat luoneet uusia mahdollisuuksia seurata ruokamarkkinoilla tapahtuvia muutoksia. Elintarvikkeiden ja juomien myynti vähittäiskaupassa oli 17,2 miljardia euroa vuonna 2022 (Kuvio 20). Kaupan omien merkkien osuus on kasvanut ja niiden osuus alkuvuodesta 2023 oli 26 %. EK:n lokakuussa julkaisemien suhdannenäkymien⁵³ mukaan kaupan alan suhdanneodotukset lähitulevaisuuteen ovat negatiiviset (saldoluku -32) tulevasta joulusesongista huolimatta.

49 [Luomu 2.0 – Suomen kansallinen luomuohjelma vuoteen 2030 – Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#).

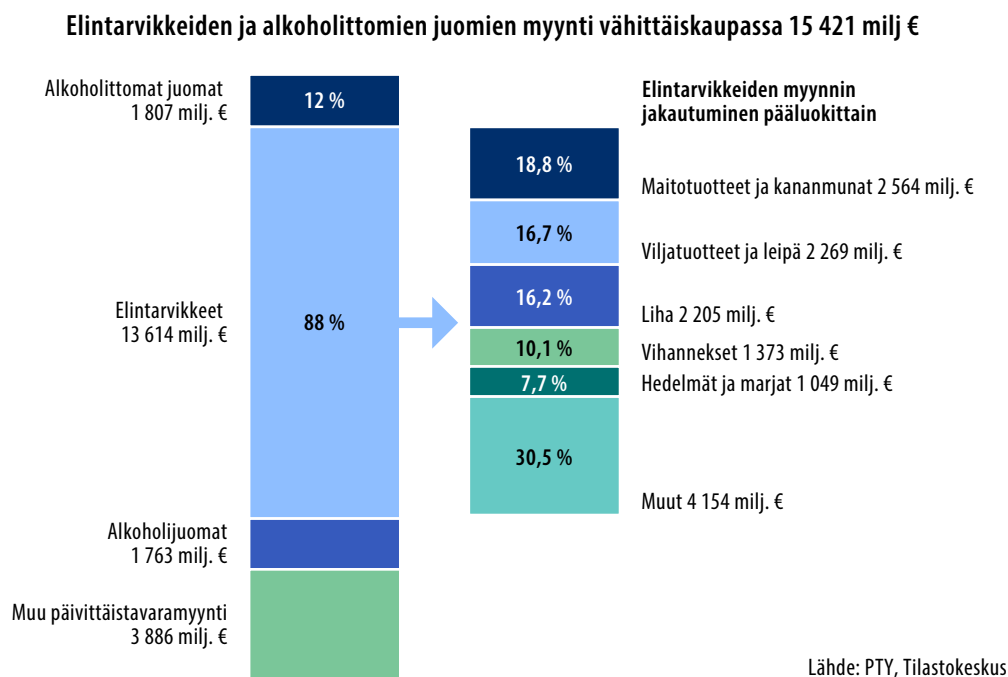
50 [Luomu 2.0 -ohjelman toimeenpanosuunnitelma – Maa- ja metsätalousministeriön verkkopalvelu \(mmm.fi\)](#).

51 [Luomu 2023 ennakkotietoja 26.6.2023.xls \(ruokavirasto.fi\)](#).

52 [Paivittaistavarakauppa-ry-2023.pdf \(pty.fi\)](#).

53 [Toimialakatsaukset \(ek.fi\)](#).

Kuvio 20. Elintarvikkeiden päivittäistavara-kaupan myynti vähittäiskaupassa vuonna 2022 Lähde: Päivittäistavara-kauppa ry.

Vaikka päivittäistavara-kaupassa on nähtävissä ruoan hinnan nousun hidastuminen keväästä lähtien, kuluttajat suosivat edelleen edulliseksi kokemiaan tuotteita ja seuraavat tarkasti kauppojen kampanjoita. Päivittäistavaroitten myynti kasvoi tammi-syyskuussa 6,7 %, mutta elintarvikkeiden ja alkoholittomien juomien hinnat nousivat vastaavalla ajalla 11,1 %⁵⁴.

Heinä-syyskuussa 2023⁵⁵ ruoan hinnan nousu tasoittui ja myös myyntimäärien lasku pysähtyi. Yksittäisten tuoteryhmien myynnin määrän ja volyymin kehityksessä on suuria eroja. Esimerkiksi valmisruokien ja herkkujen myynti on jatkanut kasvuaan.

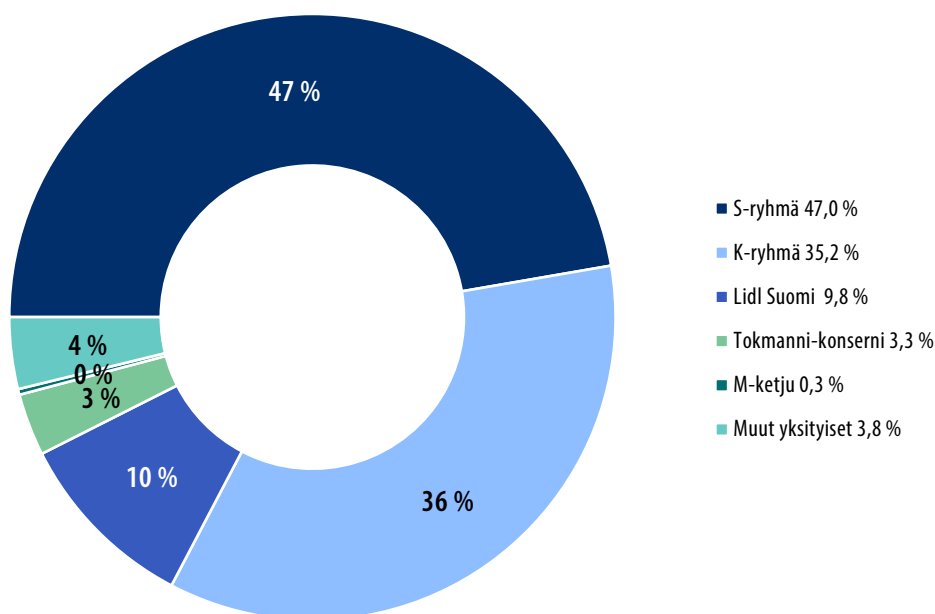
54 Päivittäistavaramyyntin kasvu syyskuussa +5,1 %, elintarvikkeiden inflaatio laski alle yleisen inflaatiotason | Päivittäistavara-kauppa ry (pty.fi).

55 Elintarvikkeiden myynnin määrän lasku päivittäistavara-kaupassa pysähtyi heinä-syyskuussa | Päivittäistavara-kauppa ry (pty.fi).

Ruokakauppojen tuotetarjonta on hyvin runsas ja valikoimista löytyy hinnaltaan sekä edullisempia että kalliimpia tuotteita. Myös etnisten ruokakauppojen määrä on kasvussa⁵⁶, ja etniset ruoat näkyvät myös ruokakauppojen laajenevassa tuotetarjonnassa.

Suomen päivittäistavarakauppa⁵⁷ on keskittynyttä, sillä S-ryhmän ja K-ryhmän yhteensä laskettu markkinaosuus vuonna 2022 oli 82,2 % (Kuvio 21). S-ryhmän markkinaosuus oli 47,0 %, K-ryhmän 35,2 % ja Lidl Suomen 9,8 %. Markkinaosuuksien siirtymät ovat vuositasolla melko vähäiset. Suurimpien kauppaketjujen neuvotteluvoima suhteessa elintarvikkeyrityksiin on vahva. Alueellisesti kauppaketjujen markkina-asetat vaihtelevat ja kireä kilpailutilanne näkyy myymälätasolla.

Kuvio 21. Suomen päivittäistavarakaupan ryhmittymien markkinaosuudet vuonna 2022. Lähde: Päivittäistavarakauppa ry.

Ruokakaupan toimintaympäristö on monikanavaistunut, digitalisoitunut ja kansainvälistynyt. Koronapandemia vauhditti suomalaisten verkko-ostamista. Päivittäistavaroiden verkkokaupan kasvu on kuitenkin melko hidasta, ja sen osuus päivittäistavaramyynnistä oli 2,7 % (586 miljoonaa euroa) vuonna 2022 (Kuvio 22).

⁵⁶ Etnisten ruokakauppojen suosio kasvaa – Taloustutkimus.

⁵⁷ Paivittaistavarakauppa-ry-2023.pdf (pty.fi).

Suurimmat ruoan verkkokauppatoimijat⁵⁸ ovat K-ryhmä ja S-ryhmä (markkinaosuus yhteensä 83 % vuonna 2021). Reilun vuoden Suomen markkinoilla ollut norjalaistaustainen Oda ilmoitti keväällä 2023 sulkevansa verkkokauppatoimintansa, sillä kasvun rahoituksen hinta kallistui liiaksi. Ravintoloiden ja myymälöiden kuljetuspalvelut ovat laajentuneet. Ravintolatason ruokaa on yhä enemmän tarjolla ruokakaupoissa (grocerant⁵⁹).

Kuvio 22. Päivittäistavaroiden verkkokaupan arvon kehitystä vuosina 2019–2022, miljoonaa euroa.

Lähde: NielsenIQ Päivittäistavaramyymälärekisteri

Ruoan ostaminen verkkokaupasta on arkipäiväistynyt. Paytrail-tutkimuksen⁶⁰ mukaan ruokaostokset ja kotiin kuljettu valmisruoka ovat vakiintuneet toimintatavaksi. Noin 18 % kertoi ostaneensa tutkimusjaksolla noutoruokaa tai ruokaa kotiinkuljetuksena.

58 Oda aikoo sulkea ruoan verkkokauppansa Suomessa – Yhtiö aloittaa heti muutosneuvottelut | Kauppalehti.

59 Grocerant-nimitys on johdettu englannin kielen sanoista, joilla viitataan ruokakauppaan ja ravintolaan: grocer(y) + restaurant = grocerant.

60 Verkkokauppa Suomessa 2023 | Paytrail.

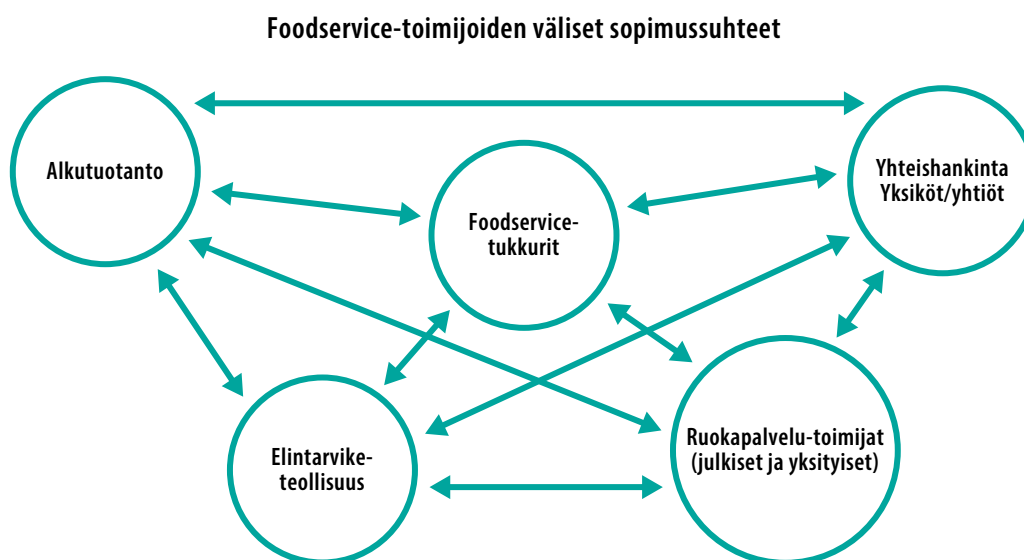
Myös verkkokaupassa kuluttajien ostotottumusten tunnistaminen sekä asiakasdatan tehokas hyödyntäminen tukevat liiketoiminnan kehittämismahdollisuuksia. Vastuullisuus sekä kuluttajien kasvava arvostus kotimaisuutta ja erottuvia brändejä kohtaan näkyvät verkkokaupassa.

Foodservice-toimialalla paljon erilaisia toimijoita

Foodservice-toimiala palvelee sekä yksityisen että julkisen puolen ammattikeittiötä. Alalla toimii iso määrä erikokoisia ja yksityisiä toimijoita. Arvioiden mukaan koko foodservice-toimialan arvo Suomessa olisi noin 10 miljardia euroa, josta julkisten ruokapalveluiden markkina olisi noin 1,7 miljardia euroa vuodessa⁶¹.

Foodservice on verkostoitunutta toimintaa, jossa jokaisella on omaa roolinsa (Kuvio 23). Maamme yli 16 000 ammattikeittiötä valmistavat noin 749 miljoonaa ateriaa vuodessa.

Kuvio 23. Foodservice-toimijoiden välisiä sopimussuhteita. Lähde: Foodservice -toimialan jatkuvuudenhallinnan ja huoltovarmuuden kehittäminen tulevaisuudessa, loppuraportti (2022).

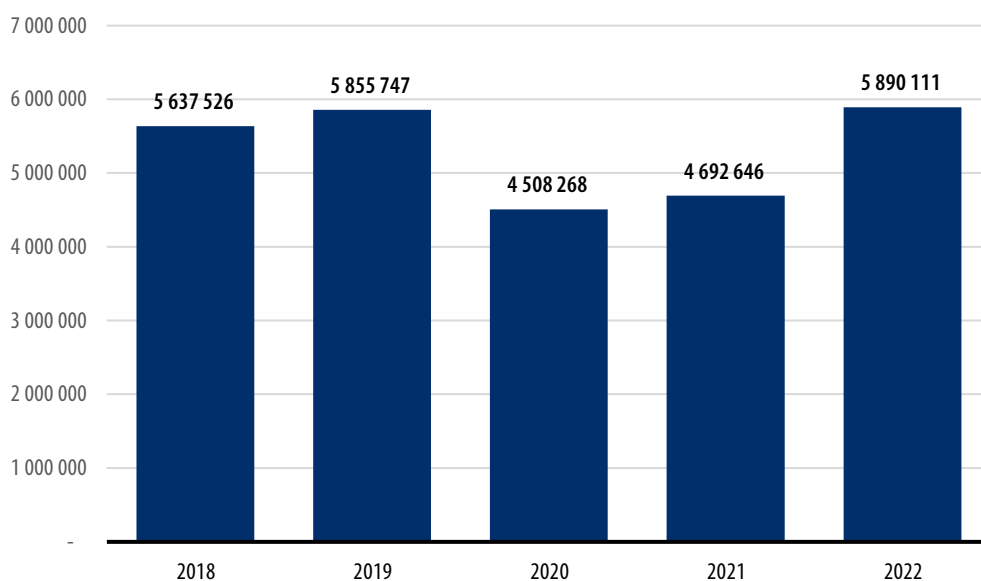
61 [Foodservice-toimialan-jatkuvuudenhallinnan-ja-huoltovarmuuden-kehittaminen-tulevaisuudessa.pdf \(pty.fi\)](#).

Foodservice-tukkukauppa tarjoaa vähittäiskaupan ulkopuolista tavaravälitystä. Foodservice-tukkukaupasta käytetään myös nimitystä HoReCa-tukkukauppa, jolla viitataan alan pääasiakaskuntaan. Foodservice-tukkukaupan⁶² liikevaihto vuonna 2022 oli yhteensä 2,3 miljardia euroa, jossa oli kasvua edelliseen vuoteen 16,1 %. Osa kasvusta selittyy hintojen nousulla ja osa koronarajoitusten sekä -suositusten loppumisella.

Foodservice-tukkukaupan kumulatiivinen liikevaihto tammi-syyskuussa 2023 oli 1 867 miljoonaa euroa, jolloin nousua edellisvuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna oli 9,1 %. Myyntiluvuissa ovat mukana Kespro, Meira Nova Oy, Suomen Palvelutukkurit Oy, Valio Aimo ja Wihurin Metro-tukku. Nämä tukkukaupat toimittavat noin 60–70 % raaka-aineista foodservice-toimialalle. Lisäksi on useita pieniä tukkukauppoja. Elintarviketeollisuus toimittaa noin 30 % foodservice-toimijoiden raaka-aineista.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan⁶³ liikevaihto kasvoi 6 % vuonna 2022, mutta myynnin volyyymi laski noin 2 % vuoteen 2019 nähden. Koronarajoitukset ja -suositukset vaikuttivat toimialan liikevaihtoon vuosina 2020–2021. Ravitsemistoiminnan liikevaihto oli lähes 6 miljardia euroa vuonna 2022 (Kuvio 24), ja alalla on toiminut lähes 12 600 yritystä viime vuosina. Alan toimipaikkojen määrä on lievässä laskussa. Raaka-aineiden tukkuhintojen kallistuminen on jatkunut, ja kustannusten nousu huolettaa alan yrityksiä.

Kuvio 24. Ravitsemistoiminnan (TOL 56) liikevaihdon kehitystä vuosina 2018–2022, 1 000 euroa. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Vuosi 2022 on ennakkotieto.

62 Foodservice-tukkukauppa | Päivittäistavarakauppa ry (pty.fi).

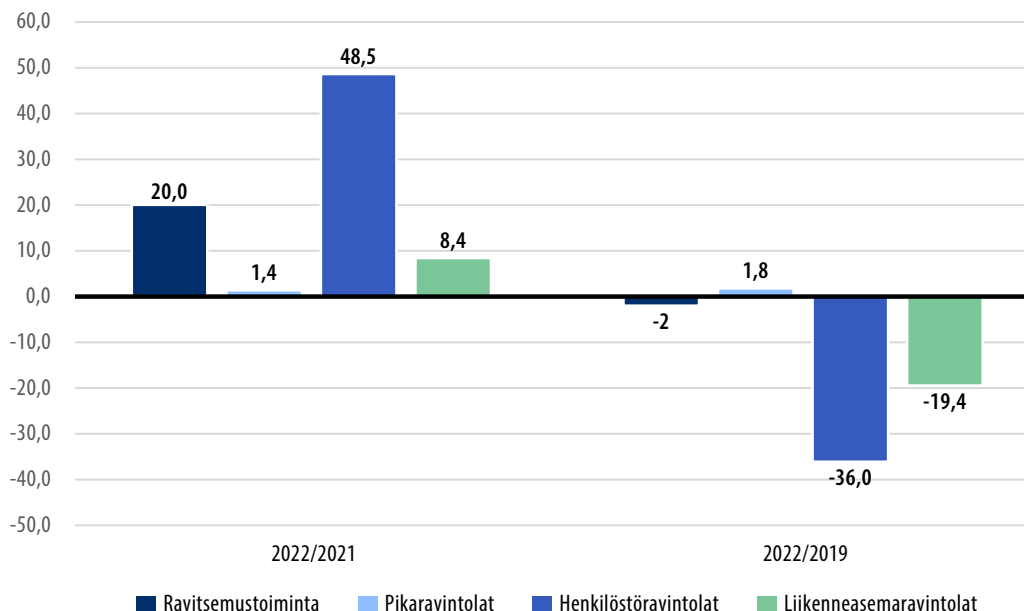
63 MaRa – Ajankohtaista ravintola- ja matkailu-alalla – MaRa ry.

EK:n lokakuun suhdannebarometrin⁶⁴ mukaan matkailu- ja ravintola-alan suhdannetilanne pysyy vaisuna ja näkyvät ovat hienoisesta toipumisesta huolimatta edelleen negatiiviset (saldoluku -18). Kysyntä on vaimeaa ja henkilökunnasta on pulaa. Myös kustannusten nousu kurittaa alaa.

Kuviossa 25 on vertailtu liikevaihdon vuosimuutoksia erityyppisissä ravintoloissa. Koronapandemia romahdutti lounasravintoloiden asiakasmäärät ja muutti asiakaskäyttäytymistä. Koronarajoitusten poistuttua eri ravintoloissa myyntimäärät kehittyivät myönteisesti vuonna 2022. Myynnissä ei kuitenkaan ole palattu vuoden 2019 tasolle kuin pikaruokaravintoloissa.

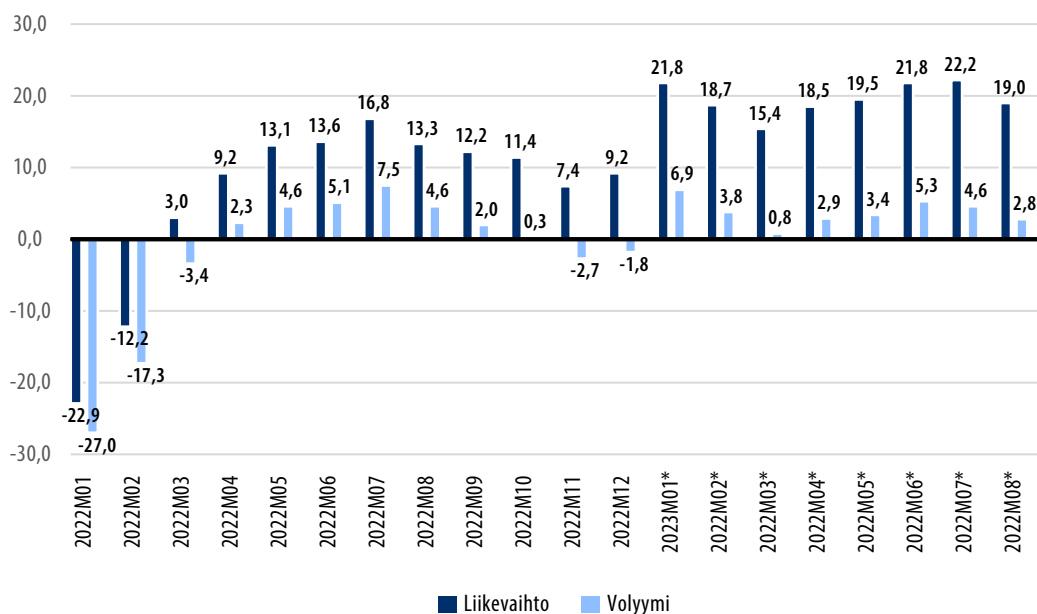
Paluu lounasravintoihin on ollut hidasta, sillä etätyö jatkuu monissa työpaikoissa. Toimistopäivinä suositaan kuitenkin henkilöstöravintoloissa ruokailua. Kuviossa 26 puolestaan näkyy ravitsemustoiminnan liikevaihdon ja volyymin muutos verrattuna vuoden 2019 vastaavaan kuukauteen. Ateriakonseptit muuttuvat, mikä ilmenee esimerkiksi napostelun kasvuna.

Kuvio 25. Ravintoloiden myyntimäärien vuosimuutos vuonna 2022 verrattuna vuosiin 2019 ja 2021, %. Lähde: MaRa ry.

64 Toimialakatsaukset (ek.fi).

Kuvio 26. Ravitsemistoiminnan (TOL 56) liikevaihdon ja **volyymin prosentuaalinen muutos vuosina 2022 ja 2023 verrattuna vuoden 2019 vastaavaan kuukauteen, ennakkotieto. Lähde: MaRa ry, Tilastokeskus 10/2023: *ennakkotieto, **myynnin määrä, josta hintojen vaikutus on poistettu.

Kotimaisuus, lähiruoka ja artesaanituotteet kiinnostavat kuluttajia. Aitoja makuja -yritystilaiston 2023 mukaan elintarvikeyritykset ovat pääosin mikroyrityksiä (noin 80 % koko yritysmäärästä). Jalostavien elintarvikeyritysten toimipaikkoihin perustuvan tilaston mukaan elintarvikealan yrityksiä on noin 2 600. Aitojamakuja.fi -sivustolle⁶⁵ on koottu noin 2 220 yrityksen, lähiruokamyymälän ja tuottajan tiedot.

Sivustolta löytyvät tiedot myös REKO-renkaista. Aktiivisesti toimivia renkaita on Suomessa noin 200. Erilaisia foodhubeja, eli lähiruokatuottajien ja asiakkaiden yhteenliittymiä, toimii ja on kokeilussa monissa maakunnissa. Erilaiset lähiruoan suoramyymälät ja -tavat ovat yleistyneet digitalisaation myötä.

65 [Hae yrityksiä – \(aitojamakuja.fi\).](#)

3.4 Elintarvikkeiden ja juomien vienti

Elintarviketeollisuuden tuotannosta valtaosa kulutetaan kotimarkkinoilla. Osa yrityksistä toteuttaa kansainvälistä kauppansa etabloitumalla kohdemarkkinoille. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan sai monet elintarvikealan yritykset vetäytymään Venäjältä sekä lopettamaan Venäjän vienti- ja tuontitoiminnan. Kokonaan Venäjälle vienti ei ole loppunut, sillä tammi-elokuussa 2023 Venäjän vienti on ollut lähes 29 miljoonaa euroa. Vienti on tärkeää ruokajärjestelmämme kasvulle ja kilpailukyvyille.

Odotukset elintarvikeviennin kasvattamiseksi ovat suuret. Petteri Orpon hallitusohjelmaan (2023)⁶⁶ on kirjattu, että suomalaisen puhtaan ruoan potentiaali hyödynnetään uudella kasvuohjelmalla, jolla lisätään myös ruokavientiä. Hallitusohjelmassa tavoitteeksi on asetettu ruokaviennin kaksinkertaistaminen.

Elintarvikeviennin edistäminen oli yksi Yhteinen ruokapöytä -keskustelufoorumin⁶⁷ ydintehtävistä, sillä suomalaiset elintarvikeyritykset ovat liian kotimarkkinavetoisia. Keväällä 2022 julkaistu⁶⁸ selvitys elintarvikeviennin kolminkertaistamiseksi tunnisti 21 toimenpidettä tavoitteen saavuttamiseksi. Jatkotoimeksiantona Anne Berner kokosi kansainvälistämisen toimet toimeenpanosuunnitelmaksi⁶⁹. Vientiresepti-suunnitelmassa toimenpiteet on ryhmitelty neljäksi kokonaisuudeksi:

- Ruokakulttuurin vahvistaminen
- Ruokakampuksen perustaminen
- Yhteistyön nostaminen uudelle tasolle
- Alkoholijuomien viennin edistäminen.

Elintarviketeollisuusliitto ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto (MTK) ehdottivat keväällä 2023 ruoka-alan nostamista yhdeksi hallituksen kärkiohjelmaksi⁷⁰. Esitetyn kasvuohjelman tavoitteena on lisätä alan arvonalisää ja työllisyyttä, turvata huoltovarmuutta, vahvistaa yritysten investointi- ja innovointikyvykkyyttä sekä lisätä vientiä.

66 [Hallitusohjelma \(valtioneuvosto.fi\)](#).

67 [Yhteinen ruokapöytä – Maa- ja metsätalousministeriö \(mmm.fi\)](#).

68 [PowerPoint-esitys \(mmm.fi\)](#).

69 [PowerPoint-esitys \(mmm.fi\)](#).

70 [ETL ja MTK: Ruoka-ala tarvitsee hallitukselta vahvan kasvuohjelman – vauhdilla kohti parempaa huoltovarmuutta ja kestäväää siirtymää – MTK](#).

Kasvuohjelmassa tavoitteeksi asetettiin viennin kaksinkertaistaminen neljään miljardiin euroon vaalikauden aikana. Viennin kasvulla on monia positiivisia vaikutuksia, sillä viennin nähdään tukevan kotimaisen elintarviketuotannon kilpailukykyä tarjoamalla uusia myyntikanavia, parantamalla kapasiteetin käyttöastetta, vahvistamalla innovointia ja löytämällä uusia korkeamman hintatason markkinoita. Ruoka-alan kasvu vahvistaa myös huoltovarmuuttamme.

Tähtäys korkean jalostusasteen tuotteisiin

Suomen elintarvikealan kansainvälistymisstrategia ja globaali markkinapotentiaalianalyysi⁷¹ julkaistiin keväällä 2022. Strategia on Business Finlandin, elintarvikeyritysten ja keskeisten sidosryhmien yhteistyönä luotu näkemys Suomen ruokaviennin tilasta, kehitystarpeista ja mahdollisuuksista. Suomella nähdään olevan tulevaisuudessa kansainvälisesti tunnettu ruokaprofiili, joka pohjautuu puhtaaseen luontoon, puhtaisiin raaka-aineisiin, vastuulliseen tuotantoon, avoimeen tiedonjakoon ja yhteistyöhön toimijoiden välillä.

Keskeisenä tavoitteena nähdään viennin jalostusarvon nostaminen. Olennaista on myös kohdistaa vientipanostukset tarkasti määriteltyihin tuoteryhmiin sekä maksukykyisille kohdemarkkinoille ja -ryhmille. Yritysten on tunnistettava vientimarkkinat ja räätälöitävä tuotteensa vastaamaan kohdealueen kuluttajien odotuksia ja vaatimuksia.

Ruokavientiä vuodesta 2014 luotsannut Business Finlandin Food from Finland -ohjelma päättyy vuoden 2023 lopussa. Ohjelman verkkosivuilta löytyy runsaasti hyödyllistä tietoa. Alan toimijat ja yritykset toivovat pitkäjänteistä toimintamallia viennin tukemiseen. Ohjelman palvelutarjonta oli erittäin laajaa ja ohjelma toteutti vuosina 2014–2023 noin 450 vienninedistämistoimenpidettä ja -tapahtumaa 15 eri maassa. Vuosittain ohjelma palveli lähes 200 elintarvikealan vientiyritystä. Ohjelman toiminnan aikana Suomen elintarvikevienti muualle kuin Venäjälle kasvoi yhteensä noin 70 %.

Viennin mahdollistajina toimivat myös Ruokavirasto, ulkoministeriö ja maatalousatseat. Tukea vientiasioihin saa myös Tullilta sekä kansainvälistymistä tukevilta toimijoilta ja kehittämishankkeilta.

Euroopan komission Access2Markets⁷² tuottaa tietoja, joita tarvitaan käytäessä kauppaa kolmansien maiden kanssa. Myös julkista rahoitusta yritysten kansainvälistymiseen on saatavilla hyvin. Lisätietoa saatavilla esimerkiksi pk-yritysten rahoitusneuvonnasta⁷³ tai Business Finlandilta⁷⁴.

71 [Business Finland Media Bank – Suomen ruokastrategia \(15.2.2022\)](#).

72 [Tervetuloa kotisivu | Access2Markets \(europa.eu\)](#).

73 [Pk-yrityksen rahoitusneuvonta – ely – ELY-keskus](#).

74 [Vienti ja kansainvälistyminen – Business Finland](#).

Suomen elintarvike- ja elintarviketeknologiaviennin kasvuun tähtäävä Food Data Finland⁷⁵ yhdistää ruokajärjestelmän toimijat kehittämään dataa hyödyntävää ruokaketjua ja edistämään sitä kautta myös ruokainnovaatioita. Toiminta tähtää kansainvälisen kilpailukyvyyn kasvattamiseen datayhteistyön avulla.

Monenlaisia vientituotteita

Suomen keskeisimpiä vientituotteita ovat erilaiset maitojalosteet, tuore kala, innovatiiviset juomat, liha, sokerikemian tuotteet, mylly- ja viljatuotteet (erityisesti kaura ja kaurajalosteet), makeiset, marjat ja marjajalosteet sekä erilaiset terveysvaikutteiset tuotteet. Kasvi-proteiinivalmisteilla on myös kasvavaa markkinapotentiaalia.

Tuotteiden vientiä kasvatetaan jäljitettävyyden, vastuullisuuden ja kestävien tuotantotapojen argumentteja hyödyntämällä. Erilaistamismahdollisuuksia löytyy muun muassa antibiootti- tai salmonellavapaudesta, luomusta, gluteenittomuudesta tai raaka-aineiden fraktioinnista. Suomen pohjoinen sijainti tuo ruokatuotantomme vahvuustekijöitä, joita voidaan hyödyntää viestinnässä. Toiminnallisina vahvuuksina ovat puolestaan aktiivinen tutkimus- ja innovaatiotoiminta sekä hyvä maine luotettavana sopimuskumppanina.

Private label -markkinan kasvu kotimaassa ja kansainvälisesti tarjoaa myös mahdollisuuksia suomalaiselle ruokaosaamiselle. Kauppojen tarve erilaistaa toimintaansa kasvaa ja mahdollistaa uudenlaisia liiketoimintamalleja.

Suomen maakuva rakennetaan myös ruoan avulla. Suomen kokonaistunnettavuus hyöttyy ruoan vahvuuksien ja ruokakulttuurin esille nostamisesta. Suomen Keittiömestarit ry on julkaissut Suomiruoka-reseptiikkaa⁷⁶ Suomen maakuvatyön ja elintarvikeviennin edistämiseksi.

Ennätyksellinen vientivuosi 2022

Suomesta vietiin elintarvikkeita ulkomaille noin 2,3 miljardin euron arvosta viime vuonna. Kasvua vauhdittivat hintainflaatiosta johtuva vientihintojen ja jalostusarvon nousu. Jalostettujen elintarvikkeiden osuus viennistä oli 79,7 % vuonna 2022. Elintarvikkeita viedään eniten EU-alueelle, yli 60 % koko viennistä.

75 Etusivu | Food Data Finland (gs1.fi).

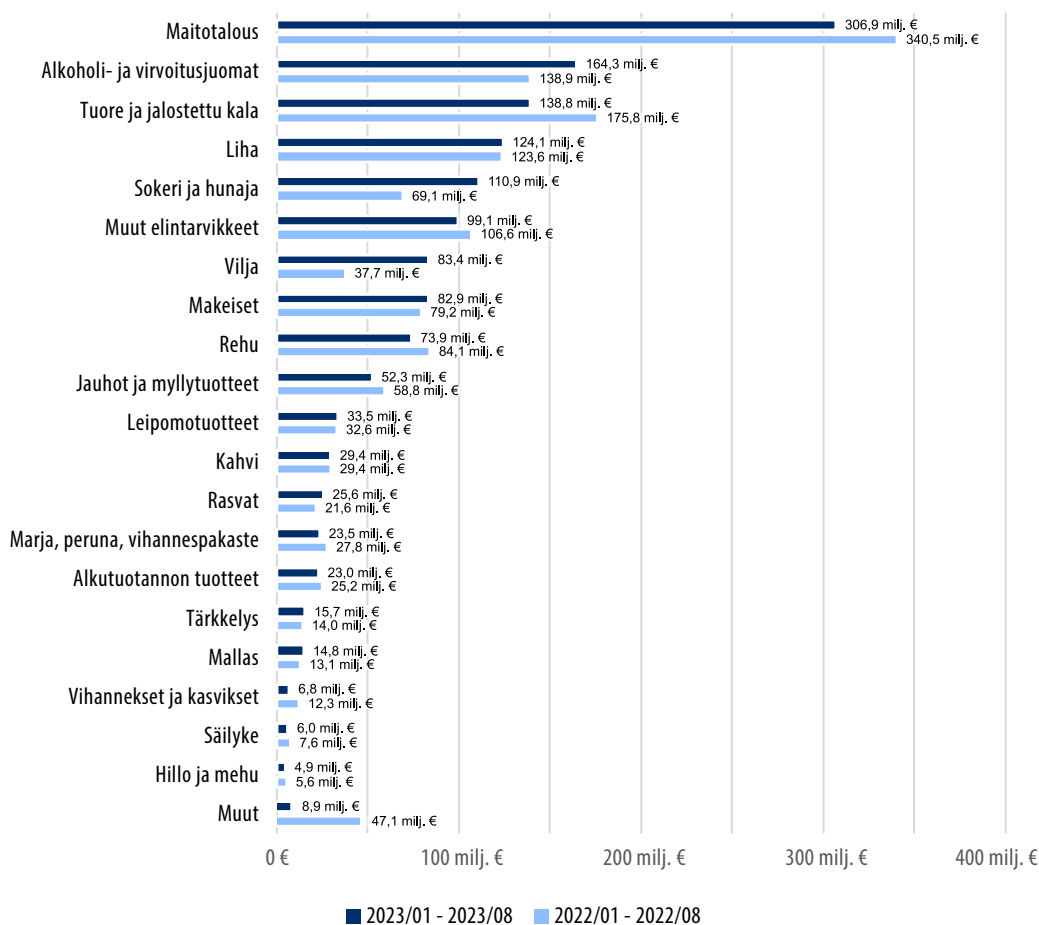
76 Suomiruoka – Suomen Keittiömestarit (chefs.fi).

Merkittävimpiä vientituoteryhmiä kuvion 27 mukaan ovat olleet maitotaloustuotteet, kala, alkoholi- ja virvoitusjuomat sekä liha. Maitotaloustuotteiden rooli on keskeinen viennissä, mutta suuri osa siitä on maitojauheen vientiä (32 %, 166 miljoonaa euroa).

Suomesta viedään monipuolisesti ruoka eri maihin. Eniten tuotteita vuonna 2022 vietiin Ruotsiin (17,8 %), Viroon (8,6 %), Kiinaan (7,4 %), Saksaan (6,5 %) ja Ranskaan (5,1 %). Vienti tammi-elokuussa 2023 on ollut 1,4 miljardia euroa, kun se vastaavana aikana vuonna 2022 oli 1,5 miljardia euroa, vaikka vientimäärissä on ollut kasvua. Jalostettujen tuotteiden osuus arvossa mitattuna on ollut 82,4 %.

Viennin näkymät tälle vuodelle ovat alavireiset osin Kiinan viennin vähenemisen takia. Suomelle on kuitenkin avautunut uusia mahdollisuuksia naudanlihan, maltaan ja sianliha-valmisteiden viennille Kiinan markkinoille syksyllä 2023 solmitun sopimuksen⁷⁷ pohjalta.

Kuvio 27. Vienti päätuoteryhmittäin tammi-elokuussa 2023 sekä vuonna 2022, miljoonaa euroa. Lähde: Elintarviketeollisuusliitto ry, Tulli.

77 Suomen elintarvikeliikenteen mahdollisuudet Kiinaan laajenivat – Ruokavirasto.

3.5 Vieraskynä: Ruokavirasto toimii vientiyritysten tukena matkalla maailman markkinoille. Jaostopäällikkö Tanja Nurmi, Ruokavirasto – vientijaosto

Ruokavirasto tarjoaa vientineuvontaa

Suunnitellun viennin kohdemaan markkinan ja vientivaatimusten huolellinen selvittäminen on tärkeää, kun yritys haluaa aloittaa elintarvikeketjun tuotteen kaupallisen viennin EU:n ulkopuoliseen maahan. Viennin lähtökohtana on EU:n ja kansallisen lainsäädännön noudattaminen, mutta lisäksi EU:n ulkopuoliset maat voivat asettaa yritykselle ja vientituotteelle EU- ja kansallista lainsäädäntöä tiukempia vaatimuksia. Viejän täytyy varmistua, että vietävä tuote on kohdemaan lainsäädännön mukainen ja täyttää sille asetetut vaatimukset. Myös kauttakulkumaan mahdolliset vaatimukset on huomioitava. Viennin viranomaisvaatimusten selvittäminen ja niiden täyttäminen on lakisääteisesti viejän vastuulla. Ruokavirasto on viejän apuna vaatimusten selvittämisessä.

Ruokaviraston asiantuntijat tarjoavat vientineuvontaa mm. elintarvikkeiden, eläinten, rehujen, sivutuotteiden ja sukuolujen kaupallisessa viennissä EU:n ulkopuolisiin maihin. [Ruokaviraston vientisivustolla](#) on viejän tueksi paljon tietoa Suomen ja eri maiden välisistä vientisopimuksista, kohdemaiden vientivaatimuksista ja käytössä olevista todistuksista. Tuote- ja kohdemaakohtaista tietoa on koottu yhteensä yli 50 maasivulle. Maasivuilta löytyy myös yleistä tietoa kohdemaista ja niiden viranomaisista, linkkejä ohjeisiin ja oppaisiin sekä viejän tukena olevan verkoston yhteystiedot. Lisäksi vientisivuille on koottu mm. vinkkejä viennin aloittamiseen ja vientivaatimusten selvittämiseen sekä hyödyllistä koulutusmateriaalia. Elintarvikeketjun tuotteiden viennistä kiinnostuneiden yritysten kannattaa käydä tutustumassa sivustolla myös Ruokaviraston vientijaoston palveluihin. Ajankohtaisia vientiuutisia kootaan Ruokaviraston julkaisemaan [Ruokaketjun uutiskirjeeseen](#).

Eteenpäin vientipolulla

Joskus viennin aloittaminen voi olla hyvinkin helppoa, mutta toisinaan tuotteen markkinoillepääsy kestää jopa vuosia. Viennin vaatimukset vaihtelevat varsin paljon kohdemaittain ja tuotteittain ja vientiluvan saaminen edellyttää usein myös viranomaisten apua. Erityisesti eläinperäisten tuotteiden viennin aloittaminen voi vaatia mittavia viranomaispalveluita, kohdemaan viranomaisten auditointeja, maahyväksynnän tai laitoshyväksynnän hakemista kohdemaan viranomaisilta sekä vientiehtoneuvotteluja ja

eläinterveystodistuksesta sopimisen viranomaisten välillä. Kannattaa huomata, että kauppa EU-maiden välillä eli sisämarkkinakauppa on yleensä helpompaa kuin vienti EU:n ulkopuolisiin maihin, koska EU-maat ovat sitoutuneet yhteiseen elintarvikelainsäädäntöön.

Vientiä suunnittelevan yrityksen on ilmoitettava ajoissa valvovalle viranomaiselle vienti-aikeistaan, hankittava viennissä tarvittavat todistukset hyvissä ajoin ja rekisteröidyttävä tarvittaviin rekistereihin Suomessa ja kohdemaassa. Viejän täytyy varautua myös viennin ylläpitoon ja noudattaa sovittuja pelisääntöjä; olemassa olevan viennin turvaamiseksi viejän täytyy toimia kohdemaan asettamien vaatimusten mukaisesti. Toimintaympäristön seuraaminen on tärkeää, sillä esimerkiksi Suomen tai EU:n eläin- tai kasvitautitilanteen muuttuminen voi vaikuttaa vientiin. Vienti vaatii usein pitkäjänteisyyttä, sitoutumista ja resursseja. Yritysten välisestä yhteistyöstä voi olla apua vientiponnisteluissa.

Ruokaviraston vientijaoston tehtävät pähkinäkuoressa

Ruokaviraston vientijaosto edistää elintarvikeketjun tuotteiden vientiä Suomesta EU:n ulkopuolelle turvaamalla olemassa olevaa ja mahdollistamalla uutta vientiä. Vientijaosto mm.

- hallinnoi virallisia eläinterveys- ja terveystodistuksia ja ylläpitää Ruokaviraston sähköistä todistusten hallinnointijärjestelmää eCertiä. Ruokavirastossa hallinnoidaan myös muita viennissä käytettäviä virallisia todistuksia, kuten kasvinterveystodistuksia sekä luomu- ja rehuvientitodistuksia.
- ylläpitää lakisääteistä Ruokaviraston viejärekisteriä niistä viejistä, jotka vievät eläviä eläimiä tai eläinperäisiä tuotteita kaupallisessa tarkoituksessa Suomesta EU:n ulkopuolelle.
- ylläpitää Kiinan, USA:n ja Euraasian talousliiton vaatimia vientivalvontajärjestelmiä ja tekee vientivalvontaa.
- osallistuu markkinoillepääsytoimiin, kun uuden markkinan avaamiseen tarvitaan viranomaisten apua, ja laatii mm. viranomais selvityksiä viennin kohdemaihin.
- osallistuu akuuttien vientiongelmiin ratkaisemiseen.
- tarjoaa vientineuvontaa ja -koulutusta sekä viejille että valvontaviranomaisille.
- tekee yhteistyötä kohdemaiden viranomaisten kanssa eläintauti- ja elintarviketurvallisuusasioissa sekä isännöi tarvittaessa kohdemaiden viranomaisten vierailuja ja auditointeja Suomessa.
- tekee yhteistyötä muiden viennin parissa työskentelevien viranomaisten ja tahojen kanssa suomalaisten yritysten kansainvälistymisen tukena.

Vientijaoston lisäksi moni muukin yksikkö Ruokavirastossa osallistuu viennin ylläpitoon ja markkinoillepääsyyn. Lue lisää Ruokaviraston kattavista palveluista vientiyrityksille:

- [Kaupallinen tuonti ja vienti – elintarvikkeet, eläimet, eläinperäiset tuotteet ja kasvituotteet](#)
- [Vienti EU:n ulkopuolelle – elintarvikkeet, eläimet, eläinperäiset tuotteet ja kasvituotteet](#)
- [Viennin yhteystiedot](#)

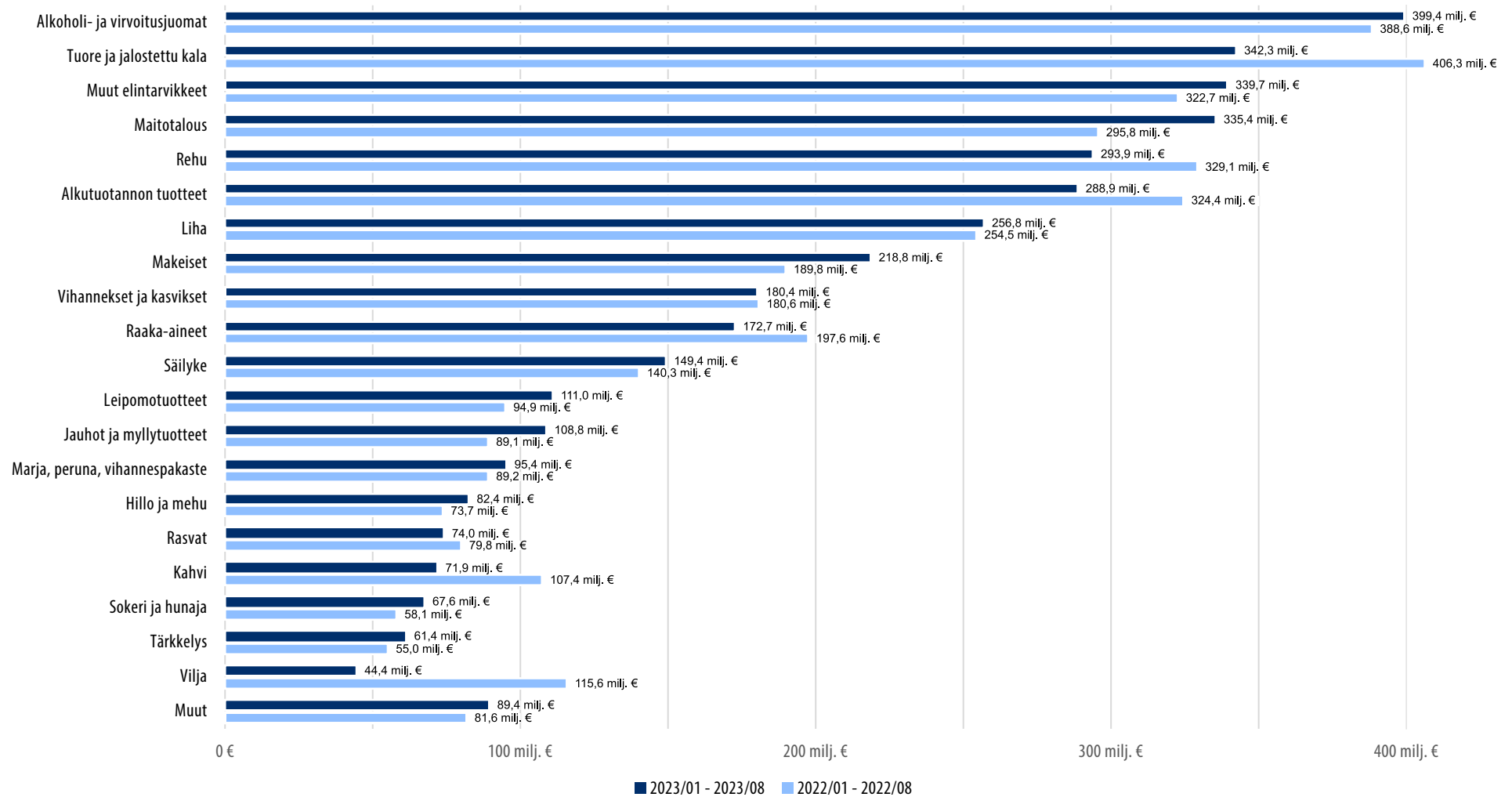
3.6 Ruokatuonti lisää kilpailua

Suomen elintarvikkeiden ulkomaankauppa on alijäämäistä, ja tuonnin arvo on lähes kolminkertainen vientiin verrattuna. Elintarviketuonnin arvo oli noin 5,9 miljardia euroa vuonna 2022. Elintarvikkeita tuodaan Suomeen useaan eri käyttötarkoitukseen. Raaka-ainetuonnin lisäksi tuonti monipuolistaa tarjontaa sekä tukee ruokaturvaa. Jalostettujen tuotteiden osuus tuonnista oli 69,9 % ja maataloustuotteiden 30,1 % vuonna 2022.

Merkittävimmät tuontituoteryhmät ovat olleet tänä vuonna alkoholi- ja virvoitusjuomat, tuore ja jalostettu kala, muut elintarvikkeet sekä maitotaloustuotteet ja rehu, kuten kuviosta 28 näkyy. Osa tuontituotteista on samoja kuin viennissä.

Tuonnin kanssa kilpailevan toimialan on huolehdittava omasta kilpailukyvyvystään. Maaamme on tuotu tuotteita eniten Saksasta, Ruotsista, Alankomaista, Norjasta ja Espanjasta. Tuonti tammi-elokuussa 2023 on ollut 3,8 miljardia euroa, kun se vastaavana aikana vuonna 2022 oli 3,9 miljardia euroa. Myös tuontihinnoissa on kallistumista. Jalostettujen tuotteiden osuus tuonnissa on kasvanut, ja osuus on ollut tänä vuonna 73,7 %.

Kuvio 28. Tuonti päätuoteryhmittäin tammi-elokuussa 2023 sekä vuonna 2022, miljoonaa euroa. Lähde: Elintarviketeollisuusliitto ry, Tulli.

4 Alan yritysten taloudellinen tilanne

Talouden tunnusluvut perustuvat tässä raportissa tilinpäätöstietoihin, mutta vuoden 2022 osalta tiedot ovat ennakkotietoja. Tilastot seuraavat alan kehitystä viiveellä.

Yksittäisten yritysten välillä on suuria eroja. Taulukossa 8 on esitetty **suhteellinen kulurakenne**, jossa katelaskelman erät suhteutetaan kokonaistuottoon eli liikevaihtoon, joka saa arvon 100 %. Muut erät ilmoitetaan prosenttiosuuksina tästä. Suhteellisuus lisää kannattavuustarkastelun vertailtavuutta.

4.1 Kannattavuus

Kannattavuus on yritystoiminnan keskeinen tavoite ja toiminnan edellytys. Kannattavuuden tunnuslukuina käytetään käyttökate- ja liiketulosprosenttia.

Käyttökateprosentti kertoo, kuinka paljon yrityksen liikevaihdosta jää katetta, kun siitä vähennetään yrityksen toimintakulut. Käyttökate kuvaa yrityksen kannattavuutta ennen poistoja ja rahoituseriä. Teollisuuden käyttökatteet vaihtelevat 5–20 prosentissa ja kaupan 2–10 prosentissa.

Liiketulosprosentti kertoo, kuinka paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäljellä ennen rahoituseriä ja veroja suhteutettuna liikevaihtoon. Liiketulosta pidetään hyvänä, jos se on yli 10 %. Tyydyttävä tulos on 5–10 % ja heikko alle 5 %.

Kustannusrakenne vaikuttaa suoraan kannattavuuteen. Vuoden 2022 tietojen mukaan materiaalikustannukset ovat suurin kuluerä. Liiketoiminnan muut kulut ovat palkkakustannuksia suurempi kuluerä, kuten taulukot 8 ja 9 osoittavat. Materiaalikustannuksissa näkyy raaka-aineiden kallistuminen.

Taulukko 8. Elintarvikkeiden valmistuksen (TOL 10) suhteellinen kulurakenne vuosina 2020–2022, %, mediaani. Lähde: Tilastokeskus, Toimialoitainen yritystietopalvelu, tilinpäätöstilastot. Alle 10 henkilön tunnuslukuihin sisältyvät myös alle viiden henkilötyövuoden tiedot.

	2020	2021	2022			Kaikki
	Kaikki	Kaikki	Alle 5 henkilöä	Alle 10 henkilöä	10-henkilöä	
Yritysten lkm.	2 194	2 268	1 809	1 978	345	2 323
LIIKETOIMINNAN TUOTOT YHTEENSÄ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Aine- ja tarvikkeikäyttö	-53,7	-53,5	-41,1	-48,1	-58,1	-57,6
Ulkopuoliset palvelut	-4,8	-4,8	-5,8	-5,2	-4,7	-4,8
Palkat ja henkilösivukulut	-15,2	-15,6	-16,3	-17,4	-14,2	-14,3
Laskennallinen palkkorjaus	-0,2	-0,2	-4,8	-3,1	0,0	-0,1
Liiketoiminnan muut kulut	-18,8	-18,9	-21,5	-19,5	-18,2	-18,3
Valmisteverastojen muutos	0,2	0,1	0,1	0,1	0,9	0,8
KÄYTTÖKATE	7,6	7,1	10,6	6,8	5,6	5,7
Poistot ja arvonalentumiset	-3,5	-3,4	-4,8	-3,9	-3,1	-3,1
LIIKETULOS	4,1	3,7	5,8	2,9	2,6	2,6
NETTOTULOS	2,6	5,0	5,0	-3,5	2,4	2,1
KOKONAISTULOS	6,8	5,3	10,4	-0,1	2,2	2,1
TILIKAUDEN TULOS	6,6	4,8	14,8	2,7	2,1	2,1
Rahoitustulos	6,2	8,4	9,8	0,3	5,5	5,2

Taulukko 9. Juomien valmistuksen (TOL 11) suhteellinen kulurakenne vuosina 2020–2022, %, mediaani. Lähde: Tilastokeskus, Toimialoittainen yritystietopalvelu, tilinpäätöstilastot. Alle 10 henkilön tunnuslukuihin sisältyvät myös alle viiden henkilötyövuoden tiedot.

	2020	2021	2022			Kaikki
	Kaikki	Kaikki	Alle 5 henkilöä	Alle 10 henkilöä	10-henkilöä	
Yritysten lkm.	253	271	220	243	26	269
LIIKETOIMINNAN TUOTOT YHTEENSÄ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Aine- ja tarvikekäyttö	-47,3	-47,8	-35,9	-37,8	-51,7	-51,2
Ulkopuoliset palvelut	-4,5	-4,5	-4,0	-3,9	-4,8	-4,7
Palkat ja henkilösivukulut	-13,6	-13,8	-15,4	-20,1	-12,4	-12,7
Laskennallinen palkkakorjaus	-0,1	-0,1	-2,7	-2,7	0,0	-0,1
Liiketoiminnan muut kulut	-17,5	-17,9	-30,5	-33,0	-17,6	-18,2
Valmisteverastojen muutos	0,5	0,3	1,7	1,4	0,8	0,8
KÄYTTÖKATE	17,4	16,2	13,1	3,8	14,2	13,8
Poistot ja arvonalentumiset	-4,9	-4,9	-9,9	-9,8	-4,1	-4,3
LIIKETULOS	12,5	11,3	3,2	-6,0	10,1	9,5
NETTOTULOS	11,6	9,9	-0,9	-9,0	12,0	11,2
KOKONAISTULOS	11,8	10,5	-0,7	-8,8	12,2	11,4
TILIKAUDEN TULOS	11,9	10,8	2,0	-6,0	12,3	11,6
Rahoitustulos	16,5	14,7	9,0	0,8	16,1	15,5

Elintarvikeala on matalien marginaalien liiketoimintaa, johon kohdistuu kaupan ja kuluttajien puolelta kovaa hintapainetta. Elintarviketeollisuuden ja sen alatoimialojen tunnuslukuja on vertailtu taulukossa 10.

Juomien valmistus on talouden tunnusluvuilla mitattuna elintarvikkeiden valmistusta kannattavampaa. Juomien valmistuksessa alatoimialojen välillä tosin on eroja kannattavuuden tunnusluvuissa.

Taulukko 10. Elintarviketeollisuuden kannattavuuden tunnuslukuja vuonna 2022, %. Lähde: Tilastokeskus, Toimialoitainen yritystietopalvelu, tilinpäätöstilastot.

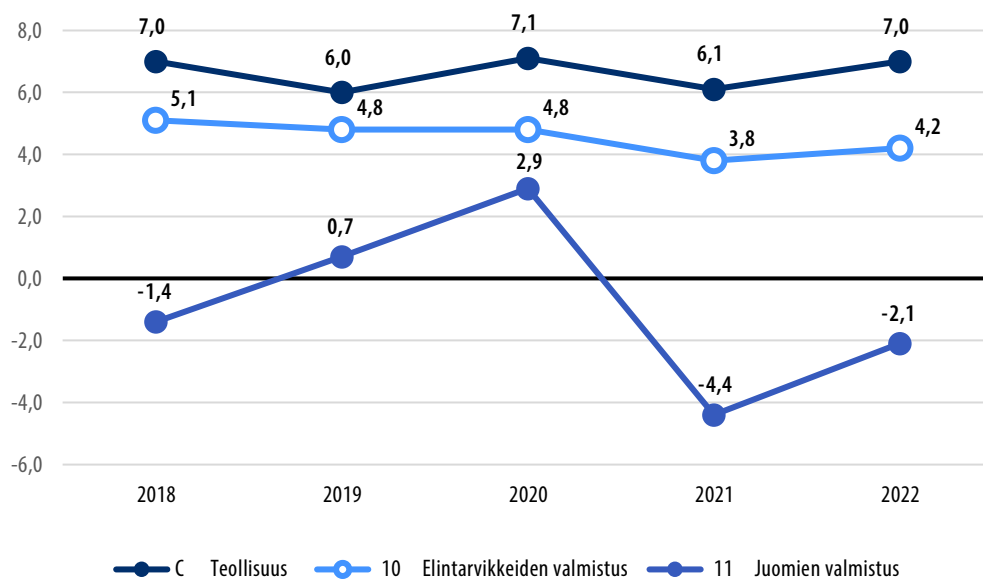
		Yritysten lkm.	Liiketoiminnan tuotot yhteensä	Käyttökate	Liiketulos	Nettotulos	Kokonaistulos	Tilikauden tulos	Rahoitustulos
10 Elintarvikkeiden valmistus	Kaikki	2 323	100,0	5,7	2,6	2,1	2,1	2,1	5,2
101 Teurastus, lihatuotteiden valmistus	Kaikki	236	100,0	4,3	2,1	-1,5	-1,3	-1,2	0,7
102 Kalan, äyr. ja nilv. jal. ja säil.	Kaikki	163	100,0	0,2	-2,1	-2,9	-2,8	-2,3	-0,6
103 Hedelm. ja kasvisten jal. ja säil.	Kaikki	225	100,0	5,9	2,1	1,5	1,6	1,4	5,3
104 Kasvi-, eläinöljyjen ja -rasv. valm	Kaikki	19	100,0	11,6	7,6	6,2	6,5	4,6	10,1
105 Maitotaloustuotteiden valmistus	Kaikki	84	100,0	7,0	3,4	2,6	2,8	2,9	6,3
106 Mylly- ja tärkkelystuotteiden valm.	Kaikki	80	100,0	-0,8	-3,4	-0,8	7,5	5,1	1,8
107 Leipomotuott, makaronien yms. valm.	Kaikki	945	100,0	8,9	5,0	5,1	3,6	3,9	9,0
108 Muiden elintarvikkeiden valmistus	Kaikki	477	100,0	6,7	3,7	6,8	4,7	4,7	9,8
109 Eläinten ruokien valmistus	Kaikki	94	100,0	6,5	2,2	1,4	1,4	1,6	5,7
11 Juomien valmistus	Kaikki	269	100,0	13,8	9,5	11,2	11,4	11,6	15,5
1101 Alk.juom tisl, alkohol valm käymist	Kaikki	48	100,0	7,7	3,9	11,3	11,6	11,9	15,1
1103 Siiderin, hedelmä-, marjaviin. valm	Kaikki	34	100,0	-0,1	-7,6	-10,2	-9,3	-7,7	-2,7
1105 Oluen valmistus	Kaikki	115	100,0	17,0	12,8	12,5	12,6	12,7	16,8
1107 Virv.juomien, pulloitet vesien valm	Kaikki	60	100,0	13,9	5,9	1,9	2,0	2,3	10,0

Elintarviketeollisuuden kannattavuus on muuta teollisuutta heikommalla tasolla. Elintarvikkeiden valmistuksen tilanne käyttökateen valossa on ollut suhteellisen vakaa, kuten kuvio 29 ilmentää.

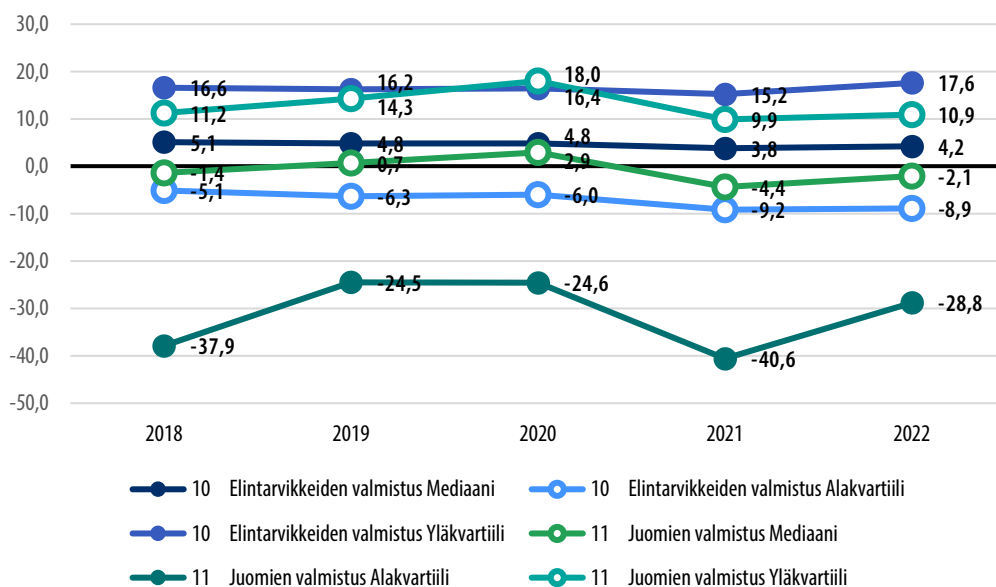
Elintarviketeollisuuden kannattavuus on heikentynyt viime vuosina. Tuotantopanosten hinnat ovat kallistuneet vuosina 2021 ja 2022. Venäjän hyökkäys Ukrainaan aiheutti myös energian hintoja nostattaneen energiakriisin ja kiihdytti inflaatiota.

Tuotteiden hinnat määräytyvät markkinoilla. Kohonneiden kustannusten saannissa hintoihin on viivettä. Kannattavuusluvuissa on notkahdusta vuoden 2021 kohdalla (Kuvio 30). Kuvio todentaa suuret erot samankin toimialan yritysten kannattavuudessa.

Kuvio 29. Käyttökateprosentin kehittyminen vuosina 2018–2022, %, mediaani. Lähde: Tilastokeskus, Toimialoittainen yritystietopalvelu, tilinpäätöstilastot.

Kuvio 30. Elintarvikkeiden (TOL 10) ja juomien valmistuksen (TOL 11) käyttökateprosentin kvartaalittainen kehittyminen vuosina 2018–2022, mediaani. Lähde: Tilastokeskus, Toimialoittainen yritystietopalvelu, tilinpäätöstilastot.

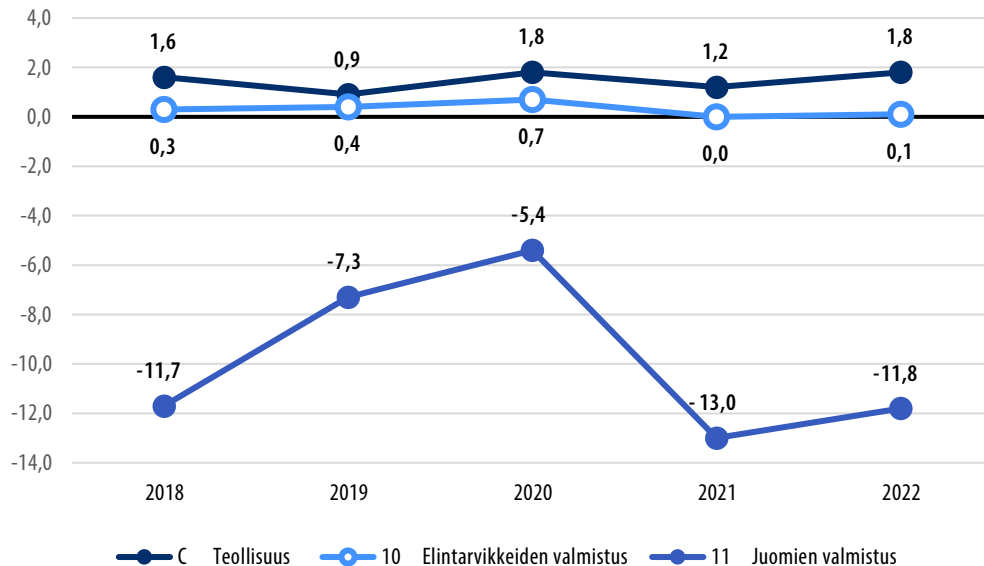

Nettotulosta pidetään yleisesti yrityksen varsinaisen toiminnan tuloksena. Se on käytännössä yrityksen omistajille jäävä osuus tilikauden tuloksesta, ja sitä käytetään muun muassa voitonjakopäätösten pohjana. Nettotuloksessa ei ole mukana tuloslaskelman satunnaisia eriä ja tilinpäätössiirtoja, joten se ei välttämättä ole sama kuin tuloslaskelman viimeisen rivin voitto tai tappio. Positiivinen nettotulos ilmaisee, että yritys on pystynyt selviytymään varsinaisella liiketoiminnallaan lainojen koroista sekä käyttöpääoman ja investointien omarahoituksesta.

Kuviossa 31 on esitetty elintarviketeollisuuden nettotulosprosentin kehittymistä. Elintarvikkeiden valmistuksessa nettotulos on varsin matala, ja tuotantokustannusten nousu on heikentänyt tilannetta. Juomissa nettotulos on mediaaniarvoin esitettyä negatiivinen.

Juomien valmistuksessa nettotuloksessa on suurta hajontaa yritysten kesken. Yli kymmenen henkilöä työllistävissä yrityksissä nettotuloksen mediaaniarvo oli 1,4 %, kun taas alle viisi henkilöä työllistävissä nettotulos oli -15,0 % vuoden 2022 ennakkotietojen mukaan.

Kuvio 31. Nettotulosprosentin kehittyminen vuosina 2018–2022, mediaani. Lähde: Tilastokeskus, Toimialoitainen yritystietopalvelu, tilinpäätöstilastot.

4.2 Vakavaraisuus ja maksuvalmius

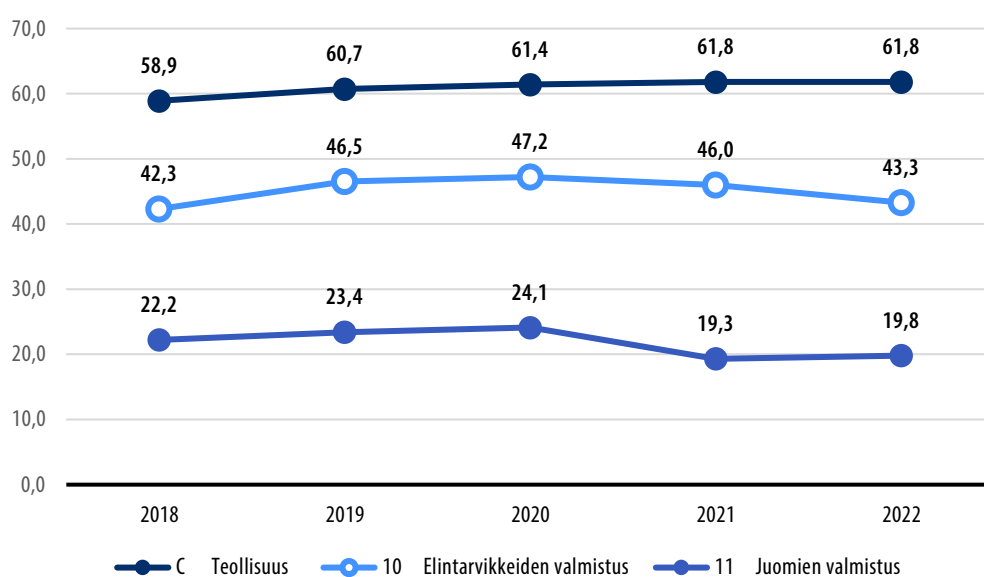
Hyvä kannattavuus ei tavallisesti yksin takaa yrityksen jatkuvuutta, jos yrityksen rahoitus ei ole kunnossa. Vaikka toiminta ei olisi tappiollista, voi kannattavuus olla kuitenkin niin heikko tai velkaantuneisuus niin suuri, ettei sillä kyetä kattamaan yrityksen rahoituksellisia velvoitteita, kuten lainojen korkoja tai lyhennyksiä. Tällöin heikko rahoitusrakenne voi olla syynä yrityksen vaikeuksiin. Vahva tase mahdollistaa yrityksillä investoinnit ja kehittämisen myös vaikeina aikoina.

Omaavaraisuusaste mittaa yrityksen vakavaraisuutta, tappion sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä. Tunnusluvun arvo kertoo, kuinka suuri osuus yhtiön varallisuudesta on rahoitettu omalla pääomalla. Kun omaavaraisuusaste on riittävän korkea, yrityksen riippuvuus suhdanteista ja muista toimintaympäristön muutoksista on vähäisempi. Omaavaraisuusastetta pidetään hyvänä, jos se on yli 40 %. Tyydyttävä omaavaraisuusaste 20–40 % ja heikko alle 20 %.

Kuviosta 32 näkyy, että elintarvikkeiden valmistuksen omaavaraisuusaste on hyvä, vaikka toimialalla on tehty mittavia investointeja viime vuosina. Juomien valmistuksessa omaavaraisuus on heikentynyt, mutta yritysten välillä on suurta hajontaa omaavaraisuusasteessa

yrittäjien mukaan. Vuoden 2022 ennakkotietojen mukaan yli kymmenen henkilöä työllistävässä yrityksissä omavaraisuuden mediaaniarvo oli 32,1 %, kun taas alle viisi henkilöä työllistävässä yrityksissä omavaraisuus oli 12,1 %.

Kuvio 32. Omavaraisuusasteen kehitystä vuosina 2018–2022, mediaani. Lähde: Tilastokeskus, Toimialoitainen yritystietopalvelu, tilinpäätöstilastot.

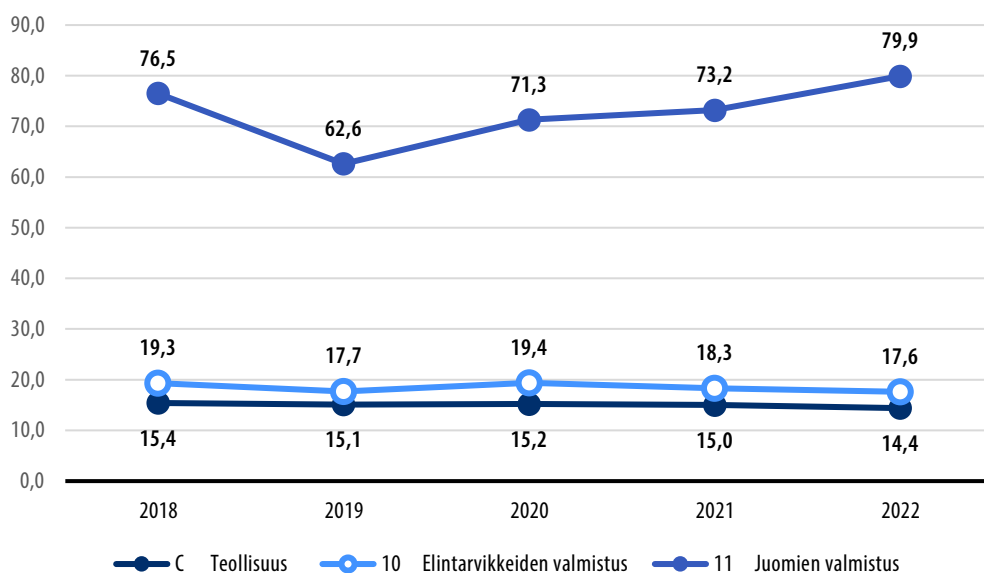

Velkaantuneisuusaste mittaa yrityksen velkojen suhdetta toiminnan laajuuteen. Tunnusluvussa yrityksen kokonaisvelat suhteutetaan liikevaihtoon. Arvoa pidetään hyvänä, jos se on alle 40 %. Tyydyttävä velkaantuneisuusaste 40–80 % ja heikko yli 80 %.

Elintarvikkeiden valmistuksen velkaantuneisuusaste on hyvällä tasolla ja muistuttaa muuta teollisuutta (Kuvio 33). Juomien valmistuksessa velkaantuneisuusaste on heikolla tasolla, mutta erot ovat suuria.

Juomien valmistuksen velkaantuneisuutta saattavat selittää uusien yritysten suurehko määrä sekä investoinnit. Alle viisi henkilöä työllistävien juomayritysten velkaantuneisuusaste on korkea ja heikentynyt viime vuosina. Vuoden 2022 ennakkotietojen mukaan alle viisi henkilöä työllistävien juomayritysten velkaantuneisuusaste oli 103,7 %, kun yli 10 henkilöä työllistäville velkaantuneisuusaste oli 56,2 %.

Kuvio 33. Suhteellisen velkaantuneisuuden kehitystä vuosina 2018–2022, %, mediaani. Lähde: Tilastokeskus, Toimialoitainen yritystietopalvelu, tilinpäätöstilastot.

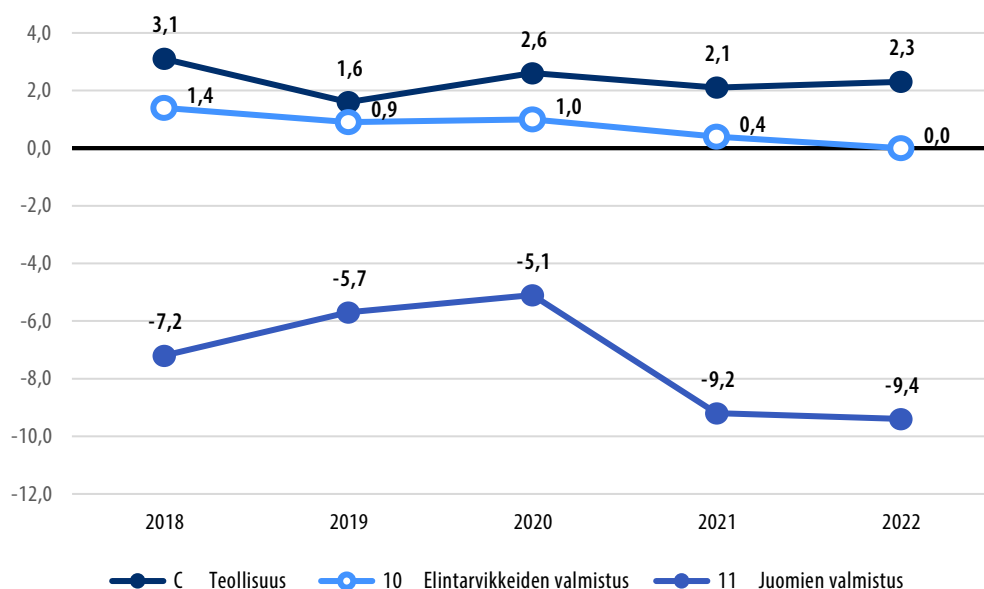
4.3 Pääoman käytön tehokkuus

Kokonaispääoman tuotto prosentti mittaa yrityksen kykyä tuottaa tulosta kaikelle toimintaan sitoutuneelle pääomalle. Kokonaispääoman yli 10 %:n tuottoa pidetään hyvänä, 5–10 %:n tyydyttävänä ja alle 5 %:n tuottoa heikkona.

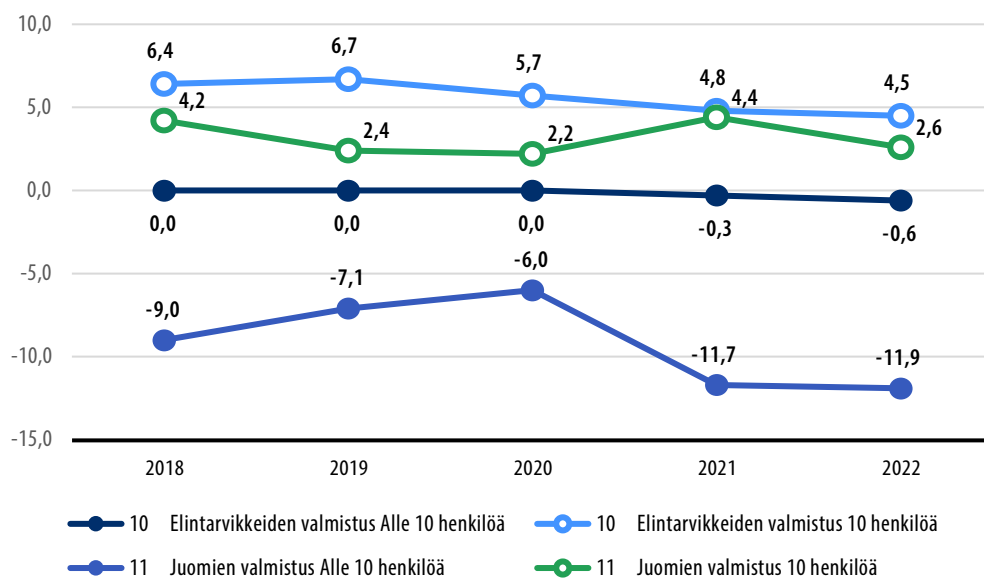
Elintarviketeollisuutta pidetään pääomaintensiivisenä alana, ja sen kokonaispääoman tuotolle on ollut ominaista varmuus ja vaatimattomuus. Elintarviketeollisuudessa pääoman tuotto on ollut melko heikkoa viime vuosina (Kuvio 34).

Juomien valmistuksessa pääoman tuotto prosenttia laskee pienten yritysten tilanne. Yli kymmenen henkilöä työllistävien yritysten pääoman tuotto on pieniä yrityksiä korkeampi (Kuvio 35). Juomien valmistuksessa pienillä, alle kymmenen henkilöä työllistävillä yrityksillä pääoman tuotto on ollut viime vuosina negatiivista.

Kuvio 34. Kokonaispääoman tuottoprosentin kehitystä vuosina 2018–2022, %, mediaani. Lähde: Tilastokeskus, Toimialoitainen yritystietopalvelu, tilinpäätöstilastot.

Kuvio 35. Kokonaispääoman tuottoprosentin kehitystä vuosina 2018–2022, %, mediaani. Lähde: Tilastokeskus, Toimialoitainen yritystietopalvelu, tilinpäätöstilastot.

5 Investoinnit, uudistuminen ja digitalisoinnin hyödyntäminen

5.1 Toimialan investoinnit

Elintarviketeollisuuden investoinnit ovat viime vuosina olleet mittavia ja kuvaavat alan kasvu- ja uudistumishakuisuutta. EK:n kesällä 2023 julkaiseman investointiedustelun⁷⁸ mukaan kuluvana vuonna suunnitellut kiinteät investoinnit nousevat 733 miljoonaan euroon. Viime vuonna investoinnit olivat noin 728 miljoonaa euroa ja 498 miljoonaa euroa vuonna 2021.

Viime vuodelle oli suunniteltu ennätysinvestointeja, yhteensä yli miljardi euroa, mutta kustannusten nousu, taloustilanne sekä pääomamarkkinoiden muutokset lykkäsivät suunnitelmia. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on kuitenkin lisännyt vihreän siirtymään investointeja.

Elintarviketeollisuus on aktiivisesti panostanut tuotantolaitosten ja -prosessien uudistamiseen, resurssitehokkuuden kehittämiseen, tuotetarjonnan monipuolistamiseen sekä henkilöstön turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Monet elintarvikeyritykset ovat tehneet hiili-neutraalisuuteen tähtääviä toimia. Alan yritykset kehittävät tuotantoaan ja toimintatapaan kestävyiden ja vastuullisuuden lisäämiseksi.

Elintarviketeollisuutemme on sitoutunut energiatehokkuuden edistämiseen toimialan vapaaehtoisella energiatehokkuussopimuksella. Mukana olleet elintarvikeyritykset ovat toteuttaneet yli 740 energiatehokkuutta edistävää toimenpidettä vuosina 2017–2022⁷⁹. Elintarviketeollisuudessa koneiden ja laitteiden jatkuva kuluminen vaatii investointeja enemmän kuin muussa teollisuudessa keskimäärin.

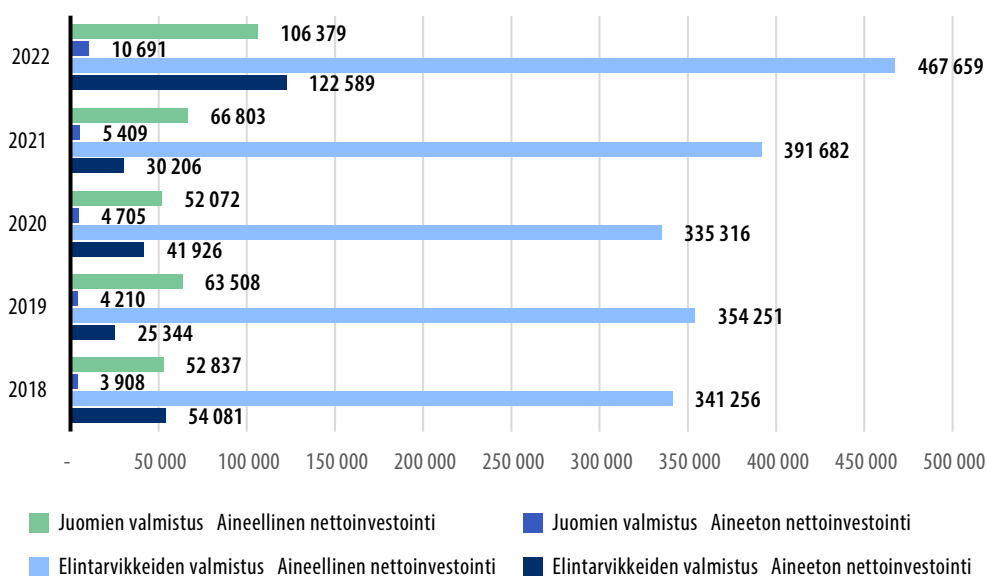
Uudistuvien teknologioiden hyödyntäminen tukee elintarvikeyritysten menestymistä. Myös uusien ruokateknologioiden kehittäminen ja skaalautuminen luovat alalle mahdollisuuksia. Lisäksi ruokajärjestelmään liittyvien muiden alojen, kuten logistiikan tai puhtaanapitoalan kehittyminen, ovat tärkeitä.

78 PowerPoint-esitys (ek.fi).

79 Elintarvikeyritykset ylittäneet jo vuodelle 2025 asetetut energiansäästöavoitteet - ETL

Elintarvikeyritykset tekevät investointeja vuosiksi eteenpäin, joten toimintaympäristön ennakoitavuus korostuu ratkaisuja tehtäessä. Kuvio 36 perustuu Tilastokeskuksen tietoihin, joissa investoinnit esitetään tilinpäätöstietoihin perustuen nettoinvestointeina, kun taas EK:n tiedustelussa investoinnit raportoidaan kuluiksi niiden valmistusasteen, kassavirran, mukaisena.

Kuvio 36. Aineelliset ja aineettomat käyttöomaisuuden nettoinvestoinnit vuosina 2018–2022, 1 000 €. Lähde: Tilastokeskus, Toimialoitainen yritystietopalvelu, tilinpäätöstilastot.

Kesän pk-yritysbarometrikyselyssä 48 % vastanneista elintarvikealan pk-yrityksistä arvioi, että investointien arvo säilyy tulevana vuonna entisellään ja 24 % arvioi investointien pienenevän. Barometrikyselyssä investointiaikeettomuutta selitettiin sillä, että aineelliset investoinnit eivät ole nyt keskeisiä yrityksen strategiassa (43 %). Myös viimeaikaiset investoinnit ovat olleet suuria (27 %).

5.2 Uudistuminen ja digitalisaatio

Uudistuminen ja resilienssi korostuvat aiempaa enemmän yritysten kilpailukykytekijöinä, ja ne vaativat myös aktiivista mahdollisuuksiin tarttumista. Kilpailukykyyn vaikuttavat sekä yritysten omat että niiden toimintapuitteiden luomat kilpailuedut. Toimintaympäristön ja

lainsäädännön muutokset sekä kireä kilpailutilanne edellyttävät yrityksiltä uudistumista, toimintojen tehostamista ja kilpailukyvyyn virittämistä. Innovoinnilla on yhä suurempi merkitys taloudessa.

- Tutkimuksella ja kehittämisellä (T&K) tarkoitetaan yleisesti luovaa ja systemaattista toimintaa tiedon lisäämiseksi ja tiedon käyttämistä uusiin sovelluksiin. Tavoitteena on jotakin olennaisesti uutta.
- TKI:llä tarkoitetaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa, joka tuo ratkaisuja ajankohtaisiin haasteisiin, tukee oman osaamisen kehittämistä ja luo mahdollisuuksia työelämään.

Parlamentaarinen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) työryhmä⁸⁰ on linjannut keväällä 2023 julkaistussa raportissaan tutkimus- ja kehittämisrahoituksen suuntaamista. Rahoituksen lisäksi on linjattu TKI-järjestelmän johtamisen vahvistamista, osaamisen ja T&K-työvoiman saatavuuden lisäämistä, yhteistyön vahvistamisesta ja kansallista strategisista valinnoista. Linjauksiin sisältyy myös T&K-rahoituksen vaikuttavuuden arviointia sekä tutkimus- ja innovaatiomyönteisen toimintaympäristön kehittämistä. Työryhmän työn taustalla on tammikuussa 2023 voimaan tullut T&K-rahoituslaki, jonka toimeenpano lisää valtion T&K-toiminnan rahoitusta merkittävästi vuosina 2024–2030.

Suomen ja yritysten menestys perustuu nyt ja jatkossa osaamiselle, tutkimukselle ja innovaatioille. TKI-toiminnalla on keskeinen merkitys tuottavuuden kasvussa, elinkeinoelämän ja yhteiskunnan uudistumisessa sekä hyvinvoinnin luomisessa. Tutkimus- ja kehittämis-toiminnan rahoituksen nostamisella neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuonna 2030 tähdätään aiempaa tehokkaampaan ja tuottavampaan innovaatiotoimintaan Suomessa⁸¹. Myös Orpon hallitusohjelmassa⁸² on esitetty, että riittävällä TKI-rahoituksella vauhditetaan elintarvikealalle syntyviä innovaatioita ja investointeja, jotka kasvattavat alan arvonlisää ja työllisyyttä.

80 [Tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskeva monivuotinen suunnitelma : Parlamentaarisen TKI-työryhmän 2022 loppuraportti - Valto \(valtioneuvosto.fi\).](#)

81 [Innovaatiopolitiikka - Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu \(tem.fi\).](#)

82 [Hallitusohjelma \(valtioneuvosto.fi\).](#)

T&K-toiminnan rahoitussuunnitelmaa valmisteleva työryhmä on käynnistämässä työnsä⁸³. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön asettaman työryhmän tehtävänä on tehdä ehdotus tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K) rahoituksen käytön suunnitelmasta seuraavaksi kahdeksaksi vuodeksi. Valmistelua suuntaavat laki valtion T&K-toiminnan rahoituksesta, Petteri Orpon hallitusohjelman TKI-toimintaa koskevat kirjaukset sekä parlamentaarisen TKI-työryhmän linjaukset.

Elintarvikealan yritykset harjoittavat laajaa TKI-toimintaa, kun ne kehittävät uusia tuotteita, parantavat tuotantoprosesseja ja kestävyyttä sekä vastaavat kuluttajien muuttuviin tarpeisiin ja toiveisiin. Elintarviketeollisuus on laatimassa ensimmäisenä toimialana Suomessa TKI-karttaa⁸⁴. Tarkoituksena on tunnistaa keinot, joilla elintarvikealalla saavutetaan TKI-rahoitukselle asetettu kansallinen neljän prosentin tavoite.

Kuluttajan muuttuviin tarpeisiin vastaamista

Ruoka-ala on jatkuvassa muutoksessa ja tuotteita sekä tuotevalikoimia kehitetään kuluttajakäyttäytymistä ennakoiden. Erilaiset trendit ja ilmiöt vauhdittavat uudistumista. Myös tuoteparannuksia ja pakkaus uudistuksia toteutetaan jatkuvasti. Lisäksi panostetaan kierätykseen ja elintarvikejätteen vähentämiseen sekä vastataan tarkentuvan lainsäädännön vaatimuksiin.

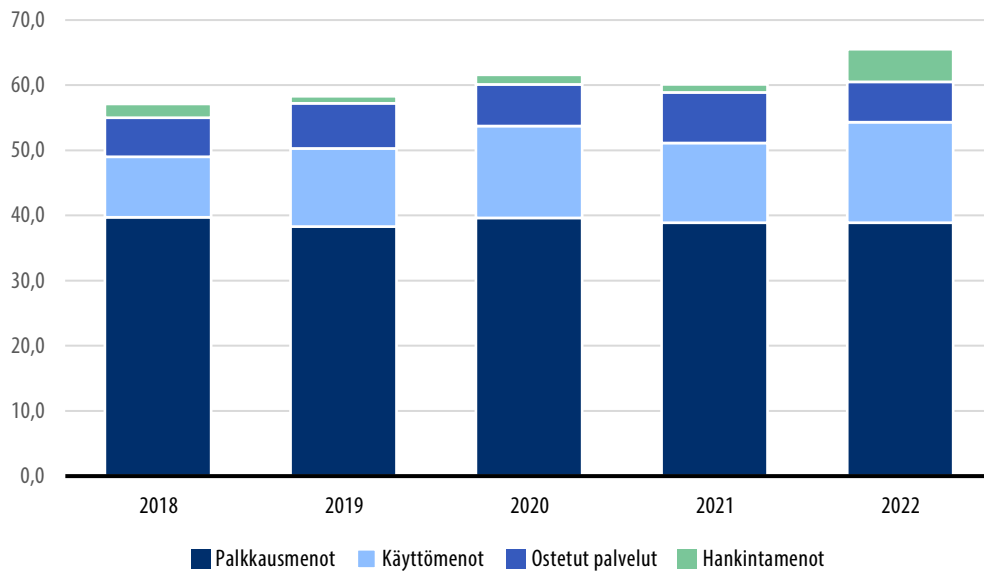
Mukavuuden tavoittelu on laaja-alainen trendi, joka näkyy tuotesuunnittelussa ja pakkausissa. Elintarviketeollisuuden tutkimus- ja tuotekehityksen menot ovat olleet viime vuosina noin 60 miljoonaa euroa (Kuvio 37). Tästä valtaosa on yritysten omaa rahoitusta.

Vuonna 2022 yritysten oma rahoitus oli yli 63 miljoonaa euroa. Tutkimus- ja kehittämistoimintaa harjoittaneiden elintarvikeyritysten määrä on ollut viime vuosina laskussa, sillä Tilastokeskuksen mukaan noin sata yritystä toteutti T&K-toimintaa vuonna 2021 ja 73 yritystä vuonna 2022. Luvut eivät kuitenkaan anna todellista kuvaa elintarvikeyritysten TKI-toiminnasta. Elintarvikeyritysten osalta neljän prosentin TKI-tavoite vuodessa tarkoittaisi nykyisen rahoituksen kaksinkertaistamista.

83 T&K-rahoitussuunnitelmaa valmisteleva työryhmä käynnistää työnsä - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö.

84 Elintarviketeollisuus laatii TKI-tiekartan ensimmäisenä toimialana Suomessa - ETL.

Kuvio 37. Elintarviketeollisuuden (TOL 10 ja 11) tutkimus- ja tuotekehitysmenot vuosina 2018–2022, miljoonaa euroa. Lähde: Tilastokeskus, tutkimus- ja kehittämistoiminta.

Kuluttajat hakevat omaa terveystään ja kokonaisvaltaista hyvinvointiaan tukevia tuotteita. Elintarvikeryitykset kehittävät uusien ruokateknologioiden ohella terveysvaikutteisia tuotteita. Hyvä maku on uudistuvien ravitsemussuosituksien, vastuullisuuden ja helppouden hakemisen lisäksi keskeinen ajuri ruoka-alan kehittämisessä. Liitteenä 1 oleva vieraskynä käsittelee uudistuvia ravitsemussuosituksia. Sen on kirjoittanut Helsingin yliopiston ravitsemustieteen professori Majjaliisa Erkkola.

Elintarviketeollisuuden tutkimusstrategian 2018–2025⁸⁵ vision mukaan ”Innovatiivinen ja vastuullinen pohjoinen ruuantuotanto mahdollistaa kilpailukykyisen elintarviketeollisuuden sekä kuluttajien hyvinvoinnin, niin Suomessa kuin globaalistikin”. Vision toteuttamiseksi tarvitaan tutkimusta ja tutkimusyhteistyötä, jolla tuetaan alan kasvumahdollisuuksia ja kannattavuutta sekä luodaan edellytyksiä kestäväälle ruoan tuotannolle.

Startup-yritykset edistävät ruoka-alan uudistumista. Ruoka-alan innovaatioympäristöt ovat Suomessa kehittymässä. Usein niitä syntyy oppilaitosten yhteyteen.

85 [elintarviketeollisuuden_tutkimusstrategia_2018-2025.pdf \(etl.fi\)](#).

Elintarvikealan pk-yritykset hakevat menestystä ja kilpailuetua useasta eri lähteestä (Kuvio 38). Tuotetarjonnan kehittäminen ja investoinnit ovat olleet elintarvikealan pk-yrityksissä eniten käytetyt uusiutumistoimet. Nopea teknologinen kehitys ja haastava taloudellinen toimintaympäristö korostavat myös tarvetta organisoida toimia uudella tavalla. Alalle on myös palkattu uutta henkilöstöä ja vanhaa henkilöstöä on koulutettu. Laajentumista uusille markkinoille on tehty tänä vuonna selkeästi viime vuotta vähemmän.

Kuvio 38. Uusiutumistoimet elintarvikealan pk-yrityksissä viimeisten 12 kuukauden aikana, %.
Lähde: Pk-yritysbareometri 2/2023. (Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj ja työ- ja elinkeinoministeriö).
Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

Pk-yritysbareometrissa⁸⁶ kysyttiin myös yritysten harjoittamasta tutkimus- ja kehittämistoiminnasta. Bareometrissä sillä tarkoitettiin luovaa ja systemaattista toimintaa tiedon lisäämiseksi ja tiedon käyttämistä uusiin sovelluksiin. Pk-yrityksistä 22 % raportoi yrityksellään olevan T&K-toimintaa jossain muodossa ja 64 % vastasi, ettei harjoita T&K-toimintaa lainkaan.

Elintarvikealan pk-yrityksistä 28 % ilmoitti harjoittavansa T&K-toimintaa. Elintarvikealan pk-yrityksistä noin puolet (52 %) vastasi, etteivät harjoita T&K-toimintaa. Yritykset hyödynsivät melko huonosti T&K-toiminnan julkisia tukia. Systemaattinen T&K-toiminta on pienissä yrityksissä melko vähäistä.

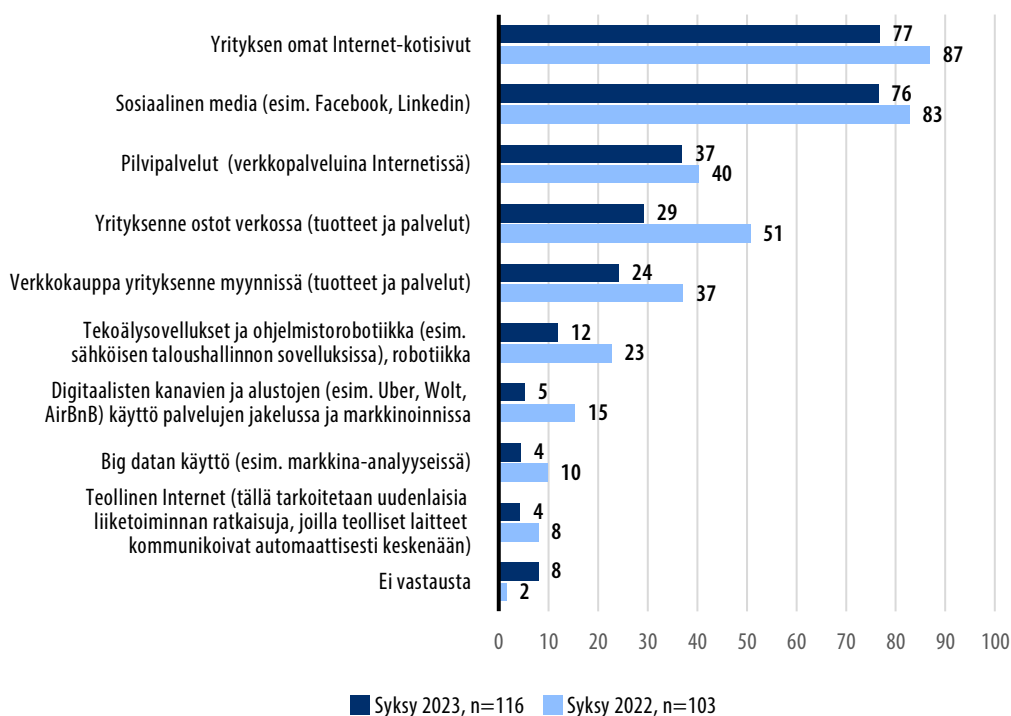
86 [sy_pk_bareometri_syksy2023_web.pdf](#) (yrittajat.fi)

Digitalisaatio, automaatio ja muu teknologinen kehitys ovat muutosvoimia, jotka edistävät kilpailukyvyä kasvattamista ja tuotantohaasteiden ratkaisemista. Digitaalisuudella parannetaan myös tuote- ja toimitusketjujen hallintaa ja asiakaspalvelua sekä saadaan liiketoiminnan tueksi kuluttajatietoa. Digitaalisuus edellyttää tietohallinnon ja -turvan varmistamista. Ruokajärjestelmä on kyberturvallisuuden näkökulmasta monimutkainen, keskinäisriippuvainen kokonaisuus.

Elintarvikealan pk-yritykset hyödyntävät digitaalisuutta monin tavoin. Niiden digitaalisen toiminnan aktiivisuus keskittyy erityisesti verkkosivuihin ja sosiaaliseen mediaan, kuten kuviossa 39 näkyy.

Koronapandemia edisti pk-yritysten digitalisaatiota. Pk-elintarvikeyritysten digitaalisten palvelujen ja työkalujen käyttöönoton vauhti näyttäisi kyselyn perusteella hidastuneen. Big datan käyttö elintarvikealan pk-yrityksissä on vähäistä, vaikka datatalouden kehittymisen luokin uudenlaisia liiketoimintamahdollisuuksia ja -malleja.

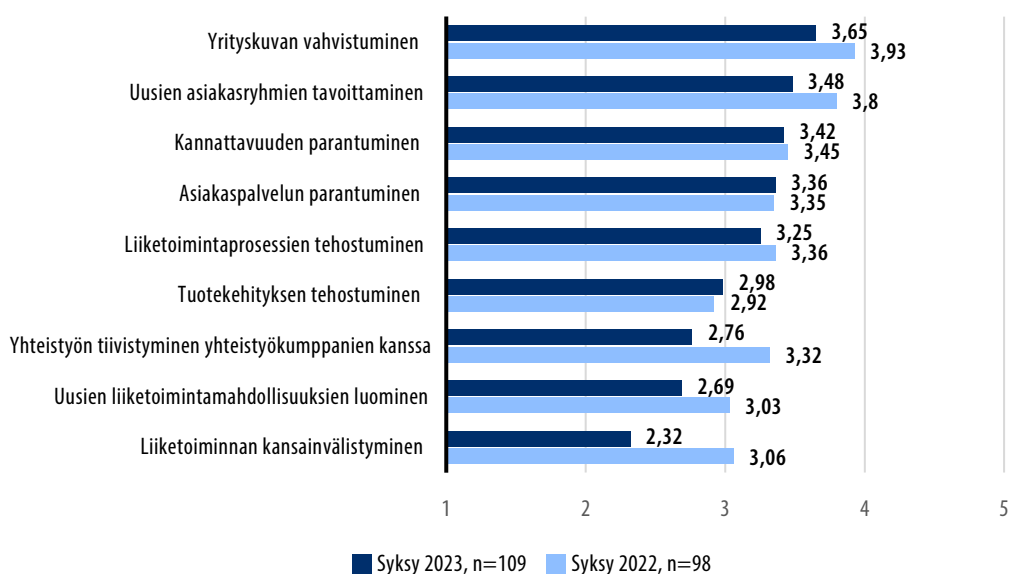
Kuvio 39. Digitaalisten työkalujen ja palveluiden käyttö elintarvikealan pk-yrityksissä vuosina 2022 ja 2023, %. Lähde: Pk-yritysbarometri 2/2023 (Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj ja työ- ja elinkeinoministeriö). Vastajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

Myös digitalisoitumisesta syntyvät mahdollisuudet ja hyödyt saivat viime vuotta matalammat keskiarvot (Kuvio 40). Yrityskuvan vahvistuminen (3,65) ja uusien asiakasryhmien tavoittaminen (3,48) nähtiin merkittävimiksi digitalisoitumisesta syntyviksi mahdollisuuksiksi barometriin vastanneissa elintarvikealan pk-yrityksissä.

Korkeita pisteitä saivat myös kannattavuuden parantuminen (3,42), asiakaspalvelun parantuminen (3,36) ja liiketoimintaprosessien hyödyntäminen (3,25). Digitaalisuuden tuomia mahdollisuuksia hyödynnetään vielä vajaasti elintarvikealan pk-yrityksissä.

Kuvio 40. Digitalisoitumisesta syntyvien mahdollisuuksien merkitys elintarvikealan pk-yrityksille. Keskiarvo 1–5 (1 = ei merkitystä...5 = suuri merkitys). Lähde: Pk-yrity sbarometri 2/2023 (Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj ja työ- ja elinkeinoministeriö). Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

6 Näkymiä toimialan tulevaisuuteen

6.1 Muuttuva ruoka-alan toimintaympäristö

Suomalainen elintarviketeollisuus on EU:n sisämarkkinoiden, raaka-aineiden saannin, elintarvikekaupan, kansainvälisten sopimusten ja monen muun toimintaympäristön tekijän kautta sidoksissa kansainvälisiin elintarvikemarkkinoihin ja säädösympäristöön. Kansainvälisen toimintaympäristön muutokset ja geopoliittinen tilanne vaikuttavat ruokajärjestelmämme toimintaedellytyksiin, vaikka elintarviketeollisuus Suomessa pitkälti onkin kansallista liiketoimintaa.

Liiketoimintaympäristö ja kulutustavat muuttuvat aiempaa nopeammin. Ruoka-alan kehitykseen vaikuttavat monet tekijät, megatrendit ja ilmiöt. Niitä ovat muun muassa geopoliittinen tilanne, talouskehitys, elintarvikkeiden maailmanlaajuisen kysynnän ja tarjonnan muutokset, ruoan ja sen tuotantopanosten hintakehitys, hintakilpailu sekä muutokset kuluttajien arvomaailmoissa ja käyttäytymisessä. Myös satovaihtelut ja ilmastonmuutoksen ilmiöt vaikuttavat ruokajärjestelmään aiempaa enemmän.

Inflaatio sekä korkojen ja ruoan hintojen nousu ovat vaikuttaneet kuluttajien käyttäytymiseen ja ostovoimaan. Taloustilanteen muutokset ovat vähentäneet kuluttajien luottamusta ja näkyvät aiempaa tarkempina valintoina. Hinnan merkitys valinnoissa varjostaa myös kotimaisuuden ja vastuullisuuden suosimista. Tuotetarjonnan kehittämisen epävarmuutta lisää se, missä määrin kulutusmuutokset ovat pysyviä ja missä määrin ne palautuvat.

Ruoan riittävyys ja turvallisuus ovat ruokajärjestelmän perusta

Elintarviketeollisuuden toimintaympäristöä ovat ravistelleet monet muutokset viime vuosina: ensin koronapandemia ja sitten Venäjän Ukrainaan kohdistama hyökkäyssota. Yrityksiltä on vaadittu sopeutumiskykyä, mutta samalla myös uudistumista. Kriisitietoisuus on osaltaan kasvattanut huolta omavaraisuudesta ja ruokajärjestelmän huoltovarmuudesta.

Elintarviketeollisuus on olennainen osa maamme huoltovarmuutta ja omavaraisuutta. Kansallisella huoltovarmuusajattelulla on Suomessa pitkät perinteet. Kriisit konkretisoivat myös kestävyyskysymyksiä.

Yritystoimintaan liittyy riskien ottoa ja niiden hallintaa. Yritysten on hyvä tunnistaa, mikä omalle toiminnalle on olennaista. Luonnonvarakeskus on julkaissut uuden työkirjan⁸⁷ elintarvikealan yrityksille liiketoimintariskien hallintaan ja varautumissuunnitteluun. Julkaisu sisältää sarjan elintarvikealan pk-yritysten riskienhallintaa käsitteleviä tieto- ja työkortteja. Niiden avulla yritykset voivat kartoittaa, kehittää ja seurata riskienhallintaansa sekä varautumista erilaisten häiriöiden ja poikkeusolojen varalta. Työkirja perustuu maa- ja metsätalousministeriön rahoittamaan selvitystyöhön ”Riskienhallinnan välineitä elintarvikealan pk-yritysten varautumissuunnittelun tueksi ja liiketoimintariskien hallitsemiseksi” (ET-RH-selvitystyö).

Kohti kestävästä tulevaisuutta ja kuluttajan pulssilla olemista

EU:n Green Deal⁸⁸ (vihreän kehityksen ohjelma) on lisännyt kestävyysääntelyä. Yksi Green Deal -ohjelman keskeisistä toimista on Pellolta pöytään -strategia⁸⁹. Strategian tavoitteena on oikeudenmukainen ruokajärjestelmä, joka edistää terveyttä ja säästää ympäristöä. Kestävän ruokajärjestelmän kolme vaikutuspilaria (ympäristövaikutukset, sosiaaliset vaikutukset ja taloudelliset vaikutukset) on huomioitava toimintojen kehittämisessä. Keskiössä on elintarviketurvallisuuden varmistaminen.

Ruoantuotannolla ja -kulutuksella on monia vaikutuksia ilmaston ja luonnon tilaan. Toiminta liittyy ympäristö-, ilmasto- ja energiakysymyksiin, vastuullisuuteen, maataloustuotannon kannattavuuteen, kulutuksen muutoksiin sekä ravitsemuksen ja terveyden välisiin yhteyksiin. Yhteiskunnan vaatimukset ruokajärjestelmän kestävydestä ovat lisääntyneet. Vastuullisuutta koskeva sääntely on lisääntynyt. Kestävyysraportointi⁹⁰ laajenee vaihteittain tulevana vuosina koskemaan erikokoisia yrityksiä.

Kestävän ruokatuotannon yhtenä tavoitteena on ruokahävikin puolittaminen vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteita seurataan EU:n jäsenmailta kerättävällä yhtenäisellä elintarvikejäte- ja ruokahävikkitiedolla. Luonnonvarakeskus⁹¹ (Luke) kerää ja toimittaa Suomea koskevat tiedot. Suomi on sitoutunut puolittamaan elintarvikejätteen määrän vuoteen 2030 mennessä.

87 Pk-yrityksen riskienhallinta elintarvikealalla : ET-RH -työkirja liiketoiminnan riskien hallintaan ja varautumissuunnitteluun - Jukuri (luke.fi).

88 Agenda 2030 kestävä kehitys tavoitteet - Ulkoministeriö (um.fi).

89 Pellolta pöytään - Consilium (europa.eu).

90 Mitä yrityksiä kestävyysraportointi koskee? | Suomen Taloushallintoliitto ry

91 Ruokahävikki | Luonnonvarakeskus (luke.fi)

Häviktorjuntaa tehdään ruokajärjestelmässä monin eri tavoin. Ruokaa pyritään tuottamaan yhä enemmän luonnonvaroja säästäen ja kokonaiskestävyyttä kehittäen. Ympäristökysymykset ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen vaativat toimialaa tehostamaan toimintaprosessejaan ja materiaalitehokkuuttaan sekä syventämään yhteistyötä.

Kansallisen ruokahävikkitiekartan⁹² tavoitteena on vähentää ruokahävikkiä elintarvikeketjun kaikissa vaiheissa. Noin kolmannes ruokajärjestelmämme hävikistä syntyy kotitalouksissa. Taloudellinen tilanne on saanut kotitaloudet kiinnittämään enemmän huomioita ruokahävikkiinsä. Hävikin minimointi on myös tapa, jolla kuluttajat voivat vaikuttaa ruokailunsa vastuullisuuteen.

Hiilineutraalisuuden tai vähähiilisuuden tavoittelu elintarvikeyrityksissä vauhdittui Venäjän hyökkäyssodan aiheuttaman energiakriisin takia. Elintarvikeala on myös nostamassa biodiversiteettiyötä⁹³ ilmastonmuutoksen sopeutumisen rinnalle keskeisenä vastuullisuuden muotona. Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen on ilmastonmuutoksen ohella koko ruokajärjestelmään kohdistuva haaste. Suomalaisella ruokatuotannolla on kuitenkin hyvät valmiudet vastata muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin.

Uusilla jalostus- ja ruokateknologioilla sekä uusilla ruoka-ainnovaatioilla voidaan ratkaista kannattavuuteen, kestävyteen ja ruokaturvaan liittyviä ongelmia ruokajärjestelmässä. Jalostuksen avulla voidaan kehittää myös ilmastonmuutokseen sopeutuvia viljelykasveja.

Alusta- ja datatalous sekä digitaalisuus mahdollistavat uusia liiketoimintamalleja. Datatalouden ja digitaalisuuden hyödyntäminen mahdollistavat myös tiedon saannin kansainvälisistä ruokajärjestelmistä, parantavat kansainvälisten markkinoiden tuntemusta ja voivat vauhdittaa uusien tuote- tai palveluainnovaatioiden syntyä. Ruoka-ala on yksi säädellyimmistä toimialoista. Lainsäädännöllä on suuri vaikutus ruoka-alaa koskeviin toimintavaatimuksiin ja ruoka-alan tulevaisuuteen.

Elintarvikeyritykset tekevät aktiivisesti työtä innovatiivisten, kestävästi valmistettujen tuotteiden kehittämiseksi. Kasvipohjaisten proteiinituotteiden makua, laatua ja koostumusta kehitetään. Myös elintarvikeprosessien sivuvirtojen hyödyntäminen tuo markkinoille uusia innovaatioita (kuten kaurankuoresta kehitetty ksylitoli).

92 [Etusivu - Luonnonvarakeskus \(ruokahavikkitiekartta.fi\)](#).

93 [Selvitys luonnon monimuotoisuuden merkityksestä elintarviketeollisuudelle, 2023 kirjemallipohja kannella \(etl.fi\)](#).

Elintarvikeala solmi Suomen ensimmäisen materiaalitehokkuuden sitoumuksen vuosille 2019–2021. Uusi sopimuskausi 2022–2026 jatkaa alan vapaaehtoisia toimia elintarvikkeiden kestävämmän valmistuksen, jakelun ja kulutuksen edistämiseksi. Uutena toimijana mukaan liittyi ravintola-ala. Materiaalitehokkuuden sitoumus on hyvä esimerkki vapaaehtoisuuteen pohjautuvasta yhteistyöstä, jolla on vähennetty onnistuneesti elintarvikealan ympäristövaikutuksia ilman sitovaa sääntelyä.

6.2 PESTEL-analyysi

PESTEL-analyysin avulla voidaan tarkastella, miten yhteiskunnan eri osa-alueilta ja ympäristössä tapahtuvat muutokset vaikuttavat tulevaisuudessa yritysten ja toimialan toimintaan. PESTEL muodostuu termeistä Political, Economic, Social, Technological, Environmental ja Legal. Kukin näistä osa-alueista asettaa reunaehdot yritysten liiketoiminnalle, mutta muutosten tunnistaminen ja ennakointi tarjoavat yrityksille ja toimialan kehittymiselle kilpailuetua. Kuvioon 41 listatut tekijät ovat esimerkkejä toimintaympäristön vaikutuksista.

Kuvio 41. PESTEL-lähestymistapa elintarviketeollisuuden toimintaympäristöön.

• Geopoliittinen tilanne • Maaseutupolitiikka • Ympäristö-, ilmasto-, energia- ja veropolitiikka • Kansainvälinen kauppapolitiikka • Strategiset ohjelmat ja tiekartat: hallitusohjelma, biotalous, luomu- ja lähiruokaohjelmat, kansallinen julkisten hankintojen strategia ym. • Huoltovarmuus	• Demografinen kehitys • Kaupungistuminen • Hyvinvointi- ja elintapasairaudet • Perhekoot ja -muodot • Kuluttajien muuttuvat elämäntavat, arvomuutokset, trendit • Kulttuurien vuoropuhelu • Yhteisöllisyys, jakamistalous, vertaiskokemukset • Turvallisuuden tarve • Sosiaalisen vastuun merkityksen kasvu	• Ilmastonmuutos • Maapallon rajalliset resurssit • Ympäristö- ja kiertotalouden ratkaisut, biotalous • Biodiversiteetin väheneminen • Äärimmäisten sääolojen yleistymisen • Vastuullisuuden ja kestävyuden korostuminen • Kasvi- ja eläintaudit, ympäristön saastuminen • Tietopohjaiset merkinnät

• Globaali talouskehitys, pääomien liikkeet ja inflaatio • Varallisuuden jakautuminen ja ostovoiman kehitys • Kuluttajien luottamus talouteen • Kiristynyt kilpailutilanne • Kiristynyt julkinen talous • Rahoituksen saatavuus • Kaupan ja ruokapalveluiden muutokset, monikanavaisuus • Verkostomaisuuden ja ekosysteemien voimistuminen • Ruokapetosten kasvava määrä • Koulutettu, osaava ja digitalisoitunut yhteiskunta	• Uudenlaiset teknologiat ja tuotantomenetelmät, resurssi- ja energiatehokkuus • Uudet raaka-aineet, yhdistelmät ja keinovaltuutus • Bio- ja kiertotalous • Digitalisaation ja alustatalouden kehittyminen • Tietovarantojen ja datan hyödyntäminen • Tuotantojärjestelmien turvallisuus, vastuullisuus ja älykkäisyys • Ruokaturvallisuuden varmistaminen, laatu- ja hallintajärjestelmien merkityksen kasvu	• EU- ja kansallinen lainsäädäntö • Ympäristölainsäädäntö • Julkista rahoitusta koskeva lainsäädäntö • Ruokarikollisuus

6.3 SWOT-analyysi

Vahvuudet:

- Perinteikäs, monipuolinen teollisuudenala
- Suhteellisen vakaat markkinat
- Kotimaisuuden arvostus, lähi- ja luomuruoka, sesonkituotteet
- Kuluttajien kiinnostus ruokaan ja uutuuksiin
- Rationalisointietu isoissa yrityksissä, käsityöläisetu pienissä
- Ruokaosaaminen ja -turvallisuus, laatu, vastuullisuus
- Ammattitaitoinen henkilöstö, kouluttautumismahdollisuudet
- Työhyvinvointi ja turvallisuuskulttuuri, riskien hallinta
- Jatkuva toimintojen kehitys ja uusiutuminen
- Toimivat logistiset järjestelmät
- Raaka-aineiden laatu, puhdas maaperä, ilma ja vesi

Heikkoudet:

- Suurin osa yrityksistä pieniä
- Kotimarkkinakeskeisyys vähäisen volyymikasvun kotimarkkinoilla
- Säädöksistä riippuvainen toimintaympäristö, verotus
- Alkutuotannon ja ruoka-alan kannattavuus
- Ylikapasiteetti ns. perustuotteissa
- Vähäiset vientiresurssit
- Turvallisuushakuisuus (business as usual)

Mahdollisuudet

- Muuttuva liiketoimintaympäristö
- Kulutuksen ja elämäntapojen muutokset
- Kuluttaja- ja markkinalähtöisyys
- Vienti ja kansainvälistyminen
- Erikoistuminen, jalostusarvon nosto, liiketoimintamallit
- Lähituotannon merkityksen kasvu
- Kaupan ja ruokapalveluiden muutokset, monikanavaisuus
- Biotalous kehittyminen, resurssitehokkuus, vihreä talous
- Vahvistuva toimialojen ja tutkimusverkoston yhteistyö, innovaatioekosysteemit
- Tutkimus- ja kehittämisrahoitus
- Teknologioiden, datatalouden ja digitaalisuuden kehittyminen
- Trendit, premium-tuotteet, brändäys, private label -tuotteet
- Start-up-yritykset

Uhat:

- Geopoliittinen tilanne
- Tuonti haastaa kotimaisten tuotteiden kilpailukykyä
- Talouskehitys ja kuluttajien ostokäyttäytymisen muutokset
- Osaavan työvoiman saatavuus
- Tautiriskit ja kriisit
- Ilmastonmuutos, biodiversiteetin heikkeneminen
- Ruokaväärennökset, ruokahuijaukset
- Digitaalisiin järjestelmiin kohdistuvat uhkat

6.4 Pk-yritysbarometrin havaintoja

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj ja työ- ja työelinkeinoministeriö toteuttavat pienten ja keski suurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan pk-yritysbarometrin⁹⁴ kaksi kertaa vuodessa. Tässä esitetyt havainnot perustuvat kesä-heinäkuussa tehtyyn kyselyyn, johon vastasi 4 573 kohderyhmän yritystä. Vastanneista 116 oli elintarvikealan pk-yrityksiä. Vastanneista elintarvikealan yrityksistä 75 prosentilla liikevaihto oli alle miljoona ja 18 prosentilla yli kaksi miljoonaa euroa.

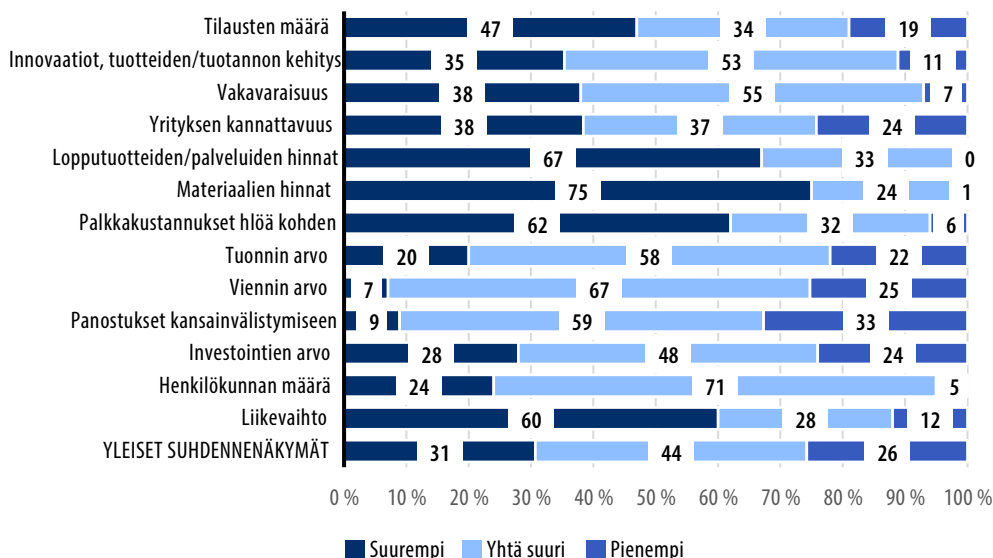
Poikkeukselliset viime vuodet ja taloustilanteen epävarmuus heijastuvat pk-yritysten lähiajan näkymiin. Yleisiä suhdannenäkymä kuvaava saldoluku oli -6 kaikilla kesän barometrikyselyyn vastanneilla. Elintarvikealan pk-yritysten lähiajan suhdanneodotukset olivat koko maata ja vertailualoja myönteisemmät (saldoluku 5), mutta kuitenkin vuodentakaista heikommat (saldoluku 11).

Kuvioon 42 on koottu elintarvikealan pk-yritysten odotuksia eri osatekijöistä. Yrityksissä uskotaan vahvimmin materiaalien ja lopputuotteiden hintojen nousuun. Myös palkkakustannuksien arvioidaan kasvavan. Odotukset liikevaihdon ja vakavaraisuuden suhteen ovat viime vuoden tasolla.

Eniten muutosta ja heikentymistä nähtiin olevan viennin arvossa sekä panostuksissa kansainvälisyyteen ja investointeihin. Näkymiä voi luonnehtia viime vuotta tasapainoisemmiksi ja vaisummiksi.

94 [sy_pk_barometri_syksy2023_web.pdf](#) (yrittajat.fi).

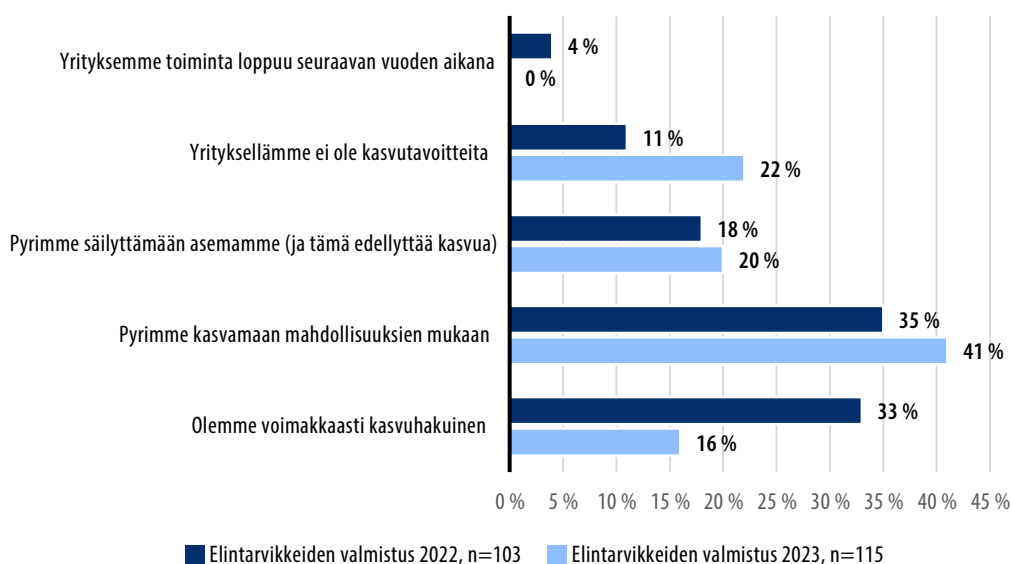
Kuvio 42. Elintarvikealan pk-yritysten (TOL 10-11) odotuksia eri osatekijöiden kehityksestä tulevan vuoden aikana, %, n = 116. Lähde: Pk-yritysbarometri 2/2023 (Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj ja työ- ja elinkeinoministeriö).

Pk-elintarvikeyritykset ovat edelleen kasvuhakuisia, sillä lähes 57 % barometriin vastanneista yrityksistä on kasvamaan pyrkiviä, kuten kuviosta 43 ilmenee. Kesällä tehdyssä barometrikyselyssä voimakkaasti kasvuhakuisiksi tunnistautuvien yritysten määrä on vähentynyt.

Kaikki yritykset eivät luonnollisesti jatkuvasti pysty tai pyri kasvamaan. Kasvuyritysten rooli on kuitenkin tärkeä, sillä ne toimivat toimialan kasvun edistäjinä ja kirittäjinä. Joka viidennten elintarvikealan pk-yrityksen edustaja ilmoitti, ettei yrityksellä ole kasvutavoitteita. Yritysten kasvuhakuisuus on usein yhteydessä investointeihin.

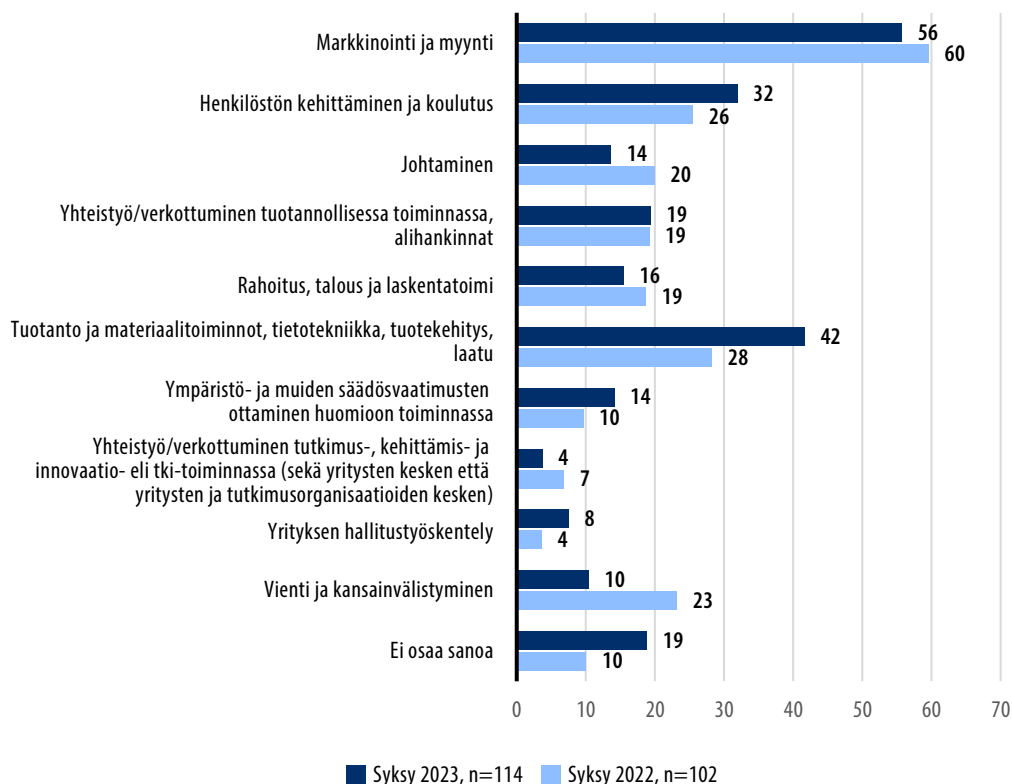
Kuvio 43. Elintarvikealan pk-yritysten (TOL 10 - 11) kasvuhakuisuus vuosina 2023 ja 2022, %.
Lähde: Pk-yritysbarometri 2/2023 (Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj ja työ- ja elinkeinoministeriö).

Muuttuva liiketoimintaympäristö edellyttää yrityksiltä jatkuvaa kehittämistä. Pk-yritysbarometriin vastanneet pk-yritykset näkivät tänäkin vuonna eniten kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä (Kuvio 44). Elintarvikealan yrityksissä markkinointi ja myynti koetaan myös keskeisenä ja muita vastaajaryhmiä merkittävämpänä kehittämistarpeena.

Yhä useampi elintarvikealan pk-yrityksistä kokee kehittämistarvetta olevan tuotannossa ja materiaalitoiminnoissa, tietotekniikassa, tuotekehityksessä ja laadussa. Myös henkilöstön kehittäminen ja koulutus korostuvat kehittämistoimena. Vain joka kymmenes vastaaja koki kehittämistarvetta olevan viennissä ja kansainvälistymisessä. Vienti koetaan yhä monissa pienissä yrityksissä vieraana.

Kuvio 44. Tärkeimmät kehittämistarpeet elintarvikealan pk-yrityksissä (TOL 10–11) vuosina 2022 ja 2023, %. Lähde: Pk-yritysbarometri 2/2023 (Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj ja työ- ja elinkeinoministeriö).

Pk-yritysbarometrissä⁹⁵ suurimmaksi ulkopuoliseksi kehittämissesteeksi koettiin yleinen suhdanne- ja taloustilanne, ja seuraavaksi suurimmat esteet olivat työvoiman saatavuus ja kustannustaso. Elintarvikkeita valmistavissa pk-yrityksissä kustannustaso nähdään muita vastanneita ryhmiä isompana kehittämissestäänä.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on lisännyt talousnäkyymiin ja rahoitukseen liittyvää epävarmuutta sekä vaikuttanut pk-yritysten toimintaympäristöön usealla tavalla. Heikentynyt taloudellinen ympäristö, inflaatio ja kiristyneet rahoitusolot ovat kasvattaneet riskejä.

95 [sy_pk_barometri_syksy2023_web.pdf](#) (yrittajat.fi).

Lähes puolet barometriin vastanneista yrityksistä on kokenut Venäjän hyökkäyssodan vaikuttaneen kielteisesti liiketoimintaansa tai tuotantoonsa. Toimialoista eniten kielteisiä vaikutuksia ovat kokeneet elintarvikkeita valmistaneet yritykset (71 %)⁹⁶. Elintarvikealan pk-yrityksissä kielteiset vaikutukset ovat näkyneet voimakkaimmin tuotantokustannusten nousuna (86 %) ja kysynnän heikentymisenä markkinoilla (52 %).

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on hankaloittanut raaka-aineiden, pakkausmateriaalien ja muiden tuotantopanosten saatavuutta sekä hidastanut toimitusketjuja. Sodasta seuranneet energia- ja kustannuskriisit ovat koetelleet elintarvikealaa. Yritysten kannattavuus on heikentynyt ja suunniteltuja investointeja on siirretty.

6.5 Yhteenvetoa ja näkymiä

Globaali poliittinen tilanne luo epävarmuutta. Ruoka-ala on jatkuvassa muutoksessa ja suosikkiaihe myös mediassa. Globaali ilmastokriisi, uusien teknologioiden kehittyminen, ruoka- ja palveluinnovaatiot ja nopealla tahdilla muuttuvat kulutustrendit muuttavat ruoan tuotanto-, jakelu- ja kulutustapoja sekä suhtautumista ruokaan. Muutokset vaikuttavat yritysten toimintaedellytyksiin, markkinoihin, kuluttajien ostokäyttäytymiseen ja sitä kautta elintarvikeyritysten liiketoimintaan.

Elintarvikealalla yritysten koko vaihtelee suuresti ja niiden toimintaedellytykset ovat keskenään erilaiset muutoksiin vastaamisessa. Suomalaisella ruokatuotannolla on kuitenkin hyvät valmiudet vastata tulevaisuuden haasteisiin. Ruokatuotanto on liiketalouden ala, jonka vaikutukset ulottuvat yhteiskunnan perusrakenteisiin.

Ilmastonmuutos ja luonnonvarojen hupeneminen luovat ruokajärjestelmälle uusia odotuksia ja vaateita. Muita vaikuttavia muutoksia ovat kaupungistuminen ja väestörakenteen kehitys. Väestön ikääntymisen lisäksi Suomessa on yhä enemmän yhden hengen talouksia. Myös nuoret tuovat uusia näkökulmia kuluttamiseen. Ruokateknologioiden kehittyminen ja ruokainnovaatiot luovat toimialalle uusia mahdollisuuksia myös kansainvälistymisessä. Poliittinen ja taloudellinen epävarmuus ovat lisääntyneet ja vaikuttavat elintarvikeyritysten liiketoimintaan. Ala toivoo mahdollisimman vakaata sääntelyä.

⁹⁶ Pk-toimialabarometri, syksy 2022. Toimialaraportti, Elintarvikkeiden valmistus. [Elintarvikeala – Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu \(tem.fi\)](#).

Luonnonvarakeskuksen tammikuussa 2023 julkaiseman Ruokavisio 2040⁹⁷ -julkaisun mukaan pohjoisten alueiden merkitys maailman kestäväälle ruoantuotannolle ja ruokaturvalle kasvaa tulevaisuudessa. Ruokavisio 2040 on näkemys ruoantuotannon tavoitetilasta Suomessa, jossa ruokajärjestelmän tiivis yhteistyö, moderni teknologia ja data sekä resursien rajallisuutta ja uudistumiskykyä kunnioittavat tuotantomenetelmät vievät kohti kestäväää ruoantuotantoa.

Vähentynyt ostovoima

Kilpailu elintarvikeyrityksissä sekä kaupoissa kiihtyy ja hintakilpailu kiristyy. Kilpailu ruokkii kuitenkin kasvua, sillä se aktivoi yrityksiä toimintojen kehittämiseen ja uudistamiseen.

Elintarviketeollisuuden haasteena on kotimarkkinoiden luontaisen kasvun puute, joten vienti korostuu alan kasvumahdollisuutena. Suomalaiset kuluttajat ostavat nyt aiempaa vähemmän, mikä näkyy myös laskevana volyyminä elintarviketeollisuudessa. Myös elintarvikkeiden vienti on vähentynyt. Lisäksi kilpailu osaavasta henkilöstöstä kiristyy.

Kustannusten nousu on tasaantunut ja ruoan hinnan inflaatio on hidastunut vuoden 2022 ennätyslukemista. Kustannusten äkillinen nousu on yrityksille haasteellista, sillä niiden kyky siirtää nousevia hintoja tuotehintoihin vaihtelee. Ruoan hinnan nousulla on myös välillisiä vaikutuksia kuluttajien hyvinvointiin ja terveyteen.

Parhaat mahdollisuudet ruoka-alan kasvuun tulevat viennistä, ja odotukset ruokaviennin kehittymiselle ovat suuret. Myös viennissä on tärkeää panostaa markkina-asemointiin ja brändäykseen sekä korostaa muista erottautumiseksi esimerkiksi vastuullisuutta, puhautta ja jäljitettävyyttä.

Elintarvikeviennin kehittymisen nähdään tukevan ruoka-alan kilpailukykyä ja kannattavuuden parantumisen kautta myös huoltovarmuutta. Investoinnit tutkimukseen ja kehittämiseen mahdollistavat ruokajärjestelmän kasvun ja kilpailukyyn. Lisäksi kasvua on mahdollista hakea lisäarvotuotteiden, innovaatioiden, palveluiden ja vastuullisuuden kehittämisestä. Yritysten kilpailukykyä tukee myös operatiivisen tehokkuuden parantaminen ja kustannusten hallinta.

Suomella on hyvä mahdollisuudet olla yksi johtavista luonnontuotteiden tuottajamaista laajojen keruualueiden, raaka-aineiden erinomaisten ravintoarvojen ja jäljitettävyyden ansiosta. Luonnontuotteilla on kasvavaa kysyntää sekä kotimaassa että kansainvälisesti.

97 [Luken Ruokavisiossa 2040 Suomi tuottaa kestävästi, kannattavasti ja modernisti | Luonnonvarakeskus.](#)

Luonnontuotteiden jalostus erilaisiksi tuotteiksi tai esimerkiksi bioteknologia-, lääke-, tekstiili- ja kosmetiikkateollisuuden komponenteiksi voi tuoda merkittävän arvoisan alan yrityksille. Luonnontuotteiden merkitys on myös noussut omavaraisuuden turvaamisessa (esitetty tarkemmin liitteessä 2).

Yritysten on seurattava markkinamuutoksia, säädöksiä ja kuluttajatrendejä voidakseen vastata nopeasti muuttuvaan kilpailutilanteeseen. Elintarvikeyrityksien tuotetarjontaan vaikuttavat myös uudistuvat ravitsemussuositukset (esitetty tarkemmin liitteessä 1).

Kuluttajatuntemus ja markkinalähtöisyys ovat kuitenkin ruoantuotannon kehittämisen avaintekijöitä. Digitaalisuus mahdollistaa kuluttajien ja kohdemarkkinoiden tavoittamisen ja vuorovaikutuksen. Erityisesti vaikuttajamarkkinointi ja tunteisiin vetoava markkinointi ovat korostumassa. Ruoassa on kuitenkin aina kyse mausta. Alan rikas tuotetarjonta tuottaa monenlaista ruokailoa ja kuluttajille valinnanmahdollisuuksia.

Trendikäs ruoka-ala

Kuluttajatrendien muutokset haastavat ruokajärjestelmän toimijoita kehittämään uusia, mielellään korkean lisäarvon tuotteita, joilla on myös vientipotentiaalia. K-ryhmän Ruokailmiöt-tutkimuksen⁹⁸ mukaan lapsuuden klassikot ovat palaamassa ruokalistalle. Nousevissa ruokatrendeissä näkyy myös aiempaa suunnitelmallisempi ostoskori.

Ruokatrendien kärjessä näkyvät myös suomalaisen ruoan ja lähiruoan arvostus, vastuullisuus sekä kokonaisvaltainen terveys ja hyvinvointi. Lisääntynyt hintaherkkyys vähentää kuitenkin kuluttajien kiinnostusta maksaa vastuullisuudesta lisähintaa.

Kuluttajat hakevat valintojen ja ostosten sekä ruoanlaiton helppoutta. Toisaalta ruoka on yhä enemmän myös yksilöllisen ja sosiaalisen identiteetin jatke. Ruokavalinnoilla halutaan myös pienentää ympäristön kuormitusta.

Kuluttajakäyttäytymisen muutoksena näkyy perinteisen syömisrytmin muuttuminen ja välipalaistuminen. Pikaruoan sekä helposti mukaan otettavan ja nopeasti nautittavan ruoan suosio on kasvussa. Kuviossa 45 on Valio Consumer Insightin⁹⁹ nostamat maailmanlaajuiset kuluttajien ruokatrendit vuonna 2023. Kuluttajatuntemus ohjaa tuotetarjonnan kehittämistä ja optimointia.

98 Ruokailmiöt 2023 | Ruokatrendit nyt | K-Ruoka.

99 Trendit – Valio Aimo.

Kuvio 45. Valio Consumer Insight: Maailmalaajuiset kuluttajien ruokatrendit ja nousevat ilmiöt, tammikuu 2023.

VALIO CONSUMER INSIGHT

Maailmanlaajuiset kuluttajien ruokatrendit 2023

YHTEENVETO

VASTUULLISUUS

Vastuullisuus kiinnostaa kuluttajia enenevässä määrin. Lisääntynyt hintaherkkyys aiheuttaa kuitenkin markkinalla kitkaa, sillä kuluttajat eivät ole valmiita maksamaan vastuullisuudesta lisähintaa. Kuluttajien luottamuksen voittamiseksi avainasemaan nousevatkin läpinäkyvyys ja avoimuus koko arvoketjun osalta.

NOUSEVAT ILMIÖT

Uudistava maatalous
Paikallisuuden nousu
Kiertotalousajattelussa jäte on sankari
Läpinäkyvät tuotemerkit ja toimitusketjut
Puhdas ruoka vastaan geenimuuntelu

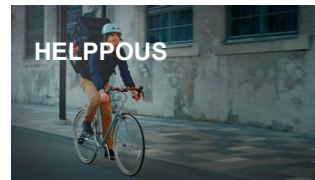

KOKONAISVALTAINEN TERVEYS JA HYVINVOINTI

Käsite hyvinvoinnista on siirtymässä kokonaisvaltaisempaan suuntaan pitäen sisällään sekä ihmisen fyysisen että henkisen puolen. Terveysuskomukset ovat pirstaloituneet, sillä yhä useampi kuluttaja arvioi omaa terveydentilaansa ja viilaa omaa ruokavaliotaan yksilöllisten mittareiden perusteella.

NOUSEVAT ILMIÖT

Tunne ja mieli
Suoliston monipuolinen hyvinvointi
Hiilihydraatit ja rasvat puhuttavat – taas kerran!

HELPPOUS

Kuluttajat kaipaavat helpotusta ja ajansäästöä arkeensa. He etsivät ratkaisuja, jotka nopeuttavat a) ruoanhankintaan kuluvaan aikaan, b) ruoanlaittoon ja sen valmisteluun kuluvaan aikaan sekä c) syömiseen kuluvaan aikaan - tai kaikkia näitä. Brändeiltä myös toivotaan apua juuri itselle sopivien tuotteiden tai ratkaisuiden löytämiseksi.

NOUSEVAT ILMIÖT

Kontrollin tarve
Kognitiivinen helpuus
Helppokäyttöinen kasvipohjainen

RUOKAVALINNAT OSANA IDENTITEETTIÄ

Ruoka ei ole enää vain välttämättömyys tai osa kulttuuria, vaan sosiaalista ja yksilöllistä identiteettiä määrittävä asia. Kuluttajat eivät usko yhteen, kaikille sopivaan ratkaisuun tai ruokavalioon, vaan etenkin nuoremmat kuluttajat haluavat ruokaa omilla yksilöllisillä ehtoillaan.

NOUSEVAT ILMIÖT

Yksilöllinen syöminen
Sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja aktivismi

DIGITAALISUUS

Ihmiset viettävät yhä enemmän aikaa verkkomaailmassa, mikä luo pohjan virtuaalisten maailmojen ekosysteemin synnylle. Brändien tulisi olla aktiivisesti mukana tässä uudessa ulottuvuudessa, sillä yhteisöllisten motivaatiotekijöiden lisäksi siellä työskennellään, inspiroidutaan ja tehdään ostoksia.

NOUSEVAT ILMIÖT

Brändien, tuotteiden ja palveluiden kehittäminen metaversumissa
Inspiraatiota ja oppeja verkosta
Elintarvikeautomaatio – AI ja robotiikka

Koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ovat osoittaneet, että ruokajärjestelmämme on selviytymiskykyinen. Tilanne on lisännyt kotimaisen ruokatuotannon arvostusta ja varautumista sekä ymmärrystä omavaraisuuden ja huoltovarmuuden tärkeydestä. Vaikka muuttuva toimintaympäristö luo elintarvikealalle jatkuvasti haasteita, elintarvikeyritykset suhtautuvat tulevaisuuteen pääsääntöisesti luottavaisesti sekä hakevat kasvua.

Yritykset kehittävät ja tehostavat määrätietoisesti toimintaprosessejaan vastatakseen kotimaisen ja kansainvälisten asiakkaiden arvoihin, tarpeisiin ja mieltymyksiin muuttuvassa liiketoimintaympäristössä. Pitkäaikainen tuotemerkkien kehittäminen, vastuulliset toimintatavat sekä luotettava kumppanuus luovat vakautta muuttuvassa markkinatilanteessa.

Ruoan turvallisuuden ja terveellisyyden eteen tehdään jatkuvasti työtä. Suomen hyvä ruokaturva on noteerattu myös kansainvälisesti. Suomi on sijoittunut vuosina 2020 ja 2022 Global Food Security Index¹⁰⁰ -ruokaturvavertailussa maailman parhaaksi.

100 [Maailmanlaajuinen elintarviketurvaindeksi \(GFSI\) \(economist.com\)](https://www.economist.com/gfsi).

LÄHTEET

- Business Finland, [Suomalaisille yrityksille – Business Finland](#)
- Economist Impact, [Global Food Security Index \(GFSI\) \(economist.com\)](#)
- Elintarvikealan pienyrityksiä, [Etusivu – \(aitojamakuja.fi\)](#)
- Elintarviketeollisuusliitto ry, [ETL on kasvun mahdollistaja – ETL](#)
- Elinkeinoelämän keskusliitto (EK), [Suhdannebarometrit 2023 ja Investointiedustelu kesäkuu 2023](#)[Etusivu – Elinkeinoelämän keskusliitto \(ek.fi\)](#)
- Elintarvikevaltuutetun toimisto, [Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimisto – Elintarvikemarkkinavaltuutettu \(ruokavirasto.fi\)](#)
- Etna, [ETLA – Elinkeinoelämän tutkimuslaitos](#)
- Euroopan komissio, [Tervetuloa kotisivu | Access2Markets \(europa.eu\)](#)
- Eurooppa neuvosto, [Euroopan vihreän kehityksen ohjelma – Consilium \(europa.eu\)](#)
- Food and Drink Europe, [Kotisivu – FoodDrinkEurope: FoodDrinkEurope](#)
- Food from Finland, [Food from Finland – Business Finland](#)
- Huoltovarmuuskeskus, [Elintarvikehuolto – Huoltovarmuuskeskus](#)
- Innovaatiopolitiikka, [Innovaatiopolitiikka – Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu \(tem.fi\)](#)
- Innova Market Insights, [Innova Market Insights – Insights-kumppanisi kasvuun](#)
- Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus, [Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus – ETUSIVU \(jotpa.fi\)](#)
- Kauppa liitto, [Kauppa liitto | Toiminta ja organisaatio \(kauppa.fi\)](#)
- Kauppalehti, [Kauppalehti](#)
- Kehittyvä Elintarvike, [Kehittyvä Elintarvike – Koko elintarvikealan kattava ammattilehti \(kehittyvaelintarvike.fi\)](#)
- K-ryhmä, [Ruokailmiöt 2023 | Ruokatrendit nyt | K-Ruoka](#)
- Luomu 2.0, [Luomu – Maa- ja metsätalousministeriö \(mmm.fi\)](#)
- Luonnonvarakeskus, [Luken Ruokavisio 2040 antaa eväitä tulevaisuuden kestäväälle ruoantuotannolle | Luonnonvarakeskus](#)
- Luonnonvarakeskus, [Luonnonvarakeskus | Luonnonvarakeskus \(luke.fi\)](#)
- Luonnonvarakeskus, [Tietokortti: Resilientti ruokajärjestelmä \(luke.fi\)](#)
- Luonnonvarakeskus, [Uusi työkirja auttaa elintarvikealan pk-yrityksiä varautumaan liiketoiminnan riskeihin | Luonnonvarakeskus \(luke.fi\)](#)
- Matkailu- ja Ravintolapalvelut Mara ry, [Ravintola- ja alkoholimyynti – MaRa ry](#)
- M-Brain, [uutispalat](#)
- MMM, [Etusivu – Maa- ja metsätalousministeriö \(mmm.fi\)](#)
- Motiva, [Etusivu – Motiva, Elintarvikealan sitoumus – Motiva](#)
- Oda, [Vahvistus tuli: Oda lopettaa verkkokaupansa Suomessa – 20 irtisanotaan, 145 lomautetaan | Yle Uutiset](#)
- Opetushallitus, [Ajankohtaista | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, [Jatkuva oppiminen – OKM – Opetus- ja kulttuuriministeriö](#)

Osaamisen ennakoitifoorum (OEF), Osaamisen ennakoitifoorum (OEF) | Opetushallitus (oph.fi)

Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto, Panimoliitto | Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry

PayTrail, Verkkokaupan tietopankki | Paytrail

Pellervon taloustutkimus PTT ry, Etusivu – PTT

Pelloilta pöytään -strategia, EU:n uusi Pelloilta pöytään -strategia: terveellisempää ja kestävämpää ruokaa | Ajankohtaista | Euroopan parlamentti (europa.eu)

Pk-yritysbarometri, syksy 2023. Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj, TEM, sy_pk_barometri_syksy2023_web.pdf (yrittajat.fi)

Pk-toimialabarometri, Elintarvikkeiden valmistus, Elintarvikeala – Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu (tem.fi)

Pro Luomu ry, Yhteystiedot – Pro Luomu

Päivittäistavarakauppa ry, Päivittäistavarakauppa PTY ry | Kauppa on osa jokaisen arkea

Ruokatieto Yhdistys ry, www.ruokatieto.fi

Ruokavirasto, Etusivu – Ruokavirasto

Sitra, Etusivu – Sitra

Suomen biotalousstrategia, Suomen biotalousstrategia – Biotalous.fi

Suomen kansallinen hävikkitiekartta, Etusivu – Luonnonvarakeskus (ruokahavikkitiekartta.fi)

Suomen keittiömestarit, Etusivu – Suomen Keittiömestarit (chefs.fi)

Suomen taloushallintoliitto ry, Taloushallintoliitto | Suomen Taloushallintoliitto ry

Suomen ympäristökeskus, SYKEra_38-2022_Reilu-ruokamurros_JustFood.pdf

Talouselämä, Talouselämä (talouselama.fi)

Taloustutka Oy, Toimialat | Taloustutka

Taloustutkimus, Täyden palvelun markkinatutkimustoimisto – Taloustutkimus

TEM Toimialapalvelu, Toimialapalvelu – Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu (tem.fi)

TEM Toimiala Online tietopalvelu, Toimiala Online | Tilastokeskus (stat.fi)

Tietohaarukka 2023, Tietohaarukka – Ruokatieto

Tilastokeskus, Tilastokeskus

Tulli, Yritysneuvonta – Tulli

Työ- ja elinkeinoministeriö, Työvoimatietokartat – Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu (tem.fi)

Työsuojeluhallinto, Etusivu – Työsuojelu.fi – Työsuojeluhallinto

Ulkomaankauppatilastot, Ulkomaankauppatilastot – Tulli

Ulkoministeriö, Agenda 2030 kestävä kehityksen tavoitteet – Ulkoministeriö (um.fi)

Vahva ja välittävä Suomi, Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma 2023, Hallitusohjelma (valtioneuvosto.fi)

Valio Aimo, Trendit – Valio Aimo

Valtioneuvoston kanslia, Parlamentaarinen TKI-työryhmä – Valtioneuvoston kanslia (vnk.fi)

Viexpo, Viexpo | Viennin ja kansainvälistymisen asiantuntija

Yhteinen ruokapöytä, Yhteinen ruokapöytä – Maa- ja metsätalousministeriö (mmm.fi)

YLE-uutiset, [Yle.fi](#) – hetkessä kiinni

Ympäristöministeriö, [Etusivu](#) – Ympäristöministeriö

Yritysten ja yhdistysten [www-sivut](#)

Liitteet

Liite 1. Vieraskynäkirjoitus: Mihin uudistuvat ravitsemussuositukset meitä suuntaavat? Maijaliisa Erkkola, ravitsemustieteen professori, Helsingin yliopisto

Maijaliisa Erkkola, ravitsemustieteen professori, Helsingin yliopisto
Kansallisia suosituksia valmistelevan asiantuntijaryhmän puheenjohtaja, Valtion ravitsemusneuvottelukunta
maijaliisa.erkkola(at)helsinki.fi

Uudet pohjoismaiset ravitsemussuositukset julkaistiin kesäkuussa 2023. Pohjoismaiset ravitsemussuositukset ovat olleet perustana kansallisille ravitsemus- ja ruokasuosituksillemme vuodesta 1980 alkaen. Järjestyksessään kuudes päivitetty suositus sisältää viimeisimpään tutkimusnäyttöön perustuvat suositukset energialle ja ravintoaineille. Lisäksi ruokasuosituksia on laajennettu ja ympäristönäkökulmaa on syvennetty.

Pohjoismaiset ravitsemussuositukset tarjoavat Pohjoismaille, ja ensimmäistä kertaa myös Baltian maille, tieteelliseen tutkimusnäyttöön pohjaavan perustan kansanterveyden edistämiseksi, terveyspalveluille, tutkimukselle, ruokapalveluille, koulutukselle, elintarviketeollisuudelle ja päätöksentekijöille. Sekä terveysperustein että ympäristövaikutusten osalta nykyistä kasvikutapainotteisempi ruokavalio on suositeltava koko väestölle. Päivitetyt kansalliset ravitsemussuositukset julkaistaan loppuvuonna 2024.

Kestävät ruokavalinnat

Pohjoismaisia ravitsemussuosituksia uusittaessa käytiin yli 400 asiantuntijan voimin laajasti läpi uusin tutkimusnäyttö ravinnon ja terveyden välisistä yhteyksistä sekä ravinnon ympäristövaikutuksista. Suosituksen asettaminen edellytti useisiin laadukkaisiin tieteellisiin tutkimuksiin pohjaavaa johdonmukaista tutkimusnäyttöä eri tutkimusasetelmista. Kestävä ruokavalio on pitkälti nykyisten kansallisten ravitsemussuosituksien mukainen, mutta terveyden edistämiseksi ja merkittävien ympäristövaikutusten aikaansaamiseksi kasvikutaperäisten ruokien osuutta on lisättävä ja proteiinin lähteitä monipuolistettava.

Kestävän ja ravitsemuksellisesti riittävän ruokavalion voi koostaa käyttämällä runsaasti täysjyväviljaa, palkokasveja, vihanneksia, juureksia, hedelmiä ja marjoja sekä kestävästi tuotettua ja pyydettyä kalaa. Lisäksi ruokavalio voi sisältää kohtalaisesti muita eläinkunnan tuotteita kuten maitotuotteita, kananmunaa, riistaa ja siipikarjan lihaa.

Sen sijaan naudanlihaa ja lihavalmisteita sekä ruokavalion ravitsemuslaatua heikentäviä elintarvikkeita, kuten sokeroituja juomia, makeisia ja alkoholia, ruokavalio sisältää vain vähän. Määrällisten suositusten lisäksi ruokaryhmittäiset elintarvikevalinnat ovat merkityksellisiä: esimerkiksi rypsiöljyn rasvahappokoostumus on muita kasviöljyjä parempi ja ympäristövaikutukset puolestaan muita kasviöljyjä pienemmät.

Päivitetyillä suosituksilla vastataan kansanterveys- ja ympäristöhaasteisiin

Ruokatottumuksemme linkittyvät vahvasti kansallisiin terveyshaasteisiimme, kuten lihavuuteen, paksusuolisypään, tyyppin 2 diabetekseen ja sydän- ja verisuonitauteihin. Kansansairauksien riskiä kasvattavat suosituksia vähäisempi kasvisten ja täysjyväviljan kulutus ja suosituksia runsaampi eläinperäisten ruokien kulutus sekä ylipainoon johtavat elintavat.

Ruoasta saadaan liikaa suolaa ja tyydyttynyttä rasvaa sekä liian vähän kuitua. Myös proteiinin lähteitä tulisi monipuolistaa. Punaisen lihan ja lihavalmisteidien korvaaminen erityisesti kalalla, täysjyväviljalla ja palkokasveilla pienentäisi riskiä sairastua paksusuolisypään, sydän- ja verisuonitauteihin ja tyyppin 2 diabetekseen.

Suomalainen ruokavalio sisältää sekä kotimaisia että tuontielintarvikkeita, mikä merkitsee ympäristövaikutuksia sekä Suomessa että ulkomailla. Globaalisti ruokajärjestelmä tuottaa kolmasosan ja Suomessa noin viidesosan kokonaiskulutuksen ilmastovaikutuksista.

Liha- ja maitotuotteet vastaavat noin 65:tä prosenttia suomalaisen ruokavalion ilmastovaiikutuksista. Märehtijöistä peräisin olevien metaanipäästöjen tulisi vähentyä niin nopeasti kuin mahdollista Pohjoismaissa. Ilmastovaikutuksia pahentavat päästöt turvepelloista, joiden viljelykäytöstä tulisi luopua. Ruoantuotannolla on myös muita haitallisia ympäristövaikutuksia, kuten luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja vesistöjen rehevöityminen.

Märehtijälihatuotannon laiduntamisjärjestelyjen tulisi palvella luonnon monimuotoisuutta niityillä ja muissa arvokkaissa luontokohteissa. Ulkomailta tuodun ruoan, erityisesti kahvin, kaakaon, sokerin ja soijapapujen runsas kulutus vähentää globaalisti luonnon monimuotoisuutta, koska niitä tuotetaan lajirikkailla alueilla. Rehusoijan käyttö Pohjoismaissa kattaisi noin 25 miljoonan ihmisen suositellun proteiinin saannin. Pohjoismaissa onkin suuri tarve kasvipohjaisen proteiinin tuotannon kehittämiseksi.

Ruoantuotanto aiheuttaa vesistöjen rehevöitymistä etenkin viljelyn ravinnepestöjen vuoksi. Lisäksi ruoankulutus kuormittaa vesistöjä jätevesien välityksellä. Erityisesti liha- tuotteilla ja avoimissa vesiviljelmissä kasvatetuilla kaloilla on suuri rehevöittävä potentiaali. Suomessa pyydystetty villikala sen sijaan auttaa poistamaan vesistöistä ravinteita ja vähentää siten rehevöitymistä. Kotimaisen luonnonkalan saatavuuden parantamiselle ja toimitusketjujen tehostamiselle on suuri tarve.

Kestävyys siirtymän edellytyksenä toimiva yhteistyö ja monipuolinen keinovalikoima

Toimiva ja avoin yhteistyö ruoka-alan toimijoiden välillä on edellytys ravitsemussuositusten onnistuneelle jalkauttamiselle väestön terveyttä tukevan ruokaympäristön perustaksi. Julkisilla ruokapalveluilla ja henkilöstöruokaloilla on keskeinen rooli ruoankäytön kestävyys siirtymässä, mikä tulisi huomioida ruokapalveluiden resursseissa, henkilökunnan koulutuksessa, kuntien palvelusopimuksissa sekä elintarvikkeiden hankinnoissa. Päiväkotij- ja kouluruokailu tasoittavat lasten taustoista johtuvia sosioekonomisia eroja ruoankäytössä ja totuttavat lapsia ja nuoria kasvaintapainotteisemman ruokavalion makuihin ja uusiin rakenteisiin. Henkilöstöravintolat parantavat käyttäjiensä ruokavalion ravitsemuksellista laatua ja mahdollistavat kestävämmät ruokavalinnat.

Vain syödyksi tulleella ruoalla on merkitystä terveyden kannalta, ja siksi kohderyhmä on hyvä osallistaa uusien reseptien tuotekehittelyyn ja aistittavan laadun arviointiin. Ruokakasvatus ja tutkittuun tietoon pohjautuva monikanavainen ruokaviestintä edistävät ravitsemukseen liittyvien tietojen ja taitojen, myös syömisen taidon ja terveen ruokasuhteen, kehittymistä lapsilla ja aikuisilla. Huomiota on kiinnitettävä myös ruokapuheen monipuolistamiseen ja myönteisyyteen. Kolmas sektori ja järjestöt voivat toiminnallaan tukea eri väestöryhmien muutosvalmiutta ja pystyvyyttä.

Elintarviketeollisuus ja kauppa voivat mahdollistaa kuluttajille terveyttä tukevan fyysisen ruokaympäristön ja ohjata sekä luotsata terveellisiin ja kestäviin ruokavalintoihin muun muassa valinta-arkkitehtuurin, mainonnan, hinnanalennusten ja pakkausmerkintöjen avulla. Uusia teknologisia ohjausmahdollisuuksia tarjoavat omien ostojen hinta- ja laatu seuranta ja verkkokauppa.

Päivitetyt ravitsemussuositukset tulee huomioida yritysten vastuullisuusstrategiassa, ravitsemussitoumuksissa sekä tavoitteiden asetannassa. Väestötasolla toteutuneilla maltillisillakin ruokavaliomuutoksilla on merkittäviä terveys- ja ympäristöhyötyjä, jos ne ovat suhteellisen pysyviä.

Päivitetyt kansalliset ravitsemussuositukset loppuvuodesta 2024

Kansallisten suositustemme päivittäminen käynnistyi syyskuussa 2023. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan yksi tehtävä on uusia suomalaiset ravitsemussuositukset pohjoismaisten ravitsemussuositusten pohjalta. Neuvottelukunta nimesi suositusten asiantuntijaryhmän, jonka puheenjohtajana toimii professori Maijaliisa Erkkola ja varapuheenjohtajana professori Ursula Schwab. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan uusi pääsihteeri Satu Jyväkorpi toimii asiantuntijaryhmän sihteerinä.

Asiantuntijaryhmän tavoitteena on päivittää kansalliset ravitsemussuositukset vuoden 2024 loppuun mennessä. Päivitystyön pohjana ovat pohjoismaiset ravintoaine- ja ruokasuositukset, joiden tiedepohjan arviointia ei avata uudelleen. Ravintoainekohtaisiin suosituksiin on tullut useita muutoksia ja tarkennuksia, jotka huomioidaan kansallisissa suosituksissa sellaisenaan.

Kansallisten ruokasuositusten päivitystyössä huomioidaan viimeisimmät tiedot suomalaisten ruoankäytöstä, ravintoaineiden saannista, ravitsemustilasta ja ruoankäytön ympäristövaikutuksista sekä suomalaisen ruokaympäristön erityispiirteet. Arviointityön ja mallinnusten pohjalta suosituksiin tehdään tarvittaessa kansallisia painotuksia. Nykyisten elintarvikkeiden täydentämistoimenpiteiden ja ravintolisien käyttösuositusten tarpeellisuutta ja riittävyttä arvioidaan osana suositusten laatimista.

Suosituksissa tähdätään avoimeen ja läpinäkyvään prosessiin, jota tukevat sidosryhmäyhteistyö sekä julkinen kuuleminen. Kansallinen ja kaikki ikäryhmät kattava ravitsemusseuranta on edellytys ruokavalion ravitsemuksellisen riittävyyden, kestävyystavoitteiden saavuttamisen ja suositusten vaikuttavuuden arvioimiseksi. Ravitsemusseuranta mahdollistaa myös kustannusvaikuttavuuden arvioinnin sekä tiedolla johtamisen.

Kansalliset ravitsemussuositukset tukevat ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä ruoka- ja ravitsemuspolitiikkaa. Tavoitteena on planetaarista terveyttä edistävä ruokavaliosiirtymä, jonka edellytyksiä ovat sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin ja toimiminen yhteistyössä niiden saavuttamiseksi.

Uuden pohjoismaisen ravitsemussuosituksen ruokasuositukset tiivistetysti

- Vihanneksia, juureksia, hedelmiä ja marjoja monipuolisesti, 500–800 g tai enemmän päivässä.
- Palkokasvit (herneet, pavut ja linssit) sekä perunat merkittävänä osana ruokavaliota.
- Täysjyväviljaa vähintään 90 g päivässä (kuivapainona).
- Kalaa kestäviä kalakantoja suosien noin 300–450 g viikossa, josta vähintään 200 g rasvaista kalaa.
- Terveysnäkökulmasta enintään 350 g punaista lihaa viikossa; ympäristönäkökulmasta punaista lihaa tulisi syödä huomattavasti tätä määrää vähemmän. Lihavalmisteita niin vähän kuin mahdollista. Punaisen lihan vähentämisen ei tule johtaa siipikarjan lihan kulutuksen lisääntymiseen.
- Noin 3,5–5 desilitraa rasvattomia ja vähärasvaisia maitovalmisteita päivässä. Juustotyypistä riippuen 10–20 grammaa juustoa vastaa sataa grammaa maitoa. Maitovalmisteiden kohtuullinen käyttö on suositeltavaa riittävän ravintoaineiden saannin varmistamiseksi ja terveyssyistä.
- Vähintään 25 g kasviöljyä (esim. rypsiöljy) välttämättömien rasvahappojen riittävän saannin varmistamiseksi, vähemmän voita ja trooppisia öljyjä (mm. kookosrasva ja palmuöljy).
- Pähkinöitä 20–30 g päivässä, myös siemeniä.

Lisätietoja ja kirjallisuutta:

Blomhoff R ym. (2023). [Nordic Nutrition Recommendations 2023](#). Copenhagen: Nordic Council of Ministers.

Erkkola M, Schwab U, Itkonen S, Lamberg-Allardt C, Männistö S. Miten ravitsemus- ja ruokasuosituksia laaditaan? *Duodecim* 2023;139:1485–92. Saatavilla: <https://www.duodecimlehti.fi/duo17852>

Kaartinen N, Paalanen L, Bäck S, ym. Ruokavaliot ovat osa terveys- ja ympäristöhaasteiden ratkaisua – uudet ravitsemussuositukset tukevat kestävyys siirtymää. THL – Päätösten tueksi 9/2023.

Ruokavirasto. Ravitsemus- ja ruokasuositukset. <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/terveytta-edistava-ruokavaliio/ravitsemus--ja-ruokasuositukset/>

Liite 2. Vieraskynäkirjoitus: Luonnontuoteala on kehittyvä ja monipuolinen kasvuala. Juha Rutanen, projektipäällikkö, Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti ja Birgitta Partanen, toiminnanjohtaja, Arktiset Aromit ry

Juha Rutanen, projektipäällikkö, Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti
Birgitta Partanen, toiminnanjohtaja, Arktiset Aromit ry

Luonnontuotealalla tarkoitetaan luonnonmarjoihin, -sieniin ja -kasveihin liittyvää toimintaa, kuten raaka-aineiden talteenottoa luonnosta sekä niiden jatkojalostusta ja kauppaa sekä luonnontuotteiden hyödyntämistä erilaisissa matkailu- ja hyvinvointipalveluissa. Suurin osa luonnontuotealan yrityksistä toimii kuitenkin elintarvikealalla, vaikka luonnontuotteiden käyttö muun muassa luonnonkosmetiikassa onkin runsastunut. Elintarvikealalla luonnon raaka-aineista jalostetaan korkean arvonalisän tuotteita esimerkiksi ravintolisinä ja laadukkaina juomina.

Luonnontuotteita jalostavat yritykset ovat pääosin mikroyrityksiä ja toimivat usein myös alkutuotannossa. Osa jalostajista hankkii raaka-aineensa välittäjiltä sellaisenaan, valmiiksi puhdistettuina ja pakastettuina tai puolivalmisteina. Raaka-aineidemme runsauden ja erityisominaisuuksien lisäksi kestävyyttä ja hyvinvointia korostavat trendit tarjoavat valtavasti mahdollisuuksia luonnontuotteisiin pohjautuville korkean jalostusasteen tuotteille. Lisäksi luonnontuoteala tarjoaa ratkaisuja huoltovarmuuden vahvistamisen tavoitteisiin. Kansainväliset kriisit ja energiakustannusten nousu ovat kuitenkin tuoneet kasvumahdollisuuksien toteuttamiseen omat haasteensa.

Runsaat ja uusiutuvat luonnontuotevarat mahdollistaisivat useimpien luonnontuotteiden kestäväen käytön lisäämisen. Teollisen mittakaavan jalostajia on tällä hetkellä kuitenkin vain muutamia, jolloin myös useimpien raaka-aineiden kysyntä jää pieneksi. Nykyisten yritysten kasvun lisäksi tarvitaan uusien yritysten saamista mukaan alan toimintaan. Tämä edellyttää ammattimaista ja riittävän laajaa raaka-aineiden ja välituotteiden tukku- ja välitystoimintaa, mikä mahdollistaisi uusien jalostajien tarttumisen luonnontuotteisiin. Ammattimaista ja riittävän laajaa raaka-aineiden ja välituotteiden tukku- ja välitystoimintaa on kuitenkin toistaiseksi liian vähän, jotta uudet jalostajat pystyisivät tarttumaan luonnontuotteisiin.

Päivitetty toimintaohjelma nostaa esiin alan kehittämisen painopisteet

Luonnontuotealalle laadittu uusi, vuoteen 2030 ulottuva toimintaohjelma suuntaa alan tutkimus- ja kehittämistoimintaa ja resurssien käyttöä sekä nostaa esille luonnontuotealan kestävän kasvun kannalta keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet. Toimintaohjelman visiona on *"Luonnosta kestävästi ja vastuullisesti monipuolista arvonlisää"*. Ohjelmassa asetettuja päätavoitteita ovat luonnontuoteraaka-aineiden markkinoiden toimivuuden parantuminen, jalostustoiminnan kasvu ja nykyistä korkeampi arvonlisä sekä alan toiminnan kasvua ja kestävyyttä tukevan toimintaympäristön kehittyminen.

Kuvio 46. Luonnontuotealan toimintaohjelma on julkaistu Helsingin yliopisto Ruralia-instituutin Raportteja-sarjassa¹⁰¹.

Ohjelmassa tähdätään kestäväan raaka-ainetuotantoon ja raaka-ainemarkkinoiden toimivuuteen aktivoimalla keruutoimintaa, edistämällä luomukeruualueiden muodostumista, kehittämällä talteenoton menetelmien kestävyyttä, teknologiaa ja kustannustehokkuutta sekä hyödyntämällä avointa metsä- ja luontotietoa. Luonnontuotteiden

101 Luonnontuotealan toimintaohjelma 2030, <http://hdl.handle.net/10138/356744>.

luomusertifiointilla on suuri merkitys erityisesti vientimarkkinoiden kasvumahdollisuuksien hyödyntämisessä. Toiminnan kestävyys osoittamiseksi on tarpeen selvittää toiminnan hiili- ja vesijalanjälki ja sitä. Keruuseen huonosti soveltuvien lajien osalta keinona on edistää niiden viljelyä ja puoliviljelyä. Koko alan kannalta on erityisen tärkeää aktivoida ja kehittää luonnontuotteiden sekä niistä valmistettujen välituotteiden ammattimaista tukku- ja välitystoimintaa.

Luonnontuotteiden jalostuksen lisäämiseen ja jalostusasteen nostamiseen ohjelmassa tähdätään muun muassa aktivoimalla uusia jalostavia yrityksiä ja jalostavaa teollisuutta mukaan alan arvoketjuihin sekä selvittämällä alan tuotteiden markkinoita ja kaupallisia mahdollisuuksia. Lisäksi on tarpeen vahvistaa alan yrittäjien ja kehittäjien osaamista ja tiedon välittymistä uusien tuotteiden, palvelujen ja liiketoiminnan kehittämiseksi. Huomiota on kiinnitettävä laadun hallintaan sekä toiminnan kestävyteen. Tuotteiden erityisominaisuudet, laadun säilyminen ja tuotannon kestävyys on kyettävä varmistamaan ja osoittamaan.

Ruokamatkailussa luonnosta saatavat puhtaat raaka-aineet ja niiden jalostaminen mielenkiintoisiksi matkailutuotteiksi ovat vetovoimatekijöitä. Suomen luonto tarjoaa myös elämykselliset puitteet matkailijoiden osallistumiselle raaka-aineiden hankintaan ja ruoan nauttimiseen. Ruokamatkailun tuoteteemoissa voi tuoda esiin arktisia, puhtaita luonnontuotteita sekä suomalaista ruokakulttuuria, kuten jokamiehenoikeuksia eli jokaisen-oikeuksia, jotka mahdollistavat marjojen, sienten ja villiyrttien keräämisen. Kehitystyössä tarvitaan matkailu- ja elintarvikealan yritysten ja hankkeiden yhteistyön lisäämistä.

Luonnontuotealan liiketoimintaympäristöä kehitetään lisäämällä alan tutkimusta sekä tiivistämällä alan tutkimuksen, koulutuksen, kehittämistyön ja yritysten yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Lisäksi on tarpeen kehittää koulutusta, innovaatioympäristöjä ja asiantuntijapalveluja. Tieto- ja osaamis pohjaa vahvistamalla luodaan perustaa alan uudelle liiketoiminnalle, innovaatioille, kestäväälle kasvulle ja toimintatapojen uudistamiselle. Kehittämistavoitteiden saavuttamiseksi hanketoimintaan ja muuhun toimialatukeen tarvitaan lisää pitkäjänteisyyttä sekä toiminnan yhteensovitusta.

Toiminnan ja yrityskoon pienuuden takia luonnontuotealalla toimivilla yrityksillä on tyypillisesti rajalliset resurssit toiminnan kehittämiseen, investointeihin tai palvelujen hankkimiseen. Tuote- ja palvelukehityksen ja uuden teknologian käyttöönoton onnistumiseksi yrityksiä onkin kannustettava yhteistyöhön ja rahoitustukien tehokkaaseen hyödyntämiseen.

Luonnontuoteala panostaa kestävyden ja vastuullisuuden kehittämiseen

Luonnonmarja-ala on ollut tänä vuonna poikkeuksellisen paljon esillä, eikä ainoastaan normaalivuosien tapaan satoennusteissa ja sadon talteenottoa käsittelevissä artikkeleissa. Vuonna 2022 tutkintaan johtaneet thaipoimijoiden hyväksikäyttöepäilyt johtivat kausityöasetuksen muutosesitykseen, johon jätettiin alkuvuonna runsaasti lausuntoja. Lopulta muutosesitys kaatui lainsäädännön ja aikataulujen esteisiin. Prosessi viivästytti kuitenkin poimijoiden viisumien ja tukihenkilöstön työlupien saamista, mikä aiheutti yrityksille runsaasti ylimääräistä työtä sekä hankaluuksia käytännön toiminnan organisoinnissa.

Thaipoimijoita saapui lopulta Suomeen hieman yli parituhatta, ja marjaa saatiin talteen teollisuuden tarpeisiin kohtuullisen hyvin. Kotimaista keruuta aktivoiva ostopisteverkosto ei valitettavasti ollut yhtä kattava kuin edellisinä vuosina, minkä vuoksi kotimaisen keruun osuus jäänee vähäiseksi. Lakka- ja mustikkasadot vaihtelivat alueellisesti kylmän alkukauden vuoksi. Sato oli paikoin hyvinkin heikko. Puolukalla sen sijaan sato oli hyvä ja pääosin korkealaatuinen.

Luonnonmarja-ala on edelleen tutkinnassa. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti syyskuussa työryhmän laatimaan työperäisen hyväksikäytön vastaisen toimenpideohjelman vuoden 2023 loppuun mennessä. Toimenpideohjelman valmistelussa huomioidaan tarve uusiin ratkaisuihin. Ala toivoo, että nykyiseen haastavaan tilanteeseen johtaneet tapahtumat selvitetään huolellisesti ja objektiivisesti. On tarpeen tarkastella koko toimijaverkoston toimintaa mukaan lukien viranomaistoiminta ja poimijat, eikä vain marjayrityksiä. Uusien ratkaisujen vaikutukset on arvioitava huolella. Alan yrityksillä on vahva tahtotila saada toiminnasta kestävä ja vastuullista ja pystyä osoittamaan se riittävällä läpinäkyvyydellä.

Luonnonmarja-ala, kuten koko luonnontuoteala, on erityisen tärkeä paitsi viennin, myös huoltovarmuuden ja omavaraisuuden näkökulmasta. Toistaiseksi kaupallisesti merkittävimpiä ovat olleet luonnonmarjat, mutta valtava potentiaali on myös sekä sienissä, yrteissä että erikoiskeruuotteissa. Viljelytuotannossa olemme valitettavan riippuvaisia tuonnista lannoitteiden ja torjunta-aineiden suhteen, mikä heikentää huoltovarmuuttamme. Luonnontuotteemme sen sijaan kasvavat joka vuosi ilman lannoitteita ja torjunta-aineita.

Varautuminen ja huoltovarmuus olivat teemana tänä vuonna 30 vuotta täyttäneen Arktiset Aromit ry:n Luonnosta Sinulle -julkaisussa¹⁰², jossa aihetta on käsitelty monesta näkökulmasta. Suosittelemme tutustumaan ja hyödyntämään artikkeleita ideoinnissa ja kehittämisessä!

102 Luonnosta sinulle, <https://www.arktisetaromit.fi/binary/file/-/fid/5154>).

Liite 3. Elintarviketeollisuuden toimipaikat eri maakunnissa vuonna 2021.

Lähde: Tilastokeskus, Alueellinen yritystoimintatilasto 2021.

	Koko maa	Uusimaa	Varsinais-Suomi	Satakunta	Kanta-Häme	Pirkanmaa	Päijät-Häme	Kymenlaakso
10 Elintarvikkeiden valmistus	-	-	-	-	-	-	-	-
101 Teurastus ja lihatuotteiden valmistus	262	31	29	18	8	16	5	5
102 Kalan, äyriäisten ja nilviäisten jalostus ja säilöntä	169	13	34	12	4	7	3	1
103 Hedelmien ja kasvien jalostus ja säilöntä	237	41	22	11	12	8	4	3
104 Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus	19	2	5	3	3	-	-	-
105 Maitotaloustuotteiden valmistus	104	26	9	2	7	5	1	2
106 Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistus	88	13	13	3	2	6	10	5
107 Leipomotuotteiden, makaronien yms. valmistus	1153	276	101	60	33	108	51	34
108 Muiden elintarvikkeiden valmistus	536	179	70	17	16	43	17	18
109 Eläinten ruokien valmistus	105	5	21	8	4	5	1	4
11 Juomien valmistus	-	-	-	-	-	-	-	-
1101 Alkoholijuomien tislauk ja sekoittaminen	52	19	6	1	-	2	1	1
1103 Siiderin, hedelmä- ja marjaviinien valmistus	34	2	7	1	-	2	2	2
1104 Muiden tislaamattomien juomien valmistus käymisteitse	5	2	-	-	-	-	1	-
1105 Oluen valmistus	158	41	21	6	4	14	8	7
1106 Maltaiden valmistus	7	-	-	-	-	-	3	-
1107 Virvoitusjuomien valmistus ja muiden pulloitetujen vesien tuotanto	62	30	4	-	-	4	5	-
Kaikki yhteensä	2991	680	342	142	93	220	112	82

	Etelä-Karjala	Etelä-Savo	Pohjois-Savo	Pohjois-Karjala	Keski-Suomi	Etelä-Pohjanmaa
10 Elintarvikkeiden valmistus	-	-	-	-	-	-
101 Teurastus ja lihatuotteiden valmistus	2	9	10	12	9	23
102 Kalan, äyriäisten ja nilviäisten jalostus ja säilöntä	6	10	13	5	2	3
103 Hedelmien ja kasvisten jalostus ja säilöntä	7	5	15	10	3	19
104 Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus		-	-	-	-	2
105 Maitotaloustuotteiden valmistus	1	2	5	5	6	9
106 Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistus	1	2	3	4	3	10
107 Leipomotuotteiden, makaronien yms. valmistus	29	29	68	54	59	45
108 Muiden elintarvikkeiden valmistus	13	9	20	8	20	12
109 Eläinten ruokien valmistus	1	1	9	4	2	11
11 Juomien valmistus	-	-	-	-	-	-
1101 Alkoholijuomien tislaus ja sekoittaminen	1	3	1	1	3	5
1103 Siiderin, hedelmä- ja marjaviinien valmistus	-	4	2	4	1	2
1104 Muiden tislaamattomien juomien valmistus käymisteitse	-	-	-	-	-	1
1105 Oluen valmistus	2	9	6	5	6	6
1106 Maltaiden valmistus	-	-	1	-	-	-
1107 Virvoitusjuomien valmistus ja muiden pulloitetujen vesien tuotanto	1	2	-	1	4	4
Kaikki yhteensä	64	85	153	113	118	152

	Pohjanmaa	Keski-Pohjanmaa	Pohjois-Pohjanmaa	Kainuu	Lappi	Ahvenanmaa	Tuntematon
10 Elintarvikkeiden valmistus	-	-	-	-	-	-	-
101 Teurastus ja lihatuotteiden valmistus	14	3	22	1	40	5	
102 Kalan, äyriäisten ja nilviäisten jalostus ja säilöntä	22	-	17	3	9	5	-
103 Hedelmien ja kasvien jalostus ja säilöntä	28	2	20	8	12	6	1
104 Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus	2	-	1	-	1	-	-
105 Maitotaloustuotteiden valmistus	5	2	10	1	2	4	-
106 Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistus	4	2	5	-	1	1	-
107 Leipomotuotteiden, makaronien yms. valmistus	48	15	67	12	44	18	2
108 Muiden elintarvikkeiden valmistus	21	5	38	4	9	15	2
109 Eläinten ruokien valmistus	14	4	6	-	3	2	-
11 Juomien valmistus	-	-	-	-	-	-	-
1101 Alkoholijuomien tislaukset ja sekoittaminen	2	-	4	1	-	1	-
1103 Siiderin, hedelmä- ja marjaviinien valmistus	-	-	-	1	3	1	-
1104 Muiden tislattomien juomien valmistus käymisteitse	1	-	-	-	-	-	-
1105 Oluen valmistus	5	2	8	2	4	2	-
1106 Maltaiden valmistus	1	-	2	-	-	-	-
1107 Virvoitusjuomien valmistus ja muiden pullotettujen vesien tuotanto	1	4	1	-	-	1	-
Kaikki yhteensä	168	39	201	33	128	61	5

Työ- ja elinkeinoministeriö

www.tem.fi

Maa- ja metsätalousministeriö

www.mmm.fi

ELY-keskus

www.ely-keskus.fi

Business Finland

www.businessfinland.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet